

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİM DALI

**AFRİKA BOYNUZU'NDA GÜVENLİK VE BARIŞ İNŞASINDA
HÜKÜMETLERARASI KALKINMA ÖRGÜTÜ'NÜN (IGAD) ROLÜ: SOMALİ
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Victoria NANSASI

DANIŞMAN

Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

Nevşehir

Temmuz, 2024

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİM DALI

**AFRİKA BOYNUZU'NDA GÜVENLİK VE BARIŞ İNŞASINDA
HÜKÜMETLERARASI KALKINMA ÖRGÜTÜ'NÜN (IGAD) ROLÜ: SOMALİ
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Victoria NANSASI

DANIŞMAN

Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

Nevşehir

Temmuz, 2024

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Victoria NANSASI

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Afrika Boynuzu’nda Güvenlik Ve Barış İnşasında Hükümetlerarası Kalkınma Örgütü’nün (IGAD) Rolü: Somali Örneği” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Victoria NANSASI

Doç.Dr. Musatafa ARSLAN

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı Başkanı V.

Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç.Dr. Mustafa ARSLAN danışmanlığında Victoria NANSASI tarafından hazırlanan “*Afrika Boynuzu’nda Güvenlik ve Barış İnşasında Hükümetlerarası Kalkınma Örgütü’nün (IGAD) Rolü: Somali Örneği*” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

22/07/2024

JÜRİ

İMZA

Danışman : Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

.....

Üye : Doç.Dr. Emrah ÖZDEMİR

.....

Üye : Doç.Dr. Abdullah ÖZDAĞ

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun / / 2024 tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... / / 2024

Doç.Dr. Hasan ÇETİNEL

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜRLER

Yolculuğum boyunca bana eşlik eden rehberlik ve destek için derin bir minnettarlık duyuyorum. Burada yüksek lisans eğitimi alma fırsatını verdiği için YTB'ye içten teşekkürlerimi sunarım. Değerli akademik danışmanım Doç. Dr. Mustafa ARSLAN'a sarsılmaz desteği ve rehberliği için içten teşekkürlerimi sunarım; akademik hayatımın ötesinde hayatımın değerli bir parçası olmuştur. Bu akademik yolda benimle birlikte olan Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerine teşekkür ederim. Her zaman yanımda olan aileme inançları ve destekleri için minnettarım. Arkadaşlarımla sürekli teşvik ve duaları için de minnettarım. Bu yolculuğa katkıda bulunan herkesi adını anamasam da, bilin ki her birinizin kalbimde özel bir yeri var. Hepinize teşekkür ederim.

AFRİKA BOYNUZU'NDA GÜVENLİK VE BARIŞ İNŞASINDA HÜKÜMETLERARASI KALKINMA ÖRGÜTÜ'NÜN (IGAD) ROLÜ: SOMALİ ÖRNEĞİ

Victoria NANSASI

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz 2024

Danışman: Doç.Dr. Mustafa ARSLAN

ÖZET

Çatışmayı ele almayı ve barışı inşa etmeyi amaçlayan kıtasal ve Alt-Bölgesel girişimlerin kolektif teşviki ve savunulması, Soğuk Savaş sonrası ve sömürge dönemi sonrası uluslararası rejimlerden kaynaklanan engellere karşı Afrika'nın tek olmasa da birincil çaresi olmuştur. Afrika'daki bölgesel örgütlerin misyonunun çatışma yönetimi ve barış inşası yükümlülüklerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi, bölgesel entegrasyonun gücüne genel bir güven kazandırmıştır. Ancak bölgesel ekonomik toplulukların kıtadaki barış inşası süreçlerine katılımı konusunda pek çok sorun halen devam etmektedir.

Bu çalışma, Afrika Boynuzu bölgesinde barış ve güvenlik için tanınmış bir Afrika Bölgesel Güvenlik Cephesi olarak Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi'nin (The Intergovernmental Authority on Development-IGAD) yararları hakkında ihtiyaç duyulan bir tartışmayı sunmaktadır. IGAD'ın Somali'deki barışı yeniden tesis etme süreçlerindeki katkısını ve karşı karşıya kaldığı zorlukları ortaya koymaktadır. Bunu nitel bir yaklaşımla sunarak IGAD'ın bölgesel barışı, güvenliği ve diplomasiyi savunma gücünü ortaya koymaktadır. Bu çalışma, bölgesel kurumsal aygıtın, çatışmaları etkili bir şekilde çözmek için platformlar sağlamanın yanı sıra çatışmalara yol açtığı kanıtlanmış karşılıklı müdahalelere son verme konusundaki olağanüstülüğüne tanıklık etmektedir.

Anahtar Kelimeler: IGAD, Somali, Bölgesel Güvenlik Toplulukları, Bölgesel Güvenlik.

THE ROLE OF THE INTERGOVERNMENTAL AUTHORITY ON DEVELOPMENT (IGAD) IN SECURITY AND PEACEBUILDING IN THE HORN OF AFRICA: THE CASE OF SOMALIA

Victoria NANSASI

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Department of
International Security and Terrorism, Masters Thesis, July 2024**

Supervisor: Assoc.Prof. Mustafa ARSLAN

ABSTRACT

The collective promotion and advocacy of continental and Sub-Regional initiatives aimed at addressing conflict and building peace has been Africa's primary, if not sole, remedy against the impediments arising from post-Cold War and Post-Colonial International regimes. The expansion of the occupation of regional organizations in Africa to include conflict management and peacebuilding obligations lends general credence to the power of regional integration. However, many problems remain regarding the participation of Regional Economic Communities in peace-building processes on the continent.

This study provides a much-needed discussion on the merits of the IGAD as a recognized African Regional Security Front for peace and security in the Horn of Africa region. It recognizes the successes and challenges brought about by IGAD's complicity in peace restoration processes in Somalia. And presents it with a qualitative approach, demonstrating IGAD's power to defend regional peace, security, and diplomacy. This study testifies to the prodigiousness of the regional institutional apparatus in providing platforms for effectively resolving conflicts as well as putting an end to mutual interventions that have proven to lead to conflicts.

Key Words: IGAD, Somalia, Regional Security Communities, Regional Security.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	vv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK TOPLULUĞU TEORİSİ VE AFRIKA BÖLGESELLİK

1.1. Afrika Bölgesel Entegrasyonunun Tarihsel Gelişimi	10
1.2. Afrika Devlet Sistemi Üzerinde Sömürge Etkisi	16
1.3. Afrika'daki Devlet Sistemi Üzerindeki Sömürge Sonrası Etki.....	18
1.4. Deutsch, Bölgesellik ve Bölgesel Güvenlik Toplulukları.....	24
1.5. Bölgesel Güvenlik Toplulukları ve Yapısalcılık.....	29
1.6. Kozmopolitanizm ve Bölgesel Güvenlik Toplulukları	32
1.7. Bölgesel Güvenlik Teorisi ve Afrika Bölgeciliği.....	33
1.7.1. Birleşmiş Milletler ve Afrika Bölgeselliği	33
1.7.2. IGAD ve AU: Afrika Güvenlik Topluluklarına Özgü Özellikler	35
1.7.3. Bölgesel Güvenlik Topluluğu Teorilerinde Afrika'nın Gözardı Edilişi	38

İKİNCİ BÖLÜM

AFRİKA BÖLGESEL GÜVENLİK ALTYAPILARI: IGAD, AFRİKA BİRLİĞİ VE AFRİKA BARIŞ VE GÜVENLİK MİMARİSİ

2.1. Afrika Birliği'nin Güvenlik Yapısının Ortaya Çıkışı.....	41
2.2. Afrika Birliği Örgütü.....	41
2.3. Afrika Birliği ve APSA'nın Kuruluşu.....	43
2.4. Afrika Birliği'nin Ekonomik Toplulukları ve Bunların Ayırt Edici Rollerini	51
2.5. IGGAD'ın IGAD'a Dönüşümü.....	53
2.6. Afrika Boynuzu için Farklı Bir Güvenlik Topluluğu Olarak IGAD'ın Gelişimi..	55
2.7. Afrika Boynuzunda IGAD ve Uluslararası İlişkiler.....	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOMALİ ÇATIŞMASI VE KALKINMAYA ETKİLERİ: BARIŞI KORUMA SÜREÇLERİNDE IGAD'IN ROLÜ

3.1. Somali Sorunu.....	63
3.2. Somali İç Çatışması	64
3.3. Bölgesel Devletler ve Küresel Köy için Çıkarımlar	66
3.4. IGAD Üyesi Devletler ve Somali İç Çatışması	67
3.5. IGAD Öncesi Çatışma Çözümüne Yönelik Girişimler.....	68
3.6. IGAD, Somali'de Barış ve Güvenlik Süreçleri.....	69
3.7. Etiyopya'nın Rolü	70
3.8. 2000 Cibuti Arta Konferansı.....	72
3.9. Somali Geçici Federal Hükümetinin Kurulması	73
3.10. Eldoret Barış Süreçleri	75
3.11. IGAD'ın Uluslararası Ortakları: AMISOM Projesi.....	79

3.12. Somali ve Afrika Boynuzunda Karşılıklı Müdahale Örnekleri.....	80
3.13. Avrupa Birliği'nin Yaklaşımı	83
3.14. Somali'de Terörle Mücadelede IGAD'ın Rolü.....	84
3.15. IGAD ve Somali için Potansiyel Mücadeleler	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AFRİKA BOYNUZU İÇİN IGAD: ZORLUKLAR VE BEKLENTİLER

4.1. IGAD'ın Afrika Boynuzu'nda Karşı Karşıya Kaldığı Zorluklar	87
4.2. Politika ve Araştırma Önerileri	95
SONUÇ VE TARTIŞMA	93
KAYNAKÇA.....	100
Kitaplar.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Makaleler.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Bildiriler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İnternet Kaynakları; Resmi Web Siteleri ve Resmi Raporlar:	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Avrupa Birliği.

ABD : Amerika Birleşik Devletleri.

ACOTA : African Contingency Training Program

ACRI : African Crisis Response Initiative.

A.D.R. : Sahara Arab Democratic Republic.

AS : Addis Standard.

USAFRICOM: United States Africa Command.

AMISOM : African Union Mission to Somalia.

APRCT : Alliance for the Restoration of Peace and Counter-Terrorism.

APSA : African Peace and Security Architecture.

ARS : Alliance for the Re-Liberation of Somalia.

AS : Araştırma Sorusu

ASEAN : Association of South East Asian Nations.

ATT : Arms Trade Treaty.

AU : African Union.

AUCEWS : African Union Continental Early Warning System.

AUPSC : African Union Peace and Security Council.

BRIC : Brazil, Russia, India, China and South Africa.

BM : Birleşmiş Milletler.

CEWARN : Conflict Early Warning Mechanism.

COMESA	: Common Market for East and Southern Africa.
CPA	: Comprehensive Peace Agreement.
CGPS	: Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia.
CJTF-HOA	: US Led Combined Task Force of Africa.
CTFISO	: US Combined Task Force.
DDR	: Disarmament, Demobilization and Reintegration.
DOP	: Declaration of Principles.
ECA	: Economic Commission for Africa.
ECCAS	: Economic Community for Central African States.
ECOSOC	: Economics, Court of Justice, Social and Cultural Council
ECOWAS	: Economic Community of West African States.
EPPE	: Ethiopian Peoples Patriotic Front.
EPRDF	: Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front.
EUNAVOR	: EU Naval Force-Somalia-Operation Atlanta.
EUTM	: European Training Mission.
FOCAC	: China African Cooperative Partnership on Peace and Security.
ICC	: International Criminal Court.
ICG	: International Crisis Group.
ICG Somali	: International Contact Group Somalia.
ICPATP	: IGAD Capacity Building Program against Terrorism.
IGAD	: Intergovernmental Authority on Development.

IGADD	: Intergovernmental Authority on Drought and Development.
IMF	: International Monetary Fund.
IPF	: International Partners Forum.
IPPS	: IGAD Peace and Security Strategy.
IPU	: IGAD Inter-Parliamentary Union.
MEC	: Joint Monitoring and Evaluation Commission.
MDTF	: Multi-Donor Trust Fund.
MSCHOA	: Maritime Security Centre Horn of Africa.
MVV	: Monitoring and Verification Team.
NATO	: North Atlantic Treaty Organization.
NCP	: National Congress Party.
NEC	: National Executive Council.
NIF	: National Islamic Front.
NLC	: National Liberation Council.
OAS	: Organization of American States.
OAU	: Organization of African Unity.
OLF	: Oromo Liberation Front.
ONLF	: Ogden National Liberation Front.
OSCE	: Organization for Security and Co-operation in Europe.
PSC	: Peace and Security Council.
R2P	: Responsibility to Protect.

REC	: Regional Economic Communities.
RJMEC	: Reconstituted Joint Monitoring and Evaluation Commission.
RSC	: Regional Security Community.
RVI	: Rift Valley Institute.
SACU	: South African Custom Union.
SADC	: Southern African Development Community.
SPLM/A	: Sudan People's Liberation Movement/Army.
SSR	: Security Sector Reform.
SRRC	: Somali Reconciliation and Restoration Council.
STK	: Sivio Toplum Kuruluslari
TFG	: Transitional Federal Government (Somalia).
TNG	: Transitional National Government (Somalia).
UIC	: Union of Islamic Courts.
UK	: United Kingdom.
UMA	: Arab Magreb Union (Union de Magreb Arabe).
UNISOM	: United Nations Mission to Somalia.
UNITAF	: United Nations Taskforce to Somalia.
UNSC	: United Nations Security Council.
USSR	: Union of Soviet Socialist Republics.

GİRİŞ

Afrika Boynuzu Bölgesi¹ Cibuti, Etiyopya, Eritre, Kenya, Somali, Sudan, Güney Sudan ve Uganda devletlerinin konuşlu olduğu bölgedir (Cliffe, 1999; IGAD, 1996). Aynı zamanda Afrika Birliği'nin genel merkezinin de bulunduğu yerdir. Afrika Boynuzu, güvenlik ve barış çabalarına yönelik kıta ilişkileri desteğinin eksenidir. Ancak bölge devletleri iç huzursuzluklar, iç kaynaklı silahlı çatışmalar, dış müdahaleye dayalı çatışmalar ve savaşçı olmayan sivillere yönelik tek taraflı şiddet gibi güvenlik sorunlarıyla karşı karşıyadır (Berouk, 2011).² Bu bölge aynı zamanda çok sayıda mülteci de zarar görmektedir (Weldesellassie, 2011). Bölge devletleri arasında

¹ Afrika Boynuzu benzersiz bir coğrafya, tarihi çeşitlilik, demografik yapı, siyasi ve kültürel değerlere sahiptir ki bu özelliği Bölgeyi toplumların kendi içindeki ve birbirleriyle aralarındaki çatışmalara yatkın hale getirmektedir. Bu farklılıklar bölgede yabancıların siyasi vesayet etkisine zemin hazırlamaktadır. Boynuz aynı zamanda tarihi bir kavşak noktasıdır. Bu yönüyle Afrika ticareti açısından da önemlidir. Bölgede tarihi süreçte pek çok imparatorluk kurulmuş olup İslamiyet ve Hristiyanlık dinleri de bu bölgeye yerleşmiştir. Bölgenin can damarı olan Nil Nehri Mısır'a kadar olan halkları birlik içinde hayatta kalmaya zorlamaktadır. Kızıldeniz'e ve Körfez'e olan sınırı ticaretle uğraşan bölge insanına Körfez'in ötesine erişim olanağı sunar (Rondos, 2016).

² Afrika Boynuzu, iç içe geçmiş, derin üç sorunu içinde barındıran bir bölgedir. Birincisi, iç savaşlar da dahil olmak üzere bir dizi devlet içi ve devletlerarası çatışmayla karakterize edilen güvenlik krizidir. İkincisi, yaygın yoksulluk, kronik hal almış gıda yoksunluğu ve sık sık yaşanan kıtlık döngüleriyle somutlaşan ekonomik krizdir. Üçüncüsü ise kuraklık, ormansızlaşma ve çölleşme ile görünür hal alan çevre sorunlarıdır. Üstelik bu üç kriz birbirini besleyerek bölgeyi bir felaket döngüsüne kilitlemektedir. Çatışmalar yoksulluğu artırırken yoksulluk artışı bu da çevresel bozulmayı tetiklemekte ve kıtlıklara yol açarak çatışmayı körüklemektedir. 1970'lerden bu yana Afrika Boynuzu'ndaki hemen hemen tüm çatışmaların öncelikle iç nedenlere dayandığı söylenebilir ancak bunlar bir 'karşılıklı müdahale' modeliyle daha da büyümüştür. Her hükümet, komşu devletlerdeki isyanları bir dereceye kadar destekleyerek kendi iç çatışmalarını çözmeye çalışmaktadır. Bu model, 1991-94 arasındaki kısa bir yumuşama dönemiyle bir miktar tersine dönmüş ancak daha sonra Etiyopya-Eritre çatışmasıyla yeniden alevlenmiştir (Cliffe, 1999).

geçmişten gelen ihtiyatlı olma, antipati ve rekabet mevcut durumu daha da kötüleştirmektedir.

Bölgedeki pek çok çatışmanın temel kökenleri, diğerlerinin yanı sıra devletin kırılganlığı, zayıf ve umursamaz yönetim ve yoksulluk, sömürge olma mirası, siyasi ve ekonomik krizler, ortak kaynaklara sınırlı erişim olarak genelleştirilebilir. Bunun sonucunda bölgede yaşanan sayısız çatışma devletin meşruiyetinin sorgulanmasına yol açmıştır. Anlaşmazlıkların çözülmesi ve bölgesel istikrarın sağlanması bölgenin güvenliği açısından oldukça önemli konulardır. Devletler arasında süregelen çatışmalar, karmaşık dokuları nedeniyle bölgenin kanıksanmış bir gerçeği halini almıştır.

İki kutupluluk sonrası güvenlik kaygılarının karmaşıklığı, bir bölgedeki kuruluşlar arasında daha güçlü iş birliği ve koordinasyon gerektirir. Dahası, giderek piramidal hale gelen uluslararası sistemde, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) hegemonyası altındaki mevcut neoliberal dünya düzeni, Küresel Güney'deki çeşitli hükümetler için "bölgeci" bir stratejiyi çekici bir alternatif haline getirmiştir. Dünya üzerindeki bazı bölgeler bu çerçevede neoliberal dünya sisteminin işlevsel ve üretken bileşenlerini oluşturacak şekilde yeniden şekillenmektedir. Bu bağlamda, Yerleşik Afrika Bölgesel Ekonomik Toplulukları (The Regional Economic Communities-RECs) öncelikle ekonomik işbirliğini teşvik etmek için oluşturulmuştur. Sonuç olarak, barış inşası alanındaki yeni misyonlarına çok daha az vurgu yapılarak, başlangıçta sundukları taahhütleri ekonomik amaç ve hedeflere kaydırmışlardır (Arthur, 2017).

Bölge devletleri arasında görülen rekabet üstünlüğü hırsları, bölgede temel bir güvenlik teşkilatı oluşturulmasını engellemektedir. Bunu gerçekleştirmek üzere oluşturulan iki ana uluslararası örgüt olup bunlar; Hükümetlerarası Kalkınma Örgütü (The Intergovernmental Authority on Development-IGAD) ve Doğu Afrika Topluluğu'dur (The East African Community-EAC). Farklı yetki ve misyonları olan bu iki örgüt birlikte birlikte ele alındıklarında, Afrika Barış ve Güvenlik Mimarisi (The African Peace and Security Architecture-APSA) açısından Doğu Afrika güvenliği açısından bir

bütün oluşturmaktadırlar (Vines, 2013). IGAD, 1986 yılında kurulan Hükümetlerarası Kuraklık ve Kalkınma Otoritesi'nin (Intergovernmental Authority on Drought and Development-IGADD) yerini almak üzere 1996 yılında kurulmuştur (IGAD, 1987;1996). Soğuk Savaş sonrası küresel sistemin engelleri ve karmaşıklıkları, REC'lerin rölünü önemli düzeyde artırmıştır. Şuanda uluslararası rejim, parçalanmış uluslararası liderlik altyapısından çok şey almaktadır. Devletlerin küresel işbirliğini destekleme konusundaki söylemlerine rağmen, farklılıkların yönetilmesi ideal şekilde gerçekleşmemektedir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Kuzey'in güçlü ve zengin devletlerinin kendi siyasi hedeflerini gerçekleştirirken, gelişmekte olan coğrafyaları ihmal edecek biçimde yeni düzenlemeler getirdikleri görülmektedir. Bu ülkelerin, Afrika ve diğer hassas bölgelerin dışsalılık kaynaklı kısıtlamaların üstesinden gelmelerini destekleme eğiliminde oldukları söylenemez (Adetula, 2015).

Bu arada dünya, başta Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'den oluşan BRIC ülkeleri olmak üzere, yeni küresel güçlerin yükselişine tanıklık etmektedir. Bu devletler, uluslararası ticaret, çok taraflılık, iklim değişikliği ve enerji politikaları dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, mevcut uluslararası meselelere daha fazla müdahil olmaktadır. Bu devletler jeopolitik bir motivasyon sergilemeye çalışsalar da küresel güvenlik de dahil olmak üzere, küresel gelişimin sorumluluğunu üstlenmeye hazır olduklarını henüz gösteremediler. Bu ilerlemeler, REC'ler gibi kilit paydaşların bölgesel güvenliğin yanı sıra çatışma çözümüyle de daha yakından ilgilenmeleri için teşvikler yaratmıştır (Buzan ve Waever, 2003).

Yukarıda sıralanan sorunlara çözüm olması açısından IGAD'ın, üyelerinin çok yönlü hedeflerine erişme konusundaki taleplerini yeterince karşılayabilecek, başarılı ve gerçek anlamda bölgesel bir kuruluş olma potansiyeline sahip olması, bu tez konusunun seçilmesinde önemli bir faktördür. Ayrıca Afrika çalışmalarının literatür genelinde hak ettiği ilgiyi görememesi tez konusunun belirlenmesinde önemli bir diğer etken olarak ortaya çıkmıştır. IGAD'ın misyonunu gerçekleştirebilmesi için yapısı ve karar alma

mekanizmaları itibarıyla yapısal ve sistematik, pratik siyasi, güvenlik, ekonomik ve sosyal boyutlara ilişkin belirli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Literatür bulgularından hareketle bu araştırmanın aşağıda sıralanan araştırma sorularına yanıt araması amaçlanmıştır;

AS₁: “Afrika Boynuzu Bölgesi’nde bozulan barış ortamı ve güvenliğin sağlanması ve sürdürülmesine IGAD ne derece ilgilidir?”

AS₂: “IGAD’ın, Somali’deki çatışmalarda barışı sağlama rolündeki etkinlik düzeyi nedir?”

AS₃: “Bölgede sürdürülebilir kalkınmayla uyumlu barış ve güvenliğe ulaşma çabalarında bugüne kadar IGAD’ın karşılaştığı temel engeller nelerdir ve bu engeller nasıl aşılmıştır?”

Bu tez, IGAD’ın gerçekten başarılı bir topluluk olmasının yanı sıra bölgenin güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaya çok uygun gerçek bir Afrika bölgesel güvenlik topluluğu haline geldiği gerçeğini kabul etmektedir. IGAD’ın, tüm üyeleri için ortak olan liberal demokratik değerlerle tanımlanan Alman Güvenlik Topluluğu Teorisi’nin tüm ilkelerini mutlaka benimseyebileceğini kabul ederken, IGAD üyelerinin başka ayrıştırıcı ve birleştirici normları, etik kuralları, kimliksel değerleri paylaştıklarını kabul etmek gerekir. Bu değerler ortak sömürgecilik deneyimlerini, sömürgecilik sonrası mücadeleleri, ortak Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası deneyimleri içerir.

Afrika Boynuzu’nun güvenlik ihtiyaçlarını ele alan bu çalışma, Afrika’nın önde gelen bölgesel güvenlik topluluğu olarak kabul edilen IGAD’ın bölgedeki barış ve güvenlik gündemine katkısını incelemektedir. Örgütün bölgesel barışı, güvenliği ve diplomasiyi teşvik etmedeki etkinliğini ele almakta olup şu ana kadar başarılanların niteliksel bir değerlendirmesini ve IGAD’ın Somali’deki barışı yeniden tesis etme süreçlerine etkili katılımını ve bu katılımı engelleyen zorlukları ortaya koymaktadır.

Çalışma ayrıca, Afrika Birliği (African Union-AU) ve IGAD'ın danışmanlığıyla tüm APSA'nın performansını iyileştirmeye yönelik bir çabayı ortaya koymaktadır. IGAD özellikle, hem BM hem de AU tarafından tüzüklerinde tanınan, bölgenin kendine özgü RSC'si rolünü üstlenmiştir. IGAD, bölgesel anlaşmazlıkların çözümünde ve çatışmaya yatkın bu bölgede barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik müzakerelerin kolaylaştırılmasında hayati bir rol oynamaktadır.

Bu tez, bölgesel örgütlerin, ulus devletler arasındaki benzer sorunlara yönelik bölgesel misillemeyi ele alma konusundaki rolünü vurgulamaktadır. Kıtada çok sayıda bölgesel örgütün yayılmasına rağmen IGAD, konusunun öncelikle bölgesel güvenliğe odaklanması ve ekonomik açıdan daha uyumlu olması nedeniyle, diğerlerinden farklıdır. Bu durum bölgedeki güvenlik durumunun tasarımının bir sonucudur. Çalışma, Afrika Boynuzu'ndaki siyasi huzursuzluğun özellikleri göz önüne alındığında, IGAD'ın fonksiyonunda zaman içindeki artışa vurgu yapmaktadır.

Bu çalışmada elde edilecek bulguların literature ve politika uygulamalarına katkı sunacağı değerlendirilmektedir. Afrika'daki ve özellikle bu durumda Afrika Boynuzu'ndaki hükümetlerarası kuruluşların arabuluculuk çabalarına ilişkin diplomasi ve uluslararası çalışmalar alanındaki mevcut literatüre önemli katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu çalışma aynı zamanda somut sonuçlar elde etmek amacıyla REC'lerin etkinliğini nasıl en üst düzeye çıkarabilecekleri konusunda BM ve AU gibi uluslararası bir kuruluştaki diplomatların yanı sıra hükümetlerdeki diplomatlara da fayda sağlayacaktır. Bu çalışma, Somali'deki istikrara katkısı ve rolü açısından IGAD'ın etkinliğinin ayrıntılı bir analizini rapor etmektedir. Çalışma, IGAD'ın çatışmaları yönetmede kullandığı müzakereler ve çatışma önleme mekanizmaları gibi çeşitli yaklaşımları değerlendirmektedir. Bu çalışmanın kapsamı, IGAD'ın açılışından günümüze kadar Somali'deki faaliyetleri ile sınırlı tutulmuştur. Aynı zamanda IGAD'ın müzakere, arabuluculuk, çatışmayı önleme ve çatışma haritalama yetenekleri gibi çeşitli diplomatik müdahale prosedürlerini geliştirebileceği yollar hakkında bulgular ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın sonucunun bölgesel kuruluşlar ve hükümetler

gibi çeşitli paydaşlar üzerinde etkisi olacaktır. Politika oluşturmaının temelini oluşturacak ve mevcut politikaları geliştirecektir. Bu, politika oluşturmada etkinliğı sağlayacaktır. Bu çalışma aynı zamanda diplomatlara ve barış arabulucularına da fayda sağlayacaktır çünkü çalışma onlara bölgesel diplomasiye müdahalede gerekli stratejileri daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Çalışma aynı zamanda müdahale önerilerinin sağlanmasında yardımcı olacak ve müdahaleyi daha etkin hale getirecek öneriler sunmaktadır.

Farklı araştırmacıların bir olguya ilişkin çoklu ve birbiriyle rekabet halindeki bakış açılarını anlamalarını sağlayan bir paradigma olan yapısalcılığın felsefi yönelimi altında yürütölen bu araştırma, nitel metodolojiyi benimsemiştir. Barış inşası, güvenlik, çatışma çözümü, diplomasi, bölgesel entegrasyon ve kalkınma konularındaki çeşitli literatür incelenmiştir. Bunlar arasında konuyla ilgili ders kitapları, dergiler ve bilimsel makalelerin yanı sıra Doğı Afrika medya kuruluşundan ve bölgedeki diğör medya kuruluşlarından gazete makaleleri yer almaktadır. Geçmişte IGAD ile ortaklık kurmuş olan Birleşmiş Milletler (BM), AU, Avrupa Birliğı (AB), IGAD ve Doğı Afrika Topluluğı gibi diğör Bölgesel Kuruluşlar yanında STK'ların raporları ve üye devlet liderlerinin ve bölgedeki diğör kilit paydaşların açıklamaları da veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmanın, çatışmanın doğası ve etkisine ilişkin bağlamlardan ve gerçeklerden yararlanarak, Somali'deki³ IGAD barışı yeniden tesis etme süreçlerine ilişkin çeşitli bilim adamlarının çeşitli anlayışlarını ve bakış açılarını keşfetmede faydalı olduğı değerlendirilmektedir. Nitel bir vaka çalışması tasarımının da kullanıldığı bu çalışmanın asıl odak noktası, özellikle sorunlu Afrika Boynuzu'nda barışı sağlamaktan sorumlu bir Alt Bölge Kuruluşu olan IGAD'dır.

³ Somali'deki baskıcı rejimin 1991'deki nihai çöküşünden bu yana Somali, dünyaya yalnızca modern zamanların tanık olduğı en derin devlet çöküşü vakasını değil, aynı zamanda siyasi parçalanma, silahlı çatışmalar, kanunsuzluk ve vatansızlığın en ilgi çekici vakalarından birini de sundu. Kaçınılmaz olarak son 20 yıldaki vatansızlık ve kaos, Somali ekonomisini yoksul bıraktı ve Somali'nin dünyadaki en yoksul beş 'ölke' arasında yer almasına neden oldu (Bkz; Farah, 2007).

Geleneksel güvenlik topluluğu araştırmaları öncelikle Avrupa, Asya ve hatta Orta Amerika'ya yönelik çabaları yönlendirdiğinden, Afrika'daki bölgesel güvenlik topluluklarına odaklanan bilimsel çalışmalar oldukça sınırlı sayıda kalmıştır (Van Nieuwkerk, 2011). Yapısalcılar, Afrika'nın, siyasi huzursuzlukları ve devletlerinin istikrarsız durumu nedeniyle güvenlik topluluğu teorisine uymadığı ve dolayısıyla bu teoriyi kullanarak dikkatli bir incelemeyi gerektirmediğı görüşünü benimsemişlerdir (Solomon, 2015). Çalışma, IGAD'ın Afrika Boynuzu bölgesindeki katkılarına özellikle vurgu yaparak, Afrika çabalarına ilişkin hatalı olduğı değerlendirilen bu anlayışı gidermeye çalışmaktadır.

Bilim adamlarının iç savaşta yabancı etkisine ilişkin domino teorisi üzerindeki uzlaşı noktası: (1) Çatışma önleme ve erken uyarı girişimlerinin, (2) Bölgesel kuruluşların gerçekleştireceğı müdahalenin kapsamı ve kapasitesinin, (3) Barışı yeniden tesis etme süreçlerinin başarıları ve eksikliklerinin oldukça sınırlayıcı olduğı yönündedir (İsbasaran, 2022). Çöken devletlerde barışın sürdürölmesinden yana olsun ya da olmasın, bölgesel örgütlerin ve bölgesel hegemonların çabaları reform açısından oldukça sınırlı kalmaktadır.

Tezin teorik iskeleti ağırlıklı olarak Deutsch'nın⁴ "Bölgesel Güvenlik Toplulukları" teorisine dayanmaktadır. Kullanılan diğerk teoriler arasında; sürdüröllebilir uluslararası barış ve güvenliğı beslemenin ön koşulunun, barış operasyonlarını anlama, organize etme ve yürötmeye yönelik özel bir teknik olduğunu vurgulayan "Kozmopolit Düşünce" ve "Yapısalcılık" yer almaktadır.

⁴ Güvenlik topluluğı kavramı Deutsch ve diğerkleri tarafından oluşturulmuştur (1957: 3). Çatışmaları ve savaşları ortadan kaldırmanın olası yollarının sıcak bir şekilde araştırılmasına bir katkıydı. Yeni ufuklar açan çalışmalarında güvenlik topluluğı, topluluk duygusuyla bütünleşen "bir grup insan" olarak tanımlanmaktadır. Bir gruptaki bireylerin en azından bu konuda anlamaya vardıkları, ortak toplumsal sorunların 'barışçıl' süreçlerle çözölmesi gerektiğı ve çözöllebileceğı değışimi ifade eder. Sosyal sorunlar normalde kurumsallaşmış prosedürlerle çözölmesi için büyük ölçekli fiziksel güce başvurmak gerekebilir (Deutsch ve diğerkleri, 1957: 5). Deutsch'un teorisi, Soğuk Savaş'ın sonuna rastlayan ve yapısalcılık öğrencilerince yeniden dirilişine kadar uykuda kaldı. Burada onların araştırmasında kavram yeniden tanımlandı ve sonuç olarak çalışma için yeni bir iskelet ortaya çıktı.

Bu tezin ilk bölümü Deutsch'un Güvenlik Topluluğu Teorisi'ne ve bunun Afrika koşullarına nasıl uyarlanabileceğine odaklanmaktadır. Bu bölümde Afrika kıtasındaki ve özellikle Afrika Boynuzu'ndaki bölgesel entegrasyonun tarihi ve sömürgecilik, soğuk savaş ve emperyalizmin sıkıntılı koşullarının Afrika bölgeciliğinin büyümesini nasıl engellediği ele alınmaktadır. Aynı zamanda Afrika'nın, AU gibi kuruluşlar aracılığıyla, BM ve AB gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde, Deutsch teorisinin önerdiği, Afrika Bölgesel Örgütlerinin etkin ve fonksiyonel olmadıkları yönündeki anlatıyı çürütme çabalarına da dikkat çekmektedir.

İkinci bölümde Afrika güvenlik altyapısına yer verilmiştir. Afrika'da güvenlik hedefine ulaşmak için APSA içerisinde otoritenin yukarıdan (AU) aşağıya (REC'ler) doğru nasıl dağıldığına ayrıntılı bir bakış açısı sağlamaktadır. Bu tezin ana konusunu (IGAD) içeren, AU tarafından belirlenen REC'ler, kendilerine verilen görevleri (IGAD'ler söz konusu olduğunda, Afrika anavatanında güvenliğin gerçekleştirilmesi) yerine getirmekle görevlendirilmişlerdir. Bu REC'ler, AU'nun uluslararası ortakları, üyeler, diğer REC'ler gibi paydaşlar ile işbirliği içinde faaliyet yürütmüşlerdir.

Üçüncü bölümde tezin amaçları doğrultusunda seçilen örnek olaya odaklanılmaktadır. IGAD'ın özelde Somali'de ve genel olarak Afrika Boynuzu'nda barış ve istikrarı yeniden tesis etme yolculuğuna ayrıntılı biçimde yer vermektedir. Son bölümde IGAD'ın Afrika Boynuzu'nda barışı tesis etme sürecinde bugüne kadarki kazanımları ve kayıplarına yer verilmiştir. Ancak en önemlisi, IGAD ve Afrika kıtasındaki diğer benzer REC'lerin daha parlak bir geleceğe doğru en iyi şekilde nasıl ilerleyebileceğine dair politika, araştırma ve bilimsel amaçlara yönelik öneriler sunmaktadır.

Çalışma, bölgesel örgütlerin odaklandıkları egemen ulus devletlerin iç işlerine, özellikle de bölgesel egemenlerin işlevlerine müdahalesinin ne kadar etkili olduğunu, bir ülkenin çıkarları doğrultusunda çalışma kapasite ve kabiliyetlerinin henüz tam olarak ortaya

konmadığını ortaya koymaktadır (Nathan, 2010).⁵ Bölgesel teşkilatların temel işlevine ilişkin incelenmesi gereken çok önemli sorular vardır. Örneğin, üye devletlerin stratejik çıkarlarının bölgesel örgütün müdahalelerine ve barış inşası hedeflerine nasıl engel olduğunu veya katkıda bulunduğuna açıklık getirmek gerekmektedir.

⁵ Bölgesel kuruluşlar önleyici diplomasi, arabuluculuk, barış operasyonları, savaş sonrası barış inşası, silah kontrolü ve silahsızlanma gibi bir dizi misyonyüklenmişlerdir. Çoğu zaman şiddetli çatışmanın sona ermesi fonksiyonu ifa ederler. Bunun bir örneği, 2008 yılında Afrika Birliği'nin (AU) Kenya'da barış anlaşması tesis etmesi; 2005 yılında Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD), Sudan'da onlarca yıldır süren iç savaşın sona ermesine aracılık etmesi; ve Afrika Birliği Örgütü (OAU) 2000 Cezayir Anlaşması'na aracılık etmesi buna örnek gösterilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK TOPLULUĞU TEORİSİ VE AFRIKA BÖLGESELLİK

Ekonomik işbirliğinin ilerletilmesi için işbirlikçi bir kendini sürdürme aracı olarak bölgesel entegrasyon, çok eski zamanlardan beri Afrika'nın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Afrika'daki entegrasyon, Afrika sömürgeciliğinden ve aynı zamanda Avrupa'daki entegrasyondan önce gerçekleşmiştir (Ake, 1981; Hartzenberg, 2011). Afrika'nın ticari ve parasal entegrasyon planları, gelişmekte olan ülkelerdeki en eski planlardı ve Afrika'ya bölgesel işbirliği geleneğine sahip olma hakkını vermekteydi (Fafchamps, 2003). Afrika'da entegrasyon sırasıyla üç ana aşamadan geçmiştir; İslamlaşma veya Arap sömürgeciliği dönemi; Diaspora Pan-Afrikacılığı veya geleneksel Pan Afrikacılık dönemi ve; Avrupa sömürgeciliği ve modern Pan-Afrikanizm dönemi (Okafor ve Aniche, 2017).

1.1. Afrika Bölgesel Entegrasyonunun Tarihsel Gelişimi

10. yüzyılın başlarında, Araplar Akdeniz ve Kızıldeniz kıyılarından Atlantik kıyılarına kadar uzanan kıtayı fethetme arayışlarını sürdürürken, Afrika'nın yavaş ama istikrarlı bir şekilde İslamlaşmasıyla Afrika'da entegrasyonun ortaya çıkışına tanık olundu. Bu ilk aşama oldukça dinsel bir eğilime sahipti, ancak ince siyasi bağlarla bağlı olduğundan, yalnızca dini alanla sınırlı değildi (Aniche, 2020). 18. ve 19. yüzyıllar arasında Avrupa'nın Afrika'ya saldırmasıyla İslamlaşma aşaması yarıda kaldı. Bundan sonra ortaya çıkan şey, Avrupalı güçlerin, Berlin Konferansı (1884-1885) ve bunun doğrudan sonucu olarak Avrupa'nın Afrika'yı ardı ardına sömürgeleştirmesiyle doruğa ulaştığı bir Afrika mücadelesiydi. 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'nın Afrika'daki sömürgeciliği döneminde ortaya çıkan Pan-Afrikanizmin ilk ve geleneksel aşaması, Afrika diasporasında yaşayan Afrikalı elitler tarafından savunuldu (Avrupa ve

Amerika). Bu davayı savunanlar arasında; Malcolm X; Edward Wilmot Blyden; Henry Sylvester-Williams; Marcus Garvey ve W.E.B. du Bois öne çıkan isimlerdir (Adedeji, 2002). Hangi ülke veya kıtada yaşarsa yaşasın tüm Afrikalılar için birlik kaygısının altında ırkçılık, sömürgecilik, ayrımcılık, emperyalizmle mücadele etmek, yabancı dinlerin Afrika üzerindeki etkisi sorunu, kölelik sorunu, siyah halkın özgürlük ve temel haklar sorunu, bağımsızlık, benlik arayışı gibi faktörler öne çıkmaktaydı. Bu bağlamda Afrika'nın kararlılığı, özyönetim ve sömürgecilikten kurtulma, gündemlerinin başında yer almekteydi.

Afrika'da Entegrasyonun geleneksel ve modern Pan-Afrikanizm aşamaları arasındaki bağlantı belki de 1897'de Afrika Birliği'nin kurulmasıdır. 1900'de Londra'da Birinci Pan-Afrikan Konferansı'nın organizasyonunu savunan kişi Henry Sylvester-Williams'tı. Bu yapı daha sonar Pan-Afrikan Derneği olarak yeniden adlandırıldı. Afro-merkezcilik veya Siyah Milliyetçiliği olarak da adlandırılabilen bu Afrika entegrasyonu dönemi daha çok siyasi, sosyo-kültürel ve politik alanlara yönelikti (Sherwood, 2012).

Afrika entegrasyonunun son dönemi 20. yüzyılın başlarında gerçekleşti. Bu aşama iki döneme ayrılabilir; Avrupa sömürgeciliği dönemi ve Modern Pan-Afrikanizm dönemi. Bu, ekonomik ilerlemenin bir aracı olarak Afrika'daki bölgesel entegrasyonun bir yüzyıldan fazla bir süredir var olduğunu kanıtlamaktadır. Afrika'da ilk entegrasyon girişimleri 1910'da Avrupa sömürgeciliği döneminde başladığından beri Afrika'daki bölgesel entegrasyonun bu aşaması 1910'da Güney Afrika Gümrük Birliği'nin (South African Custom Union-SACU) oluşumuna kadar uzanmaktadır (Manwa ve Wijeweera 2016).

Modern Pan-Afrikanizmin kökenleri, Manchester Pan-Afrikan Konferansı'nın Afrikalılar arasında birlik ihtiyacına işaret ettiği 1945'teki sömürgecilik öncesi döneme kadar uzanabilir. Sömürgecilikten kurtulma mücadelesi güçlü ve istikrarlı bir şekilde devam ederken, Pan-Afrikanizmin sesinin duyurulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Walters. 1997).

1949'da Güney Afrika ile Zimbabwe arasında Güney Rodezya Gümrük Birliği ortaya çıktı. Bölgesel Entegrasyon, Afrika'nın bağımsızlık sonrası kalkınma planlarının kanatları altında bir esinti haline geldi. Pan-Afrikanizmin ideolojisi, kıtada birlik ihtiyacına ve sömürgecilik karşıtı mücadelelere sıkı bir şekilde uyum sağlanmasına odaklandı ve Afrika'nın kalkınma çerçevesinin merkezinde yer almaktaydı (Phimister, 1991).

Afrika'da Bölgeselcilik bu dönemde başladı. Bu hareket, sömürgeciliğin kalıntılarına misilleme yapmanın ve Afrika'da politik ve ekonomik ilerlemeyi teşvik etmenin bir yolu olarak, Afrika Ekonomik Komisyonu (Economic Commission for Africa-ECA) ve Afrika Birliği Örgütü (Organization of African Union-OAU) tarafından büyük ölçüde savunuldu ve diğer taraftan, uluslararası siyasi arenada var olan güç dengesizliklerinin üstesinden gelmeye yönelik siyasi bir araç vazifesi de gördü (Elowson ve de Albuquerque 2016).

Afrika'ya gelince, Buzan ve Waever, Iyob, Salih ve Francis'in eserlerinde bölgeselciliğe yapılan atıflar açıkça görülmektedir. Sudan, Somali, Etiyopya, Kenya, Tanzanya ve Eritre gibi Doğu Afrika ülkeleri, Orta Doğu güvenlik bloğuyla, Batı Afrika bloğu veya Güney Afrika kompleksinden çok daha yakın ilişkilere sahiptir. Bunun başlıca nedeni, ortak bir tarihi paylaşımlarıdır. Ortak kimlik, bazen ortak ya da hemen hemen benzer bir dil ve din, ancak her şeyden önce güvenlik/güvensizlik açısından karşılıklı bağımlılıktır (Ajú ve Ylönen, 2022). Dünyadaki en eski uygarlıklardan bazılarının kökenleri aslında bu yere kadar uzanabilir. Bölgede Axum, Buganda, Nubia ve Kush gibi antik krallıkların zamanından bu yana antik siyasi yapılar, bölgesel ve kültürel etkileşimler, rekabetler gibi hususlar sürekli var olmuştur.

Ek olarak, milliyetçilik yerine bölgesel kimliğe yönelik eğilim, gayri resmi ticaret ağlarından, demografik dağılımdan ve kültürel kimlikten kaynaklanmaktadır. Her devlet gibi Doğu Afrika da komşuları için kaygılanmaktadır. Bu devletlerin komşuluktan çok

paylaşamadıkları şey var ve aralarındaki derin farklılıklar çoğu durumda onları savaş tehdidinin ötesine itmiştir. 1954 İngiltere'nin Etiyopya ile olan sınır komisyonuna ilişkin Somali milliyetçiliği; 1952 Eritre'nin statüsüne ilişkin Sömürge Sonrası Çatışmalar; 1955'te Güney Sudan İç Savaşı bunun öne çıkan örnekleridir.

Sonuç olarak bölgeye mülteci baskısı uygulanmış ve isyancı gruplar bölge dışından bazı ev sahibi devletleri ve ayrılıkçıları desteklemiştir. 1960'lardan 1970'lere kadar olan dönem, çok sayıda devlet liderinin desteği altında çok sayıda isyancı grubun karmaşık bir diplomatik yalanlar ve siyasi ikiyüzlülük ağı içinde iktidara yerleşmenin bir yolu olarak takip ettiği isyan ve tiranlıkla karakterize edilmiştir. 1980'lere gelindiğinde, bir grup "seçkin" isyancıdan oluşan "yeni nesil Afrikalı liderler" ortaya çıktı (Cooper, 1994). Ruanda'nın Paul Kagame'si, Uganda'nın Yoweri Kaguta Museveni'si, Eritre'nin Isaiyah Afworki'si ve Etiyopya'nın Meles Zenawi'si gibi darbelerle kendi devletlerinin kontrolünü ele geçirenlerin hepsi Dar es Salaam Üniversitesi mezunuydu ve Tanzanya ve Mozambik'te askeri eğitim almıştı.⁶ Bugün Afrika entegrasyonunun hedefi, demokratik reformlar ve bölgesel entegrasyon yoluyla bölgeselcilik veya kıtasalcılıktır ve yeni-işlevselcilikten sonra tasarlanan çok partili demokrasiye yönelik ajitasyonlar veya otoriterliğe ve askeri yönetime karşı mücadeleler veya yeni-işlevselcilikten sonra tasarlanan çok partili demokrasiye yönelik ajitasyonlardır (Okafor ve Aniche, 2017).

Bununla birlikte, bazı akademisyenler, bölgeselciliğe ilişkin modernist görüşlerden alınan daha eski, daha açık uçlu, daha gevşek tanımlanmış, daha dar ve katı bir şekilde tanımlanmış sonuçsalcı klasik görüşlerin geçerliliğini yitirdiğine ve bu alanda kalkınma değerlendirmesi için nesnel kriterler belirleme amacını boşa çıkardığına inanmaktadır. Afrika'da bölgeciliğin ilerleyişini değerlendirmek için normatif bir kriter bulmak, imkansız olmasa da zor bir iştir.

⁶ O zamanlar Tanzanya'da bulunan Dar el salaam Üniversitesi, daha sonra bölgedeki elit sınıfın rolünü üstlenecek deneyimli politikacılar yetiştiren bölgedeki en prestijli üniversitelerden biriydi.

Ernst Haas (1976) ve William Wallace (1982) gibi alandaki çağdaş düşünürler ile ilk analizlerinde daha dar tanımlar veren ufuk açıcı analistler arasında bir boşluk vardır. Çağdaş düşünürler bölgeciliği çok daha açık uçlu ve genel anlamda tanımlamayı tercih etmektedirler. Yeni Bölgesel Yaklaşım başlığı altında bölgeselcilikle ilgili çağdaş yazılar genellikle daha geniş bir odağa sahiptir, çok boyutludur ve devletlerin uluslar üstü düzeyde gerçek entegrasyonu ile geleneksel hükümetlerarası işbirliği arasında bulanık ayrımlar yapar ve Bölgeselcilik ile geleneksel devletlerarası ilişkiler arasında bir yerdedir (Hettne ve Söderbaum, 1998).

Bu tezde bölgesel entegrasyona ilişkin teorik bakış açısına dayalı analizler gözden geçirilmiş ve Afrika bağlamına uygulanmıştır.

Neo-işlevselcilik ve Neo-Neo-işlevselcilik Avrupa Entegrasyon teorileridir.⁷ Sonuç olarak, Afrika'daki entegrasyonun⁸ başarılarını, zorluklarını, kusurlarını, eksikliklerini ve dezavantajlarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Sanayileşememe, ulusal güvenlik ve ulusal birlik sorunları, bölgeselcilik için Neo-İşlevselcilik yöntemini benimseyen ve sonuçta AB'nin oluşumuna yol açan Avrupa Devletlerinin hepsini olmasa da çoğunu rahatsız etmiştir (Aniche, 2015).

⁷ Neo-işlevselci bölgesel entegrasyon teorisi, bir bölgedeki devlet dışı aktörlerin rolünü vurgulamaktadır. Toplumsal hareketler de dahil olmak üzere sekreterliğin ve diğer paydaşların önemini vurgulamaktadır. Bunlar daha fazla entegrasyon için gerekli dinamikleri sağlayarak yardımcı olur. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Schmitter, (2004); Niemann, (2021)

⁸ Modern Afrika bölgeselciliğinin amacı kolektif kendine güvenmeyi kolaylaştırmaktır. Aynı zamanda ekonomik dönüşüm ve kalkınmanın çerçevesine yönelik bir stratejidir. Kökleri Kwame Nkrumah, Julius Nyerere ve Nnamdi Azikiwe'nin pan-Afrikanist felsefi önermelerine dayanmaktadır. Afro-iyimserler, yavaş ilerlemeye rağmen Afrika entegrasyonunun bazı kazanımlar sağladığına inanmakta ve bu nedenle iyileştirme için yer olduğu konusunda ısrar edmekte. Afro-kötümserler, Afrika entegrasyonunun çok sayıda engel nedeniyle büyük aksaklıklar yaşadığına dikkat çekmekte (Aniche, 2020). Bu, elli yılı aşkın Afrika entegrasyonundan sonra bile Afrika ekonomilerinin parçalanmış ve büyük bir kısmının yok olduğu gerçeğinin ışığındadır. Afrika ekonomileri yapısal olarak zayıf, sanayileşmemiş ve çeşitlenmemiş olmaya devam ediyor; Bu nedenle kendileriyle değil başkalarıyla ticaret yaparlar (Bkz. Aniche, 2021).

Neo-işlevselciliğin belirleyici önemi, AB’de milliyetçiliğin yükselişindeki başarısızlıklar veya öngörülemeyen gidişat nedeniyle ciddi şekilde zayıfladı. Öyle ki savunucularının çoğu onun yeteneklerini sorgulamaya başladı (Schmitter, 2003). Sonuç olarak, Afrika Bölgeselciliği sorununda, bir paradigma değişikliği arayışı içinde bu anlatıları bölümllemek gerekiyor (Börzel, 2011).

Neo-işlevselciliğin pek çok eksikliği vardır ve bu yaklaşım bölgesel entegrasyonun incelikli bir süreç olduğunu varsayar. Entegrasyonun doğrusal bir süreç olarak anlaşılması ise dezavantajların veya başarısızlıkların tartışılmaz kılar (Schmitter, 1969). Yaklaşımın, devletlerin entegrasyonunun devletin karşılıklı bağımlılığı anlamına geldiğini varsayması, bir başka dezavantajdır ve bu nedenle birçok Afrika ülkesinin ekonomisinin Batılı devletlerin ekonomilerine bağımlılık durumunu yeterince açıklayamaz (Dolan, 1975).

Önde gelen yapısalcı akademisyenler Barry Buzan ve Ole Waever (2003: 318), istikrarsız ve zayıf Afrika devletlerinin, Afrika’nın güvenlik topluluğu teorisinin ilkelerine uymadıklarını savunurlar. Onlara göre, *“Afrika’daki güvenlik etkileşimi düzeyi, uluslararası sistemin başka yerlerinde yaygın olarak bulunan iyi gelişmiş bölgesel RSC’leri sürdürmek için çok yetersiz kalmıştır.”*

Bu çalışma, her şeyden önce, Afrika Boynuzu için belirlenmiş bir bölgesel güvenlik topluluğu olan IGAD’ı incelerken, aynı zamanda Afrika’daki RSC’lerin ilerleyişiyle ilgili Avrupa merkezli ihmal ve bilgisizlik yanında bölgesel güvenlik topluluklarının dikkat çeken ilerlemelerinin takdir edilememesine vurgu yapmaktadır. 2002 yılında APSA’nın oluşumu, AU’nun kurulmasının ve Afrika Boynuzu’na hizmet eden belirlenmiş ve ayrı bir AU ve BM bölgesel güvenlik topluluğu olarak IGAD’ın dikkate değer sürekli gelişimini takip eden başarılı bir girişimdir.

Bu bölümün odak noktası, Deutsch’nin güvenlik toplulukları’ hakkındaki görüşü ve bunun Afrika barış ve güvenlik mimarisine nasıl uygulanabileceğidir. Güvenlik topluluğu içinde yaşayan devletlerin/toplumların sadece istikrarlı bir düzen değil, aslında

istikrarlı bir barış yarattığını (Adler, 2017) öne süren bu teoriyi kategorik olarak değerlendirmektedir.

Orta düzeyde siyasi ve ekonomik güvenlik sorunları yaşayan diğer bölgelerin aksine, Afrika'nın büyük bir kısmı insani ve çevresel güvensizlikler, devlet içi çatışmalar, ekonomik ve politik güvensizlikler gibi çeşitli türde güvensizlik koşullarıyla karşı karşıyadır. AB, Latin Amerika veya Kuzey Amerika'dan farklı olarak Afrika, istikrarsız ve kırılgan bir durumun ve bölgesel işbirliğinin değerleri, etiği ve duyarlılığı açısından temel karşılıklı uyum eksikliğinin sonuçlarına maruz kalmaya devam etmekte.

1.2. Afrika Devlet Sistemi Üzerinde Sömürge Etkisi

Buzan ve Waever'in yaklaşımının aksine, Afrika ülkelerindeki güvenlik toplulukları, ortak sömürgeleştirme ve sömürgecilikten kurtulma tarihlerinin şekillendirdiği kendi elit değerlerini, kimliklerini ve normlarını geliştirdiler (Danso ve Aning, 2022). Geriye dönüp baktığımızda, Afrika sömürgeciliğinin nispeten kısa ömürlü olmasına rağmen, sonrasındaki sonuçların, özellikle sürdürülebilir barış ve istikrara ulaşma yeteneği açısından Afrika'da kalıcı sonuçlar doğurduğunu görmekteyiz (Ocheni ve Nwankwo, 2012).

1884-1885 Berlin Konferansı, Afrika'yı ilgilendiren her konuda Avrupa'nın nüfuzunun ve müdahalelerini ortaya çıkmasını savunmaktadır (Hansen ve Jonsson, 2014). Berlin Konferansı Afrika kıtasının ilhakının kriterini tasarlamaya hizmet etmiştir. Konferansta ortaya çıkan görüş ayrılıkları, Afrika toplumlarında şimdiye kadar Afrika'yı olumsuz yönde etkileyen, siyasi, sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan benzeri görülmemiş değişikliklere yol açmıştır (Michalopoulos ve Papaioannou, 2016). Afrika'nın üçte birinden fazlası, hem iç hem de dış kaynaklardan gelen, hem büyük hem de küçük ölçekteki siyasi şiddetin sonuçlarıyla uğraşmak zorunda kaldı. Afrika'daki siyasi şiddetin büyük bir kısmı uygun olmayan siyasi sınırlardan kaynaklanmaktadır ve bunun doğrudan veya dolaylı olarak sömürgeciliğin bir sonucu olduğuna şüphe yoktur. Sınırlar sömürgeciler tarafından çizilmiştir. Bu uygulama sorun çözmeye yönelik eski ama etkili

yolları yok etmiş ve daha da kötüsü, sömürgecilik bunu etkili alternatifler yaratmadan yapmıştır (Michalopoulos Papaioannou, 2020).

Somali, sömürgeciliğin ve ardından gelen sömürgecilik sonrası dönemin⁹ Afrika devletlerine neler yaptığının mükemmel bir örneğidir (Luling, 1976). Bu nedenle Soğuk Savaş sonrası dönemde kendine özgü bir Afrika barışı inşa eden Somali, yalnızca Batılı çatışma çözüm yöntemlerini kullanarak değil aynı zamanda Afrika'nın geleneksel çatışma çözüm yöntemlerinden çok daha fazlasını alarak elde etmeyi başardığı IGAD'ın zaferlerini sergilemek için en iyi adaydır. Thabo Mbeki'nin,¹⁰ herkesin dikkatine sunduğu Afrika Rönesansı kavramını koruyan, Afrika Boynuzu bölgesi için etkili bir RSC olan IGAD'ın geliştirilmesi, doğru yönde atılan birçok adımdan biridir (Bongmba, 2004; Sheckels, 2009).

Gelişmenin ve devlet olgunluğunun meyvelerini 1648 başlarında Vestfalya Antlaşması'yla toplamaya başlayan Batı'nın aksine, Afrika devletleri hâlâ sömürgeciliğin dezavantajlarıyla mücadele etmekte (Duchhardt, 2016). Aynı zamanda, çok az mazeretle veya hiç mazeret göstermeden Avrupa devletleriyle rekabet edebilecek güçlü devletler inşa etmeye çalışmaktalar ve geçmişleri göz önüne alındığında, Afrika devletlerinin kendilerinin o kadar da kötü durumda olmadığı sonucuna varılabilir. Avrupa ülkelerinde, Afrika ülkelerinin aksine, devlet oluşumu süreci, gücün kademeli

⁹ On dokuzuncu yüzyılın sonunda Avrupa'nın sömürge müdahalesi yüzyıl Somali toplumunu travmatize etti. Sonuç olarak Somali keyfi olarak beş farklı siyasi birime bölündü. Somali'nin içinden ve dışından gelen tüm çabalar, Somali devletinin kurulmasına yönelikti. Somali Cumhuriyeti'nin kuruluşu, birçok milliyetçi tarafından Somali ulusunun zirveye ulaşması ve gerçekleşmesine yönelik bir adım olarak görüldü. Bkz. Issa-Salwe, (1996).

¹⁰Afrika Rönesansı'nın temeli Cheikh Anta Diop'un eserlerinde yatmaktadır. Ona göre, Afrika kıtasının zorluklarının da kültürel, bilimsel ve ekonomik yenilenmenin yüzleşmesiyle aşılması gerekiyor. Güney Afrika'nın eski cumhurbaşkanı Thabo Mbeki, kendi kaderini tayin etme, birlik, kimlik, kalkınma ve kıtanın siyasi ve ekonomisinin dönüşümü çağrısı yapmak amacıyla bunun propagandasını yaptı. Öngörülen açıklama, Afrika'yı, Afrikacılık perspektifinden kalkınmanın düşmanı olarak görülen emperyalizm ve kapitalizmle savaşılabilecek üniter bir kıta olarak görmektir. Ancak batının Afrika'daki diğer devletler üzerindeki etkisi ve Afrika'nın kalkınmasını etkilemesi nedeniyle bu hayal gerçekleşmedi. Afrika rönesansı, Afrika'nın karmaşıklıklarına benzersiz Afrika çözümleri gerektiriyor. Yeni APSA'da ilerleme kaydedilecekse bunun en gerçekçi yol olduğuna inanılmakta. Sheckels, 2009.

olarak birikmesi ve merkezileşmesiydi. Bu, daha sonra bir hükümetin bir yargı alanı içinde etkili bir kontrol sağlamasına ve karmaşık politikalar uygulamasına olanak sağladı (Blockmans ve Schläppi, 2017).

Deutsch'nin Batılı liberal demokratik devlet tasarımıyla farklı olarak; Afrika ülkeleri, Batılı devletlerin oluşmasını sağlayacak kültürel homojenlik, özellikle ortak dil, ortak siyasi değer ve geleneklerden oluşan temel unsurlara sahip değiller (Ikuli, 2021). Bunun nedeni, sömürgeleştirme sırasında yerel topluluklarda ciddi bir ekonomik marjinalleşmenin yanı sıra din, klan, etnik köken ve kabilelerin görünmez çizgilerinin çizdiği bölünmelerin bir sonucu olan siyasi dışlanmanın da mevcut olmasıdır (Alemazung, 2010).

Daha fazla istikrar ve sosyo-ekonomik kalkınmanın yaşandığı Afrika ülkeleri, Gana ve Botsvana örneklerinde olduğu gibi, sömürge öncesi Afrika krallıklarının özelliklerini ve yapılarını daha yakından yansıtmakta. Ulusal etnik ve kültürel yapıları sömürgeci keyfi uygulamalarla tamamen yok edilen Afrika devletleri, bu örneklerle kıyaslandıklarında daha az istikrar sergilemekteler. Bu tür sınırların ve bunların vahim etkilerinin bir örneği, sınırların duyarsız bir şekilde Kenya, Etiyopya ve Cibuti ülkelerine çekilmesi nedeniyle yerlerinden edilen Somalililerin dağılmasında yansıtılmaktadır. Bazı Afrikalı liderler, 1991'de devrilmeden önce Somali'yi geri almak amacıyla Etiyopya'nın Ogden bölgesine saldıran Somalili Said Barre örneğinde olduğu gibi, keyfi sınırların bazı etkilerini tersine çevirmek için savaşa başvurmuştur (Pollock, 2008).

1.3. Afrika'daki Devlet Sistemi Üzerindeki Sömürge Sonrası Etki

Afrika'daki eyalet içi ve eyaletlerarası sınırlar sürekli bir felaketin kaynağı durumundadırlar (Kalu, 2021). Afrika, sosyal, dinsel, etnik ve ırksal çekişmelerin ve siyasi istikrarsızlığın oluşturduğu zorlu koşullara istikrarlı bir şekilde direniyor (Achebe, 2009). Sömürge Sonrası Afrika, Kral Faruk'a karşı Abdel Gamel Nasır liderliğindeki ilk Mısır darbesinin gerçekleştiği 1952'den bu yana en az tahminen 85'in üzerinde darbeden yıkım yaşamadan kurtuldu. Başarısız girişimler de sayılırsa bu rakamlar 100'ün üzerine

çıkabilmekte. 1945'ten bu yana kaydedilen 85 ila 95 çatışmanın 45'inden fazlasının tam anlamıyla iç savaş olduğu tahmin edilmekte. Bunlardan bazıları 40 yıla varan uzun süren iç savaşlardı. Sudan'daki çatışma 40 yıldır, Çad'daki kardeş katliamı savaşı ise 30 yılı aşkın süredir devam etmektedir (Scherrer, 2002). Afrika kıtasının tek bir parçası bile bu savaşlardan yara almadan çıkamadı. On altı Batı Afrika ülkesi, bağımsızlıktan 2004'e kadar en az 82 darbe planına, 44 başarılı askeri darbeye, 7 iç savaşa, 43 çoğunlukla kanlı başarısız darbeye ve diğer birçok çeşitli siyasi anlaşmazlığa tanık oldu (McGowan, 2003).

Yalnızca Ekvator Ginesi, kendisini 11 yıl boyunca sürdüren bir kötülük ve baskı kâbusunun içine sürüklenmeden önce yaklaşık 145 günlük bağımsızlığını elde etmeyi başardı. İç savaşlar 1996'da en az 17 Afrika ülkesini kasıp kavurdu ve harap etti. 2005'e gelindiğinde, daha önce nispeten istikrarlı olan çok daha fazla ülke derin çatışmalar içindeydi (Habeeb, 2014). Başarısız olan bu devletlerin çoğunun ortak noktası bitişik sınırlardır. Bu yakınlık genellikle komşu devletleri bir devletin güvenlik sorunlarına karşı savunmasız hale getirir ve bunun sonucunda tüm alt bölge uzun ve hatta kısa vadede parçalanır. Bu adaptasyon silah kaçakçılığı, mülteci akınları ve hastalıklar gibi yollarla gerçekleşebilir (Sveen, 2010).

Sömürgecilikten sonra doğan, eski sömürge efendileri tarafından Afrika üzerindeki miraslarını ve nüfuzlarını gizlice sürdürmenin bir yolu olarak tasarlanan kabuk Afrika devletleri, saf sahte elitlerin ve sömürgecilik sonrası liderlerin açgözlülüğünü istismar ederek çok sayıda dezavantajla karşı karşıya kaldı. Afrikadaki çatışmaların nedenleri zorlayıcı devlet yapıları, keyfi sömürge sınırları ve çevresel birikim pahasına merkezi birikime yönelik bir ekonomik gelişme olarak sıralanmakla birlikte bunlarla sınırlı değildir (Sklar, 2023). Devletin bu iç kurumsal zayıflıkları, onu sürekli olarak diğer devletlerin gündemlerini tatmin edecek bir araç olarak kullanılma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmakta. Sahra altı devleti ile Afrika'daki metropol merkezi arasındaki bağlantı, yalnızca Sahra altı Afrika'nın güçsüzlüğüne ve hedeflerine değil, aynı zamanda metropol merkezinin hatalarına da bağlıdır. Fransa ve İngiltere gibi orta büyüklükteki

güçlerin, hatta Belçika gibi küçük bir gücün Afrika'nın bazı bölgelerine başarılı bir şekilde yatırım yapabilmesinin arkasında bu yatar (Berman, 1974).

Afrika Boynuzu gibi Afrika'nın kırılgan ve savunmasız bölgelerinde, iç alanda düzen, barış ve huzurun yerini yalnızca dışarıdan gelen tehditlerin alması anlamında klasik güvenlik çıkmazı tersine döndü (Sørensen, 2009). Bu, siyasi sürecin daha geniş anlamda karşıt gruplar arasında devlet politikası üzerinde kontrol ve tahakküm veya nüfuz kaynakları konusunda hararetli çekişmeleri ima etmesi anlamındadır. Mücadele, sömürgecilik sonrası devletin sınırları dışından gelen güçleri somutlaştırarak, savaşan varlıkların partizan amaçlarını dayatmayı amaçlar (Araoye, 2012). Bu durum, devleti ele geçirmeyi amaçlayan kurucu grupların eylemlerini körükleyen güvenlik ikilemelerine yol açmaktadır. Basitçe söylemek gerekirse, siyasi süreç artık bağlantılı olan herkes için hiçbir garantinin olmadığı bir mücadeleyi temsil etmekte. Bu süreç, yalnızca sömürgecilik sonrası devleti zayıflatmakla kalmayıp, aynı zamanda en yakın bölgedeki devlet sistemini de çökerten ara sonuçlar üretmekte. Bu anlamda Afrika'daki Postkolonyal devletin örgütsel ilkeleri ve iskeleti, klasik Vestfalya modern devletinin ilkelerinden oldukça farklıdır (Van den Boogaard, 2017).

1990'larda Afrika'da demokrasinin yükselişi, AU'nun gelişmesinde açık bir katalizördü ve bu da IGAD gibi bölgesel güvenlik topluluğu aygıtlarının gelişmesiyle sonuçlandı (Markakis, 2021). Ancak sömürgecilik sonrası Afrika'daki yönetim aygıtları ve sistemleri, Deutsch'un güvenlik toplulukları hakkındaki görüşüyle tutarlıdır. Çelişkili tasarım açısından sürekli olarak zorlayıcı, saldırgan ve son derece patrimoniyal kaldı. Ancak Batılı liberal demokrasi modelinin Afrika kıtasına uygunluğu konusunda pek çok eleştiri var. Bunun öncelikle bağışçı topluluğun 1990'larda Afrika devletleri tarafından çok partili ve rekabetçi seçim sistemlerinin benimsenmesindeki ihtiyaçlarının bir sonucu olduğu ileri sürülebilir. Afrika'ya yaptıkları her türlü yardımı, Afrikalı liderlerin yeni demokratik siyasetin koşullarını yerine getirmesini sağlayacak uzun bir sürece bağladılar (Bräutigam ve Knack, 2004). Afrikalı entelektüeller ve/veya seçkinler ve Tanzania'dan Julius Kambalage Nyerere ve Uganda'dan Yoweri Kaguta Museveni gibi Afrikalı

liderler, Afrika'nın en büyük ihtiyacının, tercih edilen yönetim sistemi olarak her şeyi kapsayan tek partili bir devlet sistemi ile kalkınmacı bir demokrasi olduğunu savundular (Shivji, 2009). Bu yaklaşım, kabilesel ve etnik siyasi bölünmeleri azaltmak için en uygun araçtır ve aynı zamanda liberal demokrasi ve laissez faire piyasalarından oluşan neoliberal planın aksine ekonominin devletlerin rehberliğinde gelişmesine olanak tanır.

Sömürgecilik sonrası devletin ara ortamının yarattığı kısıtlamalar, devletlerarası sistemin yapısının modern devlete sunduğu kısıtlamalardan farklıdır (Strakes, 2015). Devlet sistemleri ve devletlerin yapısı farklıdır. Sömürgecilik sonrası devletin uygunsuz yapısının etkileşimi ve mücadelecı güçlerin onun iç süreçlerine tecavüzü, sömürgecilik sonrası devletteki çatışmalara kendi karakterini verir. Bu unsur, sömürgecilik sonrası uluslarda, çatışmanın, ulusötesi güçlerin felaketle ilgili iddialarını açıkça ortaya koyması kadar tamamen yerel olduğu yönündeki geleneksel inancı teşvik etmektedir. Anlaşmazlığın nihai sonucunun komşu devletlerin gelişimi açısından da olumsuz sonuçları vardır (Bundu, 2001). Sömürgecilik sonrası devletlerdeki çatışmalar, sömürgecilik sonrası devletlerin yakın alt sistemindeki iç-yapısal eksiklikleri ve sorunlu yapıları ortaya çıkarmaktadır. Fildişi Sahili ve Sierra Leone örneklerinde, zayıf devletler dağılmaya başladıkça geniş bölgedeki düzenin bozulduğunu ve komşu devletlerdeki düzeni değiştirdiğini vurgulamaktadır. Postkolonyal devlet ve onun devletlerarası sistemi hem kanunsuz hem de hiyerarşiktir.

Ulusal kaynakların dağıtımına egemen etnik grubun karar vermesi anlamında siyasi etnik köken, Afrika'nın demokratikleşmesi önünde hala büyük bir engel teşkil etmekte (Decalo, 1992). Bu, Afrika siyasetini rahatsız etmeye devam eden patronaj partisi sistemlerinin ve kayırmacılığın omurgasını oluşturuyor. Buna ek olarak, Afrika'da etnisite, açgözlü ve bencil liderler tarafından hâlâ etnisite politikaları ve bölgesel denge gibi kavramlar aracılığıyla istismar edilmekte ve bu da 2016'da Kenya'da yaşanan seçim sonrası şiddet vakasında olduğu gibi sıklıkla seçim şiddetine yol açmakta (Roberts, 2009).

Bu nedenle Richard Sklar¹¹ ve Claude Ake¹² gibi Afrikalı akademisyenler, Afrika'da bencil çıkarların değil, grup siyasi kazanımlarının ve çıkarlarının ön planda tutulduğu kalkınmacı bir demokrasiyi daha uygun bir yaklaşım olarak önermişlerdir. Ake, özellikle Afrika demokrasisinin, vurguyu soyut siyasi ve hukuki haklardan somut ekonomik, ve sosyal haklara odaklanmaya yönlendirerek ve yeniden yapılandırarak, Batı liberal demokrasisinden çok farklı görünmesi gerektiğini savunuyor (Mbaku ve Ihonvbere, 2018). Bununla birlikte, sömürgecilik sonrası dönemdeki kötü yönetim ve yolsuzluk sorunlarıyla mücadele etmek için, siyasi gücü elinde bulunduranların kamusal hesap verebilirliğini teşvik etmek önemlidir. Bu adaptasyon seçim gibi mekanizmalarla sağlanabilir. Ayrıca Afrika'nın kendine has demokrasi gelenekleri vardır (Cheema, 2005). Krallık gibi bazı Afrika sömürge öncesi yapılarının rahatsız edici derecede otokratik olarak tanımlanabileceği gerçeğine rağmen, bu geleneksel Afrika siyasi sistemleri daha geniş Afrika demokratik ilkelerini yansıtır. Bunlar aynı zamanda 'halkın temsilcilerinden oluşan meclisler tarafından yönetilen tam teşekküllü cumhuriyetleri de içermektedir (Fayemi, 2009). Bu anlamda, geleneksel hesap verebilirlik ve Afrika demokrasisi, büyük ölçüde bir topluluk içindeki yaşlıların ve/veya klan şeflerinin bir araya gelip toplumsal sorunlar hakkında tartışmak zorunda oldukları sisteme dayanmaktaydı. Amaçları uzlaşmaya varmak ve tüm tarafların vardığı kararı desteklemek olacaktır.¹³ Bu sistemler, doğası gereği yerli olan siyasi yapı ve sistemlerle sömürge sonrası döneme uyarlanabilir.

¹¹ Richard L. Sklar, Los Angeles Kaliforniya Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi Onursal Profesörüdür ve burada Uluslararası Kalkınma Çalışmaları alanında bölümler arası lisans derecesi programının kurucu eş-direktörü olarak görev yapmıştır. Afrika'ya özel ampirik referansla postemperyalizm ve kalkınmacı demokrasi teorilerinin yanı sıra kalkınma politikaları üzerine ders vermeye ve yazmaya devam etmekte.

¹² Claude Ake (1939–1996), Afrika siyasi düşüncesinin en etkili seslerinden biridir. Ulus inşası, bağımsızlıktan hemen sonraki dönemde Afrika'ya ilişkin teorik literatürde önemli bir tema iken, Ake, sömürge varlığının kıtada ortaya çıkan devletler üzerindeki "parçalayıcı" etkisine dair ufuk açıcı bir inceleme sunuyor.

¹³ Daha arzu edilen bir sonuca ulaşmak için, ilgili taraflarca bir yemin edilecek ve üzerinde mutabakata varılan hususlara uyma yükümlülüğü derhal yürürlüğe girecektir.

Devlet istikrarı ve zayıf devlet yönetimi sorunları, Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemlerde daha da karmaşık hale geldi (Vestal ve Ethiopia, 1999). Çeşitli bölgeselcilik uzmanlarına göre Batı, Soğuk Savaş'ta göreceli ve ılımlı bir barışın tadını çıkarırken, gelişmekte olan dünya, o zamanki süper güçler olan Soğuk Savaş Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (Union of Soviet Socialist Republics-USSR) ve ABD arasındaki vekâlet savaşlarının sefaletine indirgenmişti. Bu savaşlar, otokratik Afrikalı liderlerin iç yönetim eksikliği ve süper güçler arasındaki rekabet nedeniyle körüklendi. Ayrıca, 1960'tan bu yana kırktan fazla savaş, yaklaşık on milyon Afrikalının ölümüne yol açtı ve kıtada büyük bir mülteci sorunu yarattı (Schultheis, 1989).

1980'lerde Soğuk Savaş sonrası dönemde Berlin Duvarı'nın yıkılması, Batı'nın kaygıları ve uluslararası ilişkiler alanında Afrika'nın ötekileştirilmesine ve ayrımcılığa uğramasına neden oldu (Mingst ve Karns, 2019). Soğuk Savaş sırasında Afrika'nın en büyük korkusu dış müdahaleydi. Soğuk Savaş sonrası dönemde Afrika'nın uluslararası ilişkilerden dışlanması daha da büyük bir endişe kaynağı haline geldi. Batı'nın yardımı, yatırımları ve dikkati Doğu Avrupa'da yeni ortaya çıkan demokrasilere odaklandı ve ABD'deki 11 Eylül saldırılarından sonra kaynaklar ve dikkat yeniden İran ve Afganistan'a odaklandı. Berlin gerçekten de Afrika'nın sömürgecilik ve Postkolonyalizm deneyimlerinin ve bunun sonucunda sömürge devletinin miras aldığı ekonomik, politik ve kültürel kurumların zincirlerini kırmaya yönelik sürekli ve sürekli mücadelelerin bir metaforu haline geldi (Mbembe, 2001).

Sonuç olarak, hem AU tarafından temsil edilen Afrika güvenlik mimarisinin hem de Afrika ve Afrika'daki bölgesel güvenlik topluluklarının hayati avantajı, bölgesel barış yapma kapasitesi için istek ve arzuyu sağlamasıdır. Sömürge Sonrası Afrika, etkin bir liberal demokratik devlet yapısının yokluğunda bile bu uyumu etkili bir şekilde sağlamaktadır.

IGAD aynı zamanda Afrika bölgesinin Batı tarafından ihmal edildiği Soğuk Savaş sonrası dönemde Pan-Afrikanizm değerlerini ve Afrika'nın sorunlarına Afrika

çözümleri”ni de inandırıcı bir şekilde temsil etmektedir (Khadiagala, 2017). Bu bölüm, Afrika devlet sisteminin süregelen gelişimini ve bunun liberal demokratik devletin geleneksel bölgesel güvenlik topluluğu teorisiyle olan ilişkisini incelemektedir. Afrika devlet sisteminin farklı değer ve normları da sömürge ve sömürge sonrası, Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemlerin etkisini kapsayacak şekilde incelenmiştir. Bu özellikler, klasik Alman Bölgesel Güvenlik Toplulukları teorilerinden farklı değer ve normlara sahip seçkin bir Afrika bölgesel güvenlik topluluğunun ilerlemesini etkilemiştir.

Bu, IGAD’ın Somali ve Güney Sudan’daki rolünde ve örnek olay incelemelerinde açıkça görülmektedir. Bu bölüm ayrıca, ISA’nın önce Afrika’da, daha sonra da daha geniş anlamda gelişmekte olan dünyada büyük ölçüde ihmal edilmesinin, klasik veya geleneksel bölgesel güvenlik topluluklarının liberal demokratik ulus ve devletlere odaklanmasının bir sonucu olduğu fikrine de dikkat çekmekte.

Bu tez bu çelişkiyi gidermeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu bölüm, Afrika’daki son derece yoğun güvenlik koşulları bağlamında “güvenlik topluluğu” kavramının önemi, rolü ve geçerliliğinin değerlendirilmesi için mükemmel bir fırsat sunmaktadır. Her halükarda, güvenliğin, özellikle de Afrika tarzı bölgesel işbirlikçi güvenliğin nelerden oluştuğu konusu henüz akademisyenler, öğrenciler ve politika yapıcılar tarafından takdir edilmemiş veya anlaşılmamıştır.

1.4. Deutsch, Bölgesellik ve Bölgesel Güvenlik Toplulukları

Güvenlik toplulukları paradigmasının teorik değerlendirmesi, güvenlik topluluklarının amacı olan savaşın yokluğunu açıklamaya çalışan mevcut tüm teorik yaklaşımlar doğrultusunda yapılabilir. Bu teorik başlıkta gerçekçilik ve yapısalcılık vardır. Güvenlik toplulukları kavramı, uluslararası alanda devletlerin güvensizliklerine çözüm bulma çabası olarak anlaşılabilir (Pouliot, 2008). Güvenlik topluluklarının amacının tüm üyelere işbirlikçi güvenlik sağlamak olması anlamında işbirlikçi güvenlik kavramıyla yakından ilgilidir (Adler ve Barnett, 1998). Güvenlik topluluğu kavramı her zaman daha

fazla desteklenmiş ve daha az araştırılmıştır. 1950'lerin başında Richard Van Wageningen (Ulusoy, 2003) tarafından önerilen kavram, 1957'de Karl Deutsch ve meslektaşları tarafından incelenene kadar tam bir teorik ve ampirik incelemeye tabi tutulmamıştı (Adler, 2017). Deutsch'a (2008), göre güvenlik topluluğu, bütünleşmiş devletlerin bir kümesiydi. Bu devletler, entegrasyonun "belirli bir topluluğun sakinleri arasında hiçbir fiziksel çatışma olmayacağına dair gerçek güvenceyi" (Adler, 2017) teşvik etmek için yeterli olduğu fikrinden yararlandılar. Kavram, güvenilir barış varsayımlarına dayanan ilişkiler üzerinden gelişen bir devletler kümesiyle yakından bağlantılıdır (Deutsch, 1961). Güvenlik topluluğunun üyeleri birbirine "birliktelik duygusu", güven, ortak çıkarlar ve karşılıklı empati ile bağlıdır (Bellamy, 2004). Deutsch, güvenlik topluluğu içinde gelişen devletlerin sadece istikrarlı bir düzen değil, aynı zamanda istikrarlı bir barış da yarattığını savundu (Goertz, Diehl ve Balas, 2016).

Deutsch'un teorisi, bir güvenlik topluluğu içindeki devletler arasında paylaşılan kimlikler, değerler ve normlar kavramına dayanmaktaydı. Özellikle demokratik ve liberal ilke ve uygulamaları paylaştıkları fikrine bağlıydı. Çalışmaları büyük ölçüde benzer özelliklere sahip olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (Organisations for Security and Co-operation in Europe-OSCE) ve Kuzey Atlantik Savunma Paktı (North Atlantic Treaty Organisation-NATO) gibi Amerikan ve Avrupa güvenlik topluluklarına dayanmaktaydı (Koschut, 2014). Deutsch Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gibi birleştirilmiş güvenlik toplulukları ve NATO örneğinde olduğu gibi entegrasyondan doğan ve devletlerin egemenliklerini koruduğu çoğulcu güvenlik toplulukları olmak üzere iki tür güvenlik topluluğunu bir araya getirdi (Deutsch, 2015). Her iki toplumun da barışçıl geçiş için inandırıcı beklentileri olmasına rağmen, birincisi devletlerin resmi olarak birleştiği yerde, ikincisi ise devletlerin egemenliklerini sağlamlaştırdığı yerde başarılı olur. Deutsch'a göre, her iki toplum da liberal demokrasi ve normlara ilişkin ortak fikirlerden beslenen barışçıl ilişkilerin özelliklerini paylaştı da (Tusicsny, 2007), çoğulcu toplulukların karma muadillerini geliştirmesi ve sürdürmesi çok daha kolaydır (Oelsner, 2015). Potansiyel teorik ve pratik önemine rağmen, Deutsch'un güvenlik topluluğu kavramı, gerçekçilik ve neo-gerçekçilik ideolojilerinin hakim olduğu Soğuk

Savaş döneminde hiçbir zaman önemli bir araştırma gündemi oluşturmadi. Ancak kavram, Soğuk Savaş sonrası dönemde Buzan ve Waever, Adler ve Barnett gibi yapısalci akademisyenler tarafından yeniden moda haline getirildi (Webber, 2013). Güvenlik toplulukları kavramının bu yeniden ele alınması, hem kimliğin ve normların rolüne odaklanan uluslararası ilişkiler teorisindeki ilgili gelişmelere hem de Soğuk Savaş sonrası devletlerin küresel politikaya yönelik değişen yaklaşımlarına odaklanmaktadır (Buzan, 2008).

Adler ve arkadaşları bu kavramı yukarıda belirtilen gelişmelere özellikle vurgu yaparak incelediler (Hyde-Price, 2015). Adler, güvenlik topluluklarının gelişebileceği koşulları belirlemeye çalıştı (Adler, 2004). Uluslararası siyasi arenada ve uluslararası ilişkiler teorisinde halihazırda meydana gelen gelişmelere teorik ve ampirik olarak çok daha uygun olduğu için çoğulcu güvenlik topluluklarına odaklandı. Adler, kavramı özdeşleşme, paylaşılan uygulamalar ve paylaşılan öz imajlar gibi daha bilişsel özelliklerle yeniden tanımladı. Adler, Güvenlik Toplulukları adlı kitabında (Adler, 2011), güvenlik topluluğunu, modern savaşın yıkıcılığı konusunda hemfikir olan güçlü egemen devletlerden oluşan bir topluluk olarak tanımlamakta. Bu devletler aynı zamanda demokrasi, ekonomik reformlar ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle çelişmeyen ekonomik, siyasi, sosyal ve ahlaki değerler üzerinde de anlaşmaktalar. Bu devletlerin amacı, üye devletlerin ortak kimlik ve değerler temelinde birlikte çalıştıkları prosedürler yoluyla kooperatif güvenliklerini sağlamaktır. Adler güvenlik topluluklarını şu anlamda tanımlamakta: “*Güvenlik toplulukları sosyal olarak inşa edilir çünkü etkileşimlerin yarattığı ortak anlamlar kolektif kimlikleri doğurur. Maddi ortamların yanı sıra iletişime, söylem ve yoruma da bağımlıdırlar*” (Adler ve Barnett, 1998).

Adler ve Barnett (1996), bu toplulukların doğuşu ve geçişine sosyal yapısalci bir uygulama kazandırarak Regional Security Communities (RSC) teorisini daha da geliştirdiler. RSC’lerin bir dizi aşamadan geçerek ilerlediğini buldular; doğma aşaması; yükseliş aşaması ve olgunlaşma aşaması. Bunlar, coğrafya bazında artan düzeyde üye devlet entegrasyonunun düzeyini göstermektedir ve ekonomik koşulları, ortak kültürü ve güvenlik kaygılarını içermektedir.

Buzan ve Waever gibi diğer yapısalcılar, güvenlik topluluklarının gerçekten de bölgesel kimlikler olduğunu savunurlar (Buzan, 2003; 2018). Gözlemlerinin sayısız aşamasını şöyle tanımlamaktadırlar; birincisi ön/proto aşama olup diğeri ise tamamen ilerlemiş veya olgunlaşmış aşamadır. İleri ve olgun aşamaya katılan bu tür Bölgesel güvenlik toplulukları AB ve NATO'yu içerirken ön/proto aşama düzeyinde yer alanlar IGAD gibi Afrika RSC'leriyle örneklendirilmektedir (Adetula, Bereketeab ve Obi, 2021).

Buzan'ın Bölgesel Güvenlik Kompleksleri teorisine göre belirli bir bölgenin kendi aktörlerine kendisinin karar verdiği ancak bu aktörlerin bölge için karar veremediği görüşündedir (Acharya, 2007). Bölgesel Güvenlik Topluluğu, iç sorunların ve ilişkilerin ulusal güvenliğin öncelikli kaygıları ve uluslararası çatışmalarda sahip olduğu liderlik rolü ile yorumlanmaktadır. Bölgeselcilikle ilgili geleneksel tartışma oldukça Avrupa Merkezli olsa da bu teorinin yerel dili de alternatif görüşlerden gelmekte. Salih, Sesay ve Deng gibi pekçok Afrikalı bilim insanı eyaletler arası işbirliği veya bu işbirliğinden çok, iç güvenliğin merkezi ve dolayısıyla birincil kaygı olduğunu belirtmekte. Bu nedenle güvenlik topluluklarının başarıları ve başarısızlıkları eski anlayışa göre değerlendirilmektedir. Buzan, Fawcett ve Hurrell'in yaklaşımları, uluslar arasındaki karşılıklı anlaşmanın doğuşu olarak Vestfalya siyasi örgütünün egemenliğini öne sürmekte. Yeni Bölgecilik olarak tanımlanan bu yaklaşım uygulanabilirlik ve istikrarı öne çıkarmaya vurgu yapar (Söderbaum ve Shaw,2003). Yaklaşımın getirdiği açıklamaya ilişkin varsayımlar yalnızca Batı'nın deneyimleriyle sınırlıdır. Çünkü hiçbir Batılı devlet temelde iç tehditler nedeniyle yıkılmamıştır.

Liberalizm, realizm ve uluslararası ilişkilerdeki diğer düşünce ekolleri, iyi çizilmiş ve büyük ölçüde memnuniyetle karşılanan çeşitleriyle, kendi durumlarına özgüdür. Ancak bölgeselcilik çok çeşitli açıklamalara tabidir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesinden ve buna eşlik eden neoliberal değerlerin hegemonyasından bu yana, tüm toplumsal ilişkilerin üçlü karakterini anlamak, yeni bölgeciliklerin temel bir özelliği ve avantajıdır. Buradaki 'Devletler', yerelden küresele kadar resmi hükümet kuruluşlarını (örneğin, IFI

ve BM sistemleri); ekonomiler, enformel ve yasa dışı sektörlerin yanı sıra çokuluslu şirketlerin daha tanınmış dünyasını içerir; ve topluluklar yalnızca yerli ve uluslararası STK'ları değil, aynı zamanda hayır kurumlarını, kooperatifleri, halk gruplarını, medyayı, yeni toplumsal hareketleri, mesleki dernekleri, dini kuruluşları ve spor kulüplerini de bünyesinde barındırmaktadır (Shaw, 2013).

Güvenlik topluluğu teorisinin tasarımı subjektif olarak değerlendirilir. Bu nedenle incelemede kullanılan değişkenlerin makul ölçüde esnek olması gerekir. Bir güvenlik topluluğu, ortak noktalar, etkileşim ve dolayısıyla işbirliği olasılığı gibi tanımlanabilir veya tanımlanabilir özellikleri paylaşan bir bölge olabilir. Bölgeselcilik'in çoğul yapısını anlatan faydalı bir tanım şu şekilde olabilir; *“Devletlerin ve devlet dışı aktörlerin belirli bir bölgede işbirliği yaptığı ve stratejiyi koordine ettiği bir politika veya proje,”* (Telò, Fawcett ve Ponjaert, 2015).

Bölgeselcilik'in inşasında tüm paydaşların temel amacı “bir veya daha fazla konu alanında ortak hedeflerin teşvik edilmesi” olacaktır (Söderbaum, 2012). Bunu gerçekleştirmenin iki yolu vardır; farkındalığı artırarak birlikteliği sağlamak anlamında “yumuşak bölgeselcilik ve resmileştirilmiş düzenlemeler aracılığıyla gerçekleştirilen “sert bölgeselcilik” (Ohanyan, 2015). Ancak bölgeselleşme tamamen “egemenlik transferlerinden kaynaklanmayan veya çok uluslu veya ulusötesi şirketlerin dinamizminden kaynaklanmayan prosedürlerle de ilgilidir (Van Langenhove, 2016). Devletler arası etkileşimler' olarak da tanımlanan bu prosedürler, öncelikli olarak dini, sosyal ve etnik bağlara dayandığı için Afrika'nın Doğu kesiminde yaygındır. Bu, nüfuz etme ve nüfuz etme yetenekleri nedeniyle devletin üstünlüğüne meydan okumaktadır (Farah, 2012). Basit güvenlik terimleriyle ifade edersek bölgeselleşmeler, gücün yeniden dağıtım mekanizmalarıdır.¹⁴

¹⁴ Jennings (2017:2, 71-86.), bu konuyu şu başlıklı çalışmada daha ayrıntılı olarak ele almaktadır: ‘Regional Security Theory: The East African Experience. A Look Back at The Challenges Entering The New Millennium.’

Bu analiz, şu anda bölgesel çatışmalara ve güvenliğe arabuluculuk yapmada lider aktörler olarak hareket eden IGAD dahil Afrika RSC'leri ve Afrika Birliği tarafından Afrika'da kapsamlı bir barış ve güvenlik mimarisi konusunda kaydedilen önemli ilerlemeyi açıkça göz ardı etmektedir.

1.5. Bölgesel Güvenlik Toplulukları ve Yapısalcılık

Soğuk Savaş sonrası bir evrim teorisi olan yapısalcılık¹⁵, ilk olarak Onuf tarafından geliştirilmiştir. 'İnsan ve toplumsal yapı' anlamında kullanılmaktadır (Khoo, 2004). Bu teori, uluslararası politikanın temel yapılarının toplumsal olduğu ve kesinlikle maddi olmadığı varsayımına uygundur. Ayrıca bu yapıların sadece oyuncuların davranışlarını değil aynı zamanda ilgi alanlarını ve kimliklerini de şekillendirmeye yardımcı olduğunu gözlemlemektedir (Ba, 2005).

Bölgeselcilik, bir veya daha fazla sorun alanında karşılıklı yarar sağlamak amacıyla, fiziksel olarak yakın ve tanımlanmış yetki alanlarındaki uluslar arasında işbirliğine dayalı etkileşimleri gerektirir (Vyrynen, 2003). Blgeselciliğin en başarılı örneklerinde, halihazırda siyasi ilişkilerde (ortak ve tamamlayıcı değerlere dayanan) sağlam ortaklar olan devletler, kolektif kararları ulusal kurumların yerini almak yerine destekleyen yapılara devreder (Hettne ve Söderbaum, 2006). Elbette realizm, kurumsalcılık ve yapısalcılığın savunucuları Soğuk Savaş sonrası dönemde devletlerin nasıl etkileşimde bulunması gerektiğine ilişkin değerlendirmelerinde farklı söylemler dile getirmişlerdir (Miller ve Saltzman, 2016). Realistler, ulusların güçlerini ve güvenliklerini en st düzeye çıkarmaya çalıştıkları görüşündedir (Reus-Smit, 1992). Ortak çıkarları olsa bile

¹⁵ Deutsch'un teorisinin yapısalcı yeniden kavramsallaştırılması, çok daha derinlere giderek, Adler, güvenlik topluluğunu "ortak kimliklere, değerlere ve anlamlara" sahip bir topluluk olarak tanımlamaktadır (Addler ve Barnett, 1998). Ayrıca bunu "sosyal olarak inşa edilmiş", "hayal edilmiş" veya "bilişsel" olarak tanımlamaktalar (Bellamy, 2004). Avustralya'yı bu olgunun mükemmel bir rneği olarak gösteriyorlar (Adler ve Barnett, 1998). Anderson (1990) tarafından geliştirilen "hayali topluluk", topluluk üyelerinin, topluluklarının diğer üyeleriyle tanışma kapasiteleri ne olursa olsun, yine de topluluklarının zihinsel imajına tutunabilecekleri görüşünü ifade eder. Yapısalcılar, Deutsch'un "barışçıl değişim" kavramının çok basit olduğuna inanmaktalar. Adler ve Barnett (1998), kavramın hem "beklentileri" hem de "organize şiddete hazırlığı" dışladığını ileri sürmüştür.

birbirleriyle işbirliği yapmayabilirler çünkü uluslararası sistemin ‘kendi kendine yetme’ özelliği işbirliğini imkânsız hale getirmektedir. Kurumsalcılar, devlet davranışının rasyonel karar almayı gerektirdiği konusunda realistlerle oybirliğiyle aynı fikirdeler, ancak ekonomik ve politik teşvikleri askeri güvenlik kadar hayati görürler (Snidal, 1996). Yapısalcılar, uluslararası sistemin yapılarının yalnızca maddi kaynakların tahsisinden daha fazlası olduğunu ileri sürerler. Aktörlerin yalnızca davranışlarını değil, kimliklerini ve çıkarlarını da şekillendirmeye yardımcı olan sosyal etkileşimleri içerirler (Wendt, 1992).

İşbirlikçi güvenlik, Soğuk Savaş sonrası dönemin en başarılı bölgesel güvenlik çerçevesidir (Smythe, 2013).¹⁶ Bu süreç aracılığıyla işbirlikçi güvenlik, devlet davranışını diğer devletlerle rekabetten bu devletlerle işbirliğine dönüştürmeyi amaçlamaktadır (Weber, 1997). Devlet dışı aktörlere uluslararası forumlarda platform sağlanarak adım adım bir yaklaşım benimsenmekte ve bu yaklaşımın amacı işbirliğinin geliştirilmesini kolaylaştırmaktır. Ancak bazı devletlerin daha geleneksel kolektif savunma yapılarını sürdürmesi gerekecektir (Hackenesch, 2009). İşbirliğine dayalı güvenliğin özünde nihai kazancı, uzun süredir devam eden ve yeni ortaya çıkan korkulara meydan okumak ve siyasi risk alma konusundaki tereddütleri ortadan kaldırmak yer almaktadır. Sömürgecilik sonrası, bağımsızlık öncesi ve Soğuk Savaş dönemi toplumları, hükümetleri ve ulusları arasındaki duvarları yıkılıp yeniden inşa edilmesi, mezhepsel ve ulusal çıkar engellerinin ortadan kaldırılması yaklaşımını ileri sürer¹⁷. Yapısalcılar maddi dünyanın önemini kolaylıkla kabul ederler. Maddi dünyanın gerçekten de geliştiğini ve insan etkileşimi üzerinde etki yarattığını kabul etmekte.

¹⁶ Güvenlik, güvenliğin anlamını geleneksel askeri kaygıların ötesinde çevresel, ekonomik ve sosyal hususları içerecek şekilde genişletmeyi amaçlamaktadır.

¹⁷ İşbirlikçi güvenlik, yerel güvenliğe yapısalcı bir yaklaşımı teşvik eder. “İşbirlikçi güvenlik terimi, yüzleşme yerine danışmayı, caydırıcılık yerine güvenceyi, gizlilik yerine şeffaflığı, iyileştirme yerine önlemeyi ve tek taraflılık yerine karşılıklı bağımlılığı ima eder.

Yapısalcılığın teorilere belirgin bir şekilde dünya siyaseti bakışı getirdiği konusunda hemfikir olunabilir.¹⁸

Şimdiye kadar uluslararası ilişkiler esas olarak birbiriyle çelişen iki yaklaşımdan etkilenmişti; liberalizm/neo-liberalizm ve gerçekçilik/neo-gerçekçilik. Her ikisi de uluslararası devlet sistemini anarşik olarak görmekteydi (Wicaksana ve Wahyu, 2009). Realizm, uluslararası ilişkileri farklı siyasi çıkarlar arasındaki güç ve güvenlik mücadelesi olarak görmekteydi (Brown ve Ainley, 2009). Liberalizm ve neo-liberalizm, uluslararası siyasi alanda anarşinin varlığını kabul etmekle kalmamış, aynı zamanda ‘uluslararası işbirliğinin’ nasıl yürütüldüğüne de dikkat etmiştir (Debrix, 1999).¹⁹

Devlet sistemini ve uluslararası ilişkiler teorisini yeni ve iddialı bir ışık altında, belirli bir postyapısalcı perspektifle tasvir eden eleştirel teori, yapısalcılık ve feminizm gibi yansıtıcı perspektifler bu tartışmanın içine soktu (Ghosh, 2020). Yapısalcılık devlet davranışlarının açıklanmasında maddi olmayan değişkenlerin, özellikle normların, kültürün, kimliklerin ve fikirlerin önceliğini vurgular (Schieder ve Spindler, 2014).²⁰

Anarşinin devletler içindeki varlığı önemsizleştirilemese de anarşinin devletlerin varlığını sürdürdüğü kalıcı bir durum olmadığını belirtmek önemlidir (Starr, 2000). IGAD gibi güvenlik topluluklarının ilerlemesinde görüldüğü gibi, devletler arzu edilen güvenlik hedeflerine ve barışa ulaşmak için birbirleriyle işbirliği yapmaktadır. Güvenlik

¹⁸ Bu konuyu detaylı bir şekilde ele almak için bkz. McDonald, (2023),Konstrüktivizmler başlığı altında. Güvenlik Çalışmalarında.

¹⁹ Bunu Birleşmiş Milletler gibi kurumlar aracılığıyla yaparak anarşinin istenmeyen sonuçlarını ortadan kaldırabilir. Ayrıca Hedley Bull’un önderlik ettiği İngiliz düşünce ekolü, uluslararası ilişkilerde anarşiyi kabul etmekle kalmamış, aynı zamanda ‘normatif bir sistem’ ile birbirine yapılandırılmış bir uluslararası topluluk fikrini de geliştirmiştir. Bunlar, topluluğa üye devletlere sorumluluk ve hakları dağıtarak karşılıklı eylem standartlarını sağlayan norm ve kurallara sahiptir ve Uluslararası İlişkilerin yapısalcı perspektifinin habercisidir.

²⁰ İngiliz Düşünce Okulu’na benzer şekilde yapısalcılık, özellikle liberalizm ile gerçekçilik arasında ortak bir zemini temsil ediyordu. Bunun nedeni, güç politikası fikirlerine bağlı kalması ve aynı zamanda ortak kimlikler, kültürler ve ortak normlar tarafından desteklenen uluslar arasındaki işbirliklerini üstlenmesinin, ilk olarak Deutsch tarafından önerilen güvenlik toplulukları teorisini daha da ileri taşımasıydı.

topluluğu, devletlerin anlaşmazlıkları savaş olmadan çözmek için birbirlerine güvendiği, ortak sosyal yapıyı ve paylaşılan bilgiyi içeren farklı bir sosyal yapıdır. Soğuk Savaş sonrası dönemde, yapısalcılık uluslararası ilişkiler alanında çok önemli bir düşünce ekolü haline geldi. Bu durum, uluslararası politik ekonomideki ampirik karmaşıklıklarla uğraşırken güvenlik arenasında küresel politika üzerine yapılan çalışma ve araştırmalara düşünsel unsurların dahil edilmesinin önemini kanıtlamakta²¹.

1.6. Kozmopolitanizm ve Bölgesel Güvenlik Toplulukları

Büyüyen kozmopolit bir uluslararası perspektif, özgün, sürdürülebilir bir uluslararası barış ve güvenliği beslemenin ön koşulunun, barış operasyonlarını anlamak, organize etmek ve yürütmek olduğunu vurgulamaktadır (Hellmann ve Valbjørn, 2017). Kozmopolitanizm milliyetçiliğe siyasi bir alternatif olarak görülmekte ve uluslararası değerler kimlik politikalarına ve diğer tekelci ideolojilere karşı çıkmakta. Enternasyonalizm, ulusal sınırlar içerisinde çözilemeyen birçok çağdaş dünya güvenlik tehdidiyle başa çıkmada alternatif bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir.²²

Bazı akademisyenler, sivilleri koruyabilecek ve BM'nin insani güvenlik gündeminin tüm kapsamını uygulayabilecek özel eğitilmiş askeri ve sivil personelin görev yaptığı kalıcı bir BM Acil Durum Barış Servisi tarafından yönetilen kozmopolit barış operasyonlarının oluşturulmasını savunmaktadır (Woodhouse ve Ramsbotham, 2005). Somali gibi karmaşık güvenlik krizlerinde barışı koruma operasyonlarının hedefleri ve kapasitesi açısından kozmopolitizmin daha kapsayıcı olduğunu ileri sürmek mümkündür. Kozmopolitizm günümüzün karmaşık, çok yönlü barışı koruma operasyonlarıyla uyumludur çünkü yeterli barışı koruma, barışı inşa etme girişimlerinin ilerleyebileceği

²¹ Wendt ve ark. (1999) şu başlık altında: 'Anarşi, Devletlerin Yaptığı Şeydir: Güç Politikasının Toplumsal İnşası. Uluslararası Politik Ekonomide Teori ve Yapı: Uluslararası Bir Organizasyon Okuyucusu', bu konu hakkında çok daha ayrıntılı bir bakış açısı sunuyor.

²² Bu güvenlik tehditleri arasında; uluslararası terörizm, ulusötesi suçlar ve küçük ve hafif silahlar ile kitle imha silahlarının yayılması, insan hakları ihlalleri ve şiddetli çatışmalar.

güvenli bir sığınak sağlamak için önemli sayıda yetkin, iyi eğitilmiş ve iyi donanımlı personel gerektirir (Ramsbotham, Miall ve Woodhouse, 2011).

1.7. Bölgesel Güvenlik Teorisi ve Afrika Bölgeciliği

Uluslararası ilişkilerde bölgeselcilik, IGAD gibi bölgesel güvenlik topluluklarının ilerlemesine önemli bir katkı sağlamaktadır (Healy, 2009). Yapısalcılar, Bölgesel Güvenlik Topluluğu teorisini, Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından artan bölgesel işbirliğine dayanan yeni dünya güvenlik düzenini açıklamanın bir yolu olarak tanımladılar. Soğuk Savaş sonrası bölgesel güvenlik topluluklarının gelişimi, işbirlikçi güvenliği ve ulusların refahını artırmak için bölgedeki devletler arasındaki işbirliğini teşvik etmenin bir yolu olarak yorumlandı (De Lombaerde vd., 2010).

İlk BM Şartı, bölgesel örgütlerin güvenlik ve dünya barışındaki rolünü belirledi. Ancak bu gündemin hayata geçirilmesi BM Güvenlik Konseyi'ndeki Soğuk Savaş dönemi bölünmeleri nedeniyle sekteye uğradı (Graham ve Felicio, 2006). Anlaşmazlıkların sebeplerini ilgili bölgenin sınırları ve dinamikleri dahilinde aramak gerekir. Kültür, tarih ortaklığı, toplumsal yapı ve değerlerin homojenliği, siyasi ve güvenliğe dair ulusal çıkarların yakınlaşması, komşu ulusların çatışmalara yönelik çözümlerin yeterli ve kalıcı bir şekilde uygulanmasının müzakere yoluyla gerçekleştirilmesi anlamına gelir (Hurrell, 1995). Çünkü bu ülkelerin ortak hedefi yeni tesis edilen barış ortamını sürdürmektir. Özünde, IGAD gibi bölgesel güvenlik toplulukları Soğuk Savaş sonrası bölgecilik çalışmasının ve genel olarak uluslararası ilişkiler alanının bir niteliği haline gelmiştir.

1.7.1. Birleşmiş Milletler ve Afrika Bölgeselliği

BM 1945'te kurulduğunda (Evatt, 1948), evrenselcilik ve bölgeselcilik savunucuları arasında dünya barışı ve güvenliğinin korunmasına ilişkin bir tartışma ortaya çıktı. Bölgeselcilik, coğrafi komşuların yerel anlaşmazlıkları daha iyi anlama eğiliminde olacaklarını ve saldırı mağdurlarına çok ihtiyaç duyulan yardımı sağlama konusunda

daha yetenekli olacaklarını savundu. Bu, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin evrensel örgütlenmesiyle çelişmekteydi.²³

BM'nin kurulduğu dönemde Arap Birliği gibi birçok bölgesel kuruluş, bunların Birleşmiş Milletler Şartı'nda tanınmasını aktif ve başarılı bir şekilde savunuyordu (Lewis ve Marks, 1998). BM, dünya barışı ve güvenliğinin korunması sorumluluğunu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne vermek zorunda kaldı.

Güvenlik Konseyi'nin yapısının değiştirilmesi yönünde sürekli girişimlerde ve taleplerde bulunuldu. Bu değişiklikler, üyeliğini kalıcı beşin (P5) ötesine genişletme arzusunu ve veto oylarını ortadan kaldırma ihtiyacını içermekte. Tüm bu öneriler P5'in güçlü muhalefetiyle karşılaştı.²⁴ Bu elbette, büyük güçlerin reddettiği yerlerde çok daha fazla hareket etme yeteneğine sahip görünen IGAD da dahil olmak üzere, dünyada büyüyen bölgesel barış ve güvenlik yapılarının önemini vurgulamaktadır. Bu, bölgesel çıkarların ve endişelerin çatışma çözümünde BMGK'nin bugüne kadar başaramadığı kadar merkezi hale gelmesine olanak tanmaktadır.

Soğuk Savaş sonrası atmosferde barış ve güvenlik gibi konular, özellikle gelişmekte olan ülkeler için barış ve güvenlik alanında hem zorlukları hem de fırsatları temsil etmektedir. Bölgeselcilik, gelişmekte olan ülkelerdeki bağımsız hareketlere çok ihtiyaç duyulan cazibe katmakta (Fawcett, 2004). Özellikle Afrika için, Bölgeselcilik, Afrika'nın sorunlarına Afrika'dan çözümler getirilmesine olanak sağladı. Afrika Birliği ve onun temsilcisi RECS'de Afrika güvenlik ve güvenlik mimarisinin gelişimi, kolektif bir Afrika kimliğinin teşvik edilmesi ve bunun sonucunda Afrika'ya uluslararası müdahaleyi en aza indirme arzusuyla karakterize edilmiştir (Franke, 2007).

²³ Konuyla ilgili ayrıntılı bir değerlendirme için bkz; Apollos, M. (2001). Ethnicity, violence and democracy. Africa Development/Afrique et Développement, 26(1/2), 99-144.

²⁴ Ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Hosli ve Dörfler'in (2020) 'Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi: Tarih, Güncel Kompozisyon ve Reform Önerileri' başlığı altında çalışmaları.

Mevcut finansal kaynakların kıtlığı, gelişmekte olan dünya için de zorluklar yaratmaktadır (Fawcett ve Sayigh, 1999). IGAD, Uluslararası Ortaklar Forumu'nu (The IGAD Partners Forum-IPF) kurarak bu sorunu çözmek için kayda değer bir çaba göstermiştir. IPF, barış ve güvenlik rolünde barış inşa etme kapasitesi, eğitim ve lojistik konularında yardımcı olmak için AB, Birleşik Krallık ve ABD gibi uluslararası ortaklardan yararlanmaktadır (Adetula, Bereketeab ve Jaiyebo, 2016).²⁵

Soğuk Savaş sırasında bölgesel örgütler, uluslararası faaliyetlerin geliştirilmesinde masaya koyacakları hiçbir şey olmadığından, az çok önemsiz, hatta işe yaramaz durumdaydı. Soğuk Savaş sonrası dönemde dünya barışının korunmasına yönelik büyük bir ihtiyaç ortaya çıktı. Bu hem BM hem de ABD için biraz daha zordu ve biraz zorlamadan etkili sonuçlar alamayacaklarını gördüler. Bu durum her iki kurumun üzerindeki yükü paylaşacak ve baskıyı hafifletecek bir asistan ihtiyacını doğurmuş, dolayısıyla IGAD gibi RSC'ler kurulmuştur. Bu RSC'ler, Soğuk Savaş sonrası dönemde, özellikle Afrika'da, artan çatışmalarla bağlantılı bütçe ve lojistik kısıtlamalarla ilgili sorunların ele alınmasında faydalı olacaktır (Francis, 2017).

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da RSC'lerin bölgesel barışı sağlama, barışı koruma ve uygulamadaki öneminin Çin ve Rusya gibi diğer BM Güvenlik Konseyi üyeleri tarafından da kabul edilmesidir (Cabestan, 2018).

1.7.2. IGAD ve AU: Afrika Güvenlik Topluluklarına Özgü Özellikler

AU'nun barış ve güvenliğin sağlanmasında başta IGAD olmak üzere çeşitli REC'lerle işbirliği yapması konusunda farklı bakış açıları var. REC'lerin bölgesel güvenliği koruma konusunda daha hazırlıklı olduklarını ve AU'nun sadece destekleyici rol oynadığını söyleyenler de var (Powell, 2005). Diğerleri ise REC'lerin kendi hallerine bırakılmaları halinde önyargıyla, mali, teknik ve zorlayıcı kaynak eksikliğiyle, iç

²⁵ Örneğin, Kuzey ve Güney arasında elli yıl süren yıkıcı iç savaşın (1955-2005) ardından, Sudan için IPF üyeleri tarafından finanse edilen bir yeniden yapılanma fonu kuruldu. Ayrıca IPF üyeleri, IGAD'ın Somali'de devam eden barış inşası süreçlerine katkıda bulunuyor.

politikaya karşı savunmasızlıkla, tarafsızlıkla ve lojistik sorunlarla karşı karşıya kalma olasılığının az ya da çok olacağına ve AU'nun devreye girmesi gerektiğine inanmakta (Herpolsheimer, 2023). Hegemonik teoriye göre, uluslararası sistemin sürdürülebilirliği ve kurumlarının uygunluğu ancak hegemonik bir gücün idari standartları ve düzenlemeleri yönetme yetkisine sahip olmasıyla sağlanabilir (Clark, 2011). Yani Afrika Kıtası'nın ve özellikle IGAD bölgesinin barış ve güvenliğinin sürdürülebilmesi için hegemonik bir devletin varlığı oldukça önemlidir. AU'da veya IGAD'da böyle bir devletin varlığı söz konusu değil.

Bu kuruluşların performansının belirlenmesinde devletler çok önemli bir paydaştır. Öncelikler piramidinin en üstünde devletin çıkarları yer almakta. Devlet, kendi çıkarına en uygun olana göre işbirliği yapma veya rekabet etme kararını verecektir. Bu anlamda bölgesel ve alt bölgesel örgütler devletin kendi çıkarlarını güvence altına almak için kullandığı piyonlardan başka bir şey değildir. Devletler, bölgesel ve alt bölgesel örgütleri, kendi gündemlerini bu örgütlerin temel amacının önüne koymaya şartlandırma eğilimindedir. Bu nedenle, IGAD ve AU gibi kuruluşların yetenekleri, faaliyet gösterdikleri düşmanca siyasi ortamlar nedeniyle neredeyse performans dışı düzeyde engellenmiştir (Asgedom, 2019). Ancak faaliyet gösterdikleri bölgelerin koşulları ne olursa olsun, AU ve IGAD gibi kuruluşların devlet davranışlarını belirlemedeki önemi göz ardı edilemez. Devletler arasında işbirliğinin sağlanmasına olduğu kadar karşılıklı çıkarların korunmasına da hizmet ederler (Wulf ve Debiel, 2009).²⁶

IGAD'ın zayıf bir devlet sistemine sahip bir kıta olan Afrika'daki eylem politikası, şaşırtıcı olmayan bir şekilde, müdahale etmeme, devlet normlarına sıkı sıkıya bağlı kalma, egemenlik, toprak bütünlüğü ve içişleri ilkelerine sadık kalmak şeklinde belirmiştir. Bu nitelikler Vestfalya eyaletleri sistemindeki niteliklerle benzerlik

²⁶ Bu örgütler sadece devletin davranışını belirlemekle kalmamakta, aynı zamanda devletlerin kimliğinde ve çıkarlarında da değişiklikler yapmakta ve bu da devletin eylemlerine yön vermekteler. Temelde bu örgütler, üye devletleri barışçıl çatışma yönetimi stratejileri izlemeye teşvik etme ve aynı zamanda üye devletlerin demokratikleşmesini teşvik etme rolünü oynamaktalar.

göstermektedir (Chan, 2019). Bu özellikler aynı zamanda Güneydoğu Asya Milletleri Birliği (Association of South East Asian Nations-ASEAN), Amerikan dEvletleri örgüt (Organization of American States-OAS) ve Arap Birliği gibi Avrupalı olmayan diğer güvenlik toplulukları tarafından da sergilenmiştir. Ancak IGAD'ın RSC'lerin batı yapısına bazı benzersiz uygulamalar sergilemesi de dikkat çekicidir. IGAD dahil olmak üzere Avrupa dışındaki RSC'lerde karar alma, fikir birliğine dayalı bir karar alma süreci ve kendi yerel modellerine dayalı barış yapma ve barış inşası yaklaşımlarının benimsenmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Acharya, 2007).

Afrika'daki RSC'ler, resmi ve konsensüse dayalı karar verme araçlarının yanı sıra tamamen yapılandırılmış kurumsal varlıklarla da iyi donatılmış olan NATO ve AB gibi Batılı RSC'lerden açık ara farklıdır ve bu özelliklerden yoksundur (Onditi, Ben-Nun, Were ve Nyaburi Nyadera, 2021). Afrika'daki devlet yapıları kesinlikle dayanıksızdır. Bu durum, kıtanın resmi olmayan fikir birliğiyle karar alma yaklaşımına katılma olasılığını artırmakta. Bir çatışmayı etkili bir şekilde bastırmak veya yönetmek için diyalog ve müzakerelerin kullanılmasından daha fazlası gereklidir (Deng, 2017). Devlet veya bölge, güvenartırıcı önlemler ve barışı koruma fırsatları konusunda tüm kurumları bir araya getirmelidir (Acharya, 2009).

Bu nedenle, gelişmekte olan ülkeler, Düetsch'in bütünsel liberal demokrasi modeline uymayabilirken, hem Batılı hem de gelenekseli barış ve güvenlik, barış yapma ve barışı koruma modellerini ustaca birleştirmektedir (Paalo, 2021). Devletler hem yerel hem de uluslararası normları benimserler. Gelişen dünyada güvenlik toplulukları, yerel normları, sömürgeci mirasları ve Avrupa'nın yayılması ve sömürgeleştirilmesiyle dünyaya yayılan Vestfalya uluslararası devletler sisteminin normlarını yansıtmayı başardılar (Gang, 2010).

Yetki devri ilkesi, sürdürülebilir ve tatmin edici barış ve güvenliğin ancak çatışma çözümleme aygıtına jeopolitik, kültürel ve stratejik olarak çatışma alanına yakın olan paydaşlar tarafından öncülük edilmesi durumunda mümkün olabileceği iddiasına

dayanmaktadır. Bu prensip, AU ve IGAD ortak operasyonlarının kontrol edilmesi ve dengelenmesinde işe yaramaktadır (Follesdal, 2013).

1.7.3. Bölgesel Güvenlik Topluluğu Teorilerinde Afrika'nın Gözardı Edilişi

Güvenlik toplulukları kavramı ve genel uygulaması modellenmiş ve yalnızca Batı'nın ihtiyaçlarına uyacak şekilde yapılmıştır. Bu büyük teorinin önde gelen savunucularından bazıları olan Buzan, Adler, Barnett ve Waever, bu teorinin Batı dışındaki herhangi bir devletle ve daha spesifik olarak Afrika ile nasıl uyumlu hale getirilebileceği konusunda bir reddediş veya daha doğrusu bilgisizlik sergilemektedirler (Chang, 2016). Bunun nedeni Batı'nın henüz önemli bir ekonomik karşılıklı bağımlılığa tanık olmaması olabilir (Koschut, 2014). Gelişmekte olan dünyada eyalet içi çatışmaya karşı eyaletlerarası çatışmanın yaygınlığı da olabilir.²⁷

Batılı akademisyenler, Buzan ve Waever'in 'Bölgeler ve Güç' kitabında görüldüğü gibi, Afrika'nın bölgesel güvenlik topluluklarını ilerletme girişimleri önemsizleştirilmekte (Buzan ve Waever, 2003). Afrika'yı, bölgesel güvenliğin omurgasının olmadığı, tüm devletlerin bir anlamda yalıtılan olduğu ve bölgelerinin yapılandırılmamış olduğu "Hobbesçu" anarşik bir bölge olarak tasvir etmektedirler. IGAD'ın bölgesel örgütlenme gündeminin, ortaya çıkan yeni RSC durumuna en uygun olup olmadığı konusunda net olmaktan uzak olduğunu ileri sürmektedirler (Healy, 2013).

²⁷ Acharya'nın Güneydoğu Asya'daki bölgesel bir güvenlik topluluğu olarak ASEAN'a ilişkin derinlemesine analizi, RSC teorisinin Avrupa merkezli önyargısına karşı bir istisnadır.

İKİNCİ BÖLÜM

AFRİKA BÖLGESEL GÜVENLİK ALTYAPILARI: IGAD, AFRİKA BİRLİĞİ VE AFRİKA BARIŞ VE GÜVENLİK MİMARİSİ

Şu anda Afrika, karşılıklı ilişkilerini yöneten standartlarda ve kurumlarda büyük bir değişim yaşamakta. Bu uygulama, Afrika'nın ikili olarak başlatılan güvenlik, barış ve kalkınma meseleleriyle karşı karşıya kalma biçimini potansiyel olarak kolaylaştırabilir. Kıtadaki çok taraflı ilişkilerin ve dışarıdan etkileşimlerin tasarımının değişme ihtimali var. On yıldan daha kısa bir süre önce, on yıldır aralıksız devam eden şiddetli çatışmalar ve Sahra altı Afrika'nın tamamını kapsayan insani gelişmedeki gerileme bağlamında, Afrika ülkeleri güvenlikle ilgili ilişkiler için yeni standartlar ve yönetim normları benimsemiş durumdalar. Bu standartları uygulayacak modern kurumlar da kurdular (Francis, 2017).

Ortodoks OAU'nun çağdaş AU'ya dönüşümü, örgütün yetki kaynaklarını genişletti ve böylece yetkin bir AU Komisyonu kuruldu. Bu Komisyon genel olarak OAU Sekreterliğinden çok daha ikna ediciydi (Magliveras ve Naldi, 2002). Buna ek olarak, AU demokratik, adli ve sivil toplum sütunlarını oluşturmuştur (Pan-Afrika Parlamentosu ve Ekonomik, Adalet Divanı, Sosyal ve Kültürel Konsey, (Economics, Court of Justice, Social and Cultural Council- ECOSOC) (Tieku, 2017). Bunun amacı Devlet ve Hükümet Başkanları Meclisi ile Yürütme Konseyi ve Daimi Temsilciler Komitesi'ni tamamlamaktır.

AU, 2002 yılında Durban’da kurulduğundan bu yana, Fas dışındaki birçok Afrika ülkesini temsil etmek üzere alanını genişletmiştir. Bu nedenle kıtada liderlik statüsüne sahiptir (Hogan, 2020). Tasarımının modellendiği AB’ye benzer şekilde, AU kalkınmadan tarıma, barış ve güvenliğe kadar çok çeşitli platformlarda varlık göstermektedir (Murithi, 2008). AU, bir komisyon, bir konsey ve bir parlamentoya sahip olması bakımından AB’ye benzer bir yapıya sahiptir (Udombana, 2002). Ayrıca AU ve AB, iç çekişmeler, rekabet ve koordinasyon eksikliği veya sınırlılığı nedeniyle sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Froitzheim, Söderbaum ve Taylor, 2011; Cilliers ve Sturman, 2004). Ancak AB’den farklı olarak AU çok daha uygulamaya dönük bir yönetime sahip. Bu, çok sütunlu yetkilerden ve doğrudan seçilmeyen Pan-Afrika Parlamentosu’na verilen sınırlı yetkilerden kaynaklanan kafa karışıklığı olmadan iyi işleyen bir mekanizmadır (Albert, 2007).

AU, kuruluşundan bu yana tam teşekküllü bir varlık haline geldi. Bunun potansiyel üyeleri açısından anlamı, üyeliğe ulaşmadan önce karşılanması gereken hiçbir bürokratik ekonomik veya demokratik giriş kriterinin olmayacağıydı. Bu nedenle AU, AB’den farklı olarak hem demokratik örnekler hem de ekonomik uygulamalar nedeniyle kapsamlı bir farklılığa sahiptir. Ayrıca AU’nun büyümesinin ekonomik bir gündemden ziyade siyasi bir gündem tarafından desteklendiği fikri de dikkate değerdir (Møller, 2009). AU, Güvenlik ve Barış Bakanlığı bünyesinde, ‘tehlikeli durumlarda’ üye devletlerde arabuluculuk ve müdahaleye izin veren resmi bir politika benimsemiştir (AU Constitutive Act, Madde 4h).²⁸ Hem meşrulaştırıcı bir kurum hem de koordinasyon organı nedeniyle AU, yeni APSA’da ikili bir rol oynamata (Jackson, 2014). AU, Somali’nin siyasi açıdan hassas bölgelerinde arabuluculuk yapma isteğinin de gösterdiği gibi, yetkin bir meşrulaştırma kurumu olarak hareket etme yeteneğini etkili bir şekilde ortaya koymakta.

²⁸Bkz, Kuwali ve Viljoen, (2013).

2.1. Afrika Birliği'nin Güvenlik Yapısının Ortaya Çıkışı

Güvenlik kültürleri, güçlü ve kalıcı güvenlik tercihleri oluşturan kavramların ve tartışmaların motifleri olarak tanımlanabilir. Bunu, değerlerin korunmasına yönelik farklı bakış açılarının meşruluğu, rolü ve etkinliği hakkında inançlar geliştirerek yaparlar (Williams ve Haacke, 2008). Güvenlik kültürleri sosyalizasyon uygulamalarına dahil edilir ve paydaşların güvenlik konularının nasıl ele alınması gerektiğine dair sahip olduğu değer ve inançların oluşturulmasında faydalıdır. AU'nün güvenlik kültürü yaptığı açıklamalarda, belgelerde ve yetkililerde açıkça görölmektedir (Williams, 2007). Bu aynı zamanda selefi OAU'nün ve üye devletlerin dış politika kararlarında da görölmektedir. Özellikle dayanışmanın, ortak kimliğin ifadesini ve geleneksel ya da görünüşte meşru davranışı neyin oluşturduğunu somutlaştırır (Vreý, 2009). AU'nun güvenlik kültürü, davranışsal normlar, yani doğru veya yanlış tanımlayan, belirli davranışları yasa dışı bırakan ve diğerlerini meşrulaştıran standartlar olarak ortaya koyan çeşitli inanç ağlarından oluşur (Solomon, 2015).

2.2. Afrika Birliği Örgütü

Bu dönemde komşu ülkeler de bir ülke için potansiyel bir tehdit, hatta en güvenilir koruma kaynağı olarak değerlendirilebilir (Kelly, 2007). Yakın komşularına odaklanan devletler, bölgesel bir grup içindeki devletlerin nasıl davranması gerektiğine ilişkin normlar ve kurallar geliştirmeyi amaçladılar. 1945'ten sonra bölgenin güvenliğinin sağlanmasına daha uygun olduğu düşünülerek güvenlik uyarlamaları yapıldı. Bu, çözüme yönelik aparatlar, modeller ve emsaller zaten mevcut olduğuunda, güvenlik tehditleri ve bunların olası çözümleri ile ilgili konuları incelemek ve analiz etmek için en iyi eşiktir.

Soğuk Savaş'ta, Afrika'daki Gordion silahlı çatışma sorununu yükselişinin sorumluluğu, Amerika Birleşik Devletleri ile eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasındaki

soğuk savaşa yüklendi (Yordanov, 2016).²⁹ Savaşlar artık eyaletler arası olmaktan ziyade ülkeler arasıydı ve 1990’larda daha fazla sivil ölümüyle sonuçlandı. Buradan, birçok Afrika ülkesinde elli yıldan fazla süren bağımsızlığın, yıllarca boşa harcanan fırsatlardan başka bir şey olmadığı sonucu çıkmakta.

Bu sorunu önceden tahmin eden Nkrumah, (1965), Afrika Yüksek Komutanlığı ile tam donanımlı Afrika Birleşik Devletleri veya Afrika Kıta Hükümeti kurumunu önerdi (Onwumere, 2008). Afrikalı liderlerin çoğu, 1963’te OAU Örgütü’nün kurulmasıyla sonuçlanan bölgesel Afrika kıtasal örgütleri kurumunu tercih ettiğinden, fikri hoş karşılanmadı. Soğuk Savaş’ın sona ermesinden bu yana, Afrika kıtası, AU ve IGAD gibi birçok Afrika bölgesel güvenlik topluluğu tarafından fazlasıyla gösterildiği gibi, hem bölgesel hem de kıtasal geniş APSA’larda dikkate değer bir gelişmeye tanık oldu. Afrika’da normların toplumsallaşmasında önemli bir dönüm noktası OAU’nun kurulmasıydı. Colin Legum (1975)’a göre OAU 1963’te “tarihsel ihtiyaçlar ile çatışan siyasi ideolojiler ve çıkarlar kompleksinin” bir sonucu olarak kuruldu.³⁰

1990’lı yılların başında kıtada ortaya çıkan ideolojik bölünmeler, Brazzaville, Kazablanka ve Monrovia olarak bilinen Afrika cumhuriyetlerinden oluşan üç ana bloğun ortaya çıkmasına yol açtı. Brazzaville Bloğu daha sonra Monrovia bloğu tarafından asimile edildiği için zamana karşı koyamadı. Monrovia ve Kazablanka partileri OAU kurulmadan önce iki ana konuda çatıştı. İlk endişe Afrika’nın Avrupa kontrolünden nasıl kurtarılacağıydı. Buradaki asıl mesele Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin Cezayir’de Fransızlara karşı verdiği mücadeleye destek verilip verilmemesiydi. İkinci sorun ise kıtanın coğrafi bölünmesiyle ilgiliydi (Williams, 2007). Bununla birlikte, OAU’nün nihai kuruluşu, üç farklı (ve bazen karşıt) jeopolitik akım arasındaki oldukça istikrarsız

²⁹ 1990’ların başında Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte Afrika’daki şiddetli çatışmaların karakterinde çok büyük bir değişim yaşandı. Bir bakıma bu çatışmalar çok büyük boyutlara ulaştı. Savaşlar artık eyaletler arası olmaktan ziyade devletler arasıydı ve 1990’larda daha fazla sivil ölümüyle sonuçlanmaktaydı. BKZ; Kaldor, 1999

³⁰Göre Haile, Selassie, OAU’ya “Hepimizin bağlı olduğu değerlere dayalı, hepimizin ait olduğu tek bir organizasyon yaratmak” amacıyla kuruldu. Bkz; Selassie, HI. “Towards African unity”. Journal of Modern African Studies 1/3. 1963. 285.

bir uzlaşmanın sonucuydu. O dönemde kıtayı karıştıran bu siyasi akımlar arasında Frankofon, İngiliz ve Araplar da vardı (Legum, 1975).

OAU'nun aşağıdaki "inançlarından" en az dördü, Kuruluş Tüzüğü'nün 3. Maddesinde belirtildiği gibi, örgütün güvenlik kültürünün temelini oluşturdu (Solomon, 2015). Birincisi, emperyalizm Afrika birliğinin önündeki temel engel olarak görülmekteydi. Bu, Afrika sorunlarının Afrika dışı etkilerden izole edilmesi gerektiği anlamına gelmekteydi. İkinci kavram egemen eşitlikti.³¹ Üçüncüsü, Birleşmiş Milletler Şartı'na uygun olarak müdahale etmeme normunun ve egemen eşitlik anlayışının kurumsallaştırılmasıdır.³² OAU'nün güvenlik kültürünün şekillenmesine yardımcı olan dördüncü öncül, ancak sahip oldukların senindir (uti possidetis) ilkesidir. OAU 1979'da Afrika'yı beş alt bölgeye bölmeyi kabul etti. Bu, o dönemde var olan REC'lerin toplam sayısı ile eşleşmekteydi. Ayrıca Kuzey, Güney, Batı, Doğu ve Orta Afrika'daki diğer REC'lerin geliştirilmesini de savundu. REC'ler, Pan-Afrika ve bölgesel gündemleri rasyonelleştirmeyi amaçlayan 1991 Abuja Antlaşması'nda Pan-Afrika entegrasyon gündeminin ayrılmaz unsurları olarak kuruldu (Ngwa, 2023).

Müdahale etmeme ve devlet egemenliğine saygı idealleri doğrultusunda OAU büyüyen iç savaş sorununu hafifletmede yetersiz kaldı. Bunu takiben müdahale etmeme kavramı ve egemen toprak egemenliğine saygı sorgulandı. Sonuç olarak, OAU adı 2001 yılında Afrika Birliği (AU) olarak değiştirildi (Rechner, 2006).

2.3. Afrika Birliği ve APSA'nın Kuruluşu

AU, Mayıs 2001'de kuruldu ve resmi olarak Temmuz 2002'de Güney Afrika'nın Durban şehrinde açıldı (Hanson, 2008). Afrika Birliği; Barış ve Güvenlik Konseyi (Peace and Security Council-PSC) Kuruluş Kanunu ve Prosedürlerini içermektedir. Bu

³¹ Legum, fikir birliği siyasetinin gerçekte Afrika'nın işleri yürütme biçiminin kritik bir parçası olduğunun altını çizmakta.

³² Nyerere (1963), her ülkenin kendine özgü zorlukları olduğunu kabul ederek, birbirimizin iç politikalarını değerlendirmekten kaçınmamız gerektiğini vurguluyor (Nyerere, 1963).

Kanun, Afrika'daki çatışmaları caydırmaya, ele almaya ve çözmeye yetkili bir kıtasal güvenlik çerçevesinin geliştirilmesine yeniden vurgu yapmaktadır (Kioko, 2003). Bu güvenlik çerçevesine ek olarak Afrika Birliği'nin dinamik ve gelişen barış ve güvenlik gündemini oluşturan bileşenler, Uluslararası Müdahale ve Devlet Egemenliği Komisyonu'nun (International Commission on Intervention & State Sovereignty-ICISS) raporunda da belirtildiği gibi korumacı bir metodoloji anlayışına dayanmaktadır (ICISS, 2001). Koruma Yükümlülüğü, üye devletlerin iç işlerine müdahaleye ilişkin hükümleri açıkça belirtmektedir (Focarelli, 2017).

Bu, yetkisiz toplulukları insan hakları ihlallerinden ve soykırımdan korumak için gerektiğinde askeri güç kullanılmasına olanak tanır. AU'nun kuruluşu aynı zamanda Afrikalı liderlerin, OAU'nün şimdiye kadar sömürgecilikten kurtulma, ırkçı tiranlıklarını ortadan kaldırma ve bağımsızlıktan sonra sömürge genetik yapay sınırlarını koruma şeklindeki önyargılı hedeflerine ulaştığına dair farkındalığına da dayanmaktaydı (Edo ve Olanrewaju, 2012). Afrikalıların kendilerini içinde bulduğu Soğuk Savaş'a ilişkin gündemini de tamamlamış, bu da Afrika kıtasının barış, büyüme ve güvenliğinin önündeki engellere ilişkin farkındalığın değişmesiyle neticelenmişti (Da Silva, 2013). OAU'den AU'ya dönüşüm, Afrikalı liderlerin, yeni Afrika Birliği'nin kıtayı rahatsız eden güvenlik ikilemini yönetebilecek sağlamlığa ve kapasiteye sahip olacağı öngörüsüyle daha da hızlandı. AU barışı, güvenliği ve büyümeyi sağlamayı amaçlayan kapsamlı bir barış inşası eğilimini benimsemiştir. Bu aynı zamanda çatışma sonrası restorasyon girişimlerinin ulusal düzeyde sahiplenilmesi yönündeki baskıyı da ortaya çıkardı. Afrika'nın sekiz büyük REC'in çabalarının senkronize edilmesi onaylandı; özellikle; IGAD, Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (Economic Community of Central African States (ECCAS); Doğu Afrika Topluluğu (East African Community (EAC); Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (Economic Community of West African States (ECOWAS); Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (Southern African Development Community (SADC); Arap Mağrip Birliği (Arab Maghreb Union (AMU); Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (Common Market for Eastern and Southern Africa

(COMESA); ve Batı Afrika Topluluğu (West African Community (CEN-SAD) bunlar arasındaydı (Arthur, 2017).

Güvensizlik karşısında Afrika Birliği, APSA'yı oluşturmayı seçti. Bu adımı, diğerlerinin yanı sıra AB, G.8 ve ABD gibi diğer uluslararası örgütler ve devletlerle ortaklık kurarak gerçekleştirmeyi başardı. APSA, Afrika'da çatışma önleme, çatışma yönetimi, çatışma çözümü, çatışma sonrası yeniden yapılanma veya yeniden yapılanma ve genel barış inşası ve barışı sağlamayı teşvik etmek için kuruldu. Afrika'nın kıta çapında çatışma yönetimi ve çözümü konusundaki kapasitesini oluşturmayı ve geliştirmeyi amaçlamaktaydı.

AU'nun barış ve güvenlik mimarisinin önemini ve IGAD'ın bu mimari içindeki konumunu anlamak için öncelikle selefi olan OAU'nun yetersizliklerini ve sınırlılıklarını anlamak gerekir. OAU Afrika kıtasında güvenlik ve barış sağlayamadı. OAU, sömürgecilik sonrası dönemde Afrika'daki birçok otokratik ve totaliter rejimi destekleyip savunduğu için "Diktatörler Kulübü" olarak anılmıştır (Okumu, 2009).

OAU, 1963 yılında sömürgeci direnişi ve sömürgeci tahakkümden kurtulmayı teşvik etmek amacıyla kuruldu. Dahası, sömürge sonrası devletin korunması birincil öncelikti. Bunun nedeni, birçok Afrika cumhuriyetinin sömürgecilikten kurtulma sonrasında BM'nin uluslararası akreditasyonuna sahip olmasına rağmen, bölgesel olarak zayıf olmaları ve birçoğunun bağımsızlıktan itibaren isyan endişelerine katlanmasıydı (Van Walraven, 2019).

OAU ulusal egemenliğe, ülkenin bütünlüğüne ve müdahale etmemeye bağlıydı. Ayrıca, hayatta kalmalarını güvence altına almak ve bağımsızlıktan sonra Afrika'nın beklenen balkanlaşmasını önlemek için bağımsızlıkla miras bırakılan imparatorluk sınırlarının korunmasına da sadıktı (Herbst, 1989). Sömürge sonrası kısıtlamalar sonucunda OAU, Afrika'nın ve Afrikalıların barış ve güvenliğini korumaktan aciz bir örgüt haline geldi.

Julius Nyerere'ye göre, birbirinin iç politikalarını değerlendirmekten ve her ülkenin farklı sorunları olduğunu kabul etmekten kaçınmak gerekmekteydi (Pratt, 1999). Bu açıklama OAU'nun ulusal özerklik ve özerkliğe ilişkin yol gösterici ilkelerini doğru bir şekilde özetlemekteydi. Ancak OAU, 1963'teki başlangıcından, üye devletlerin çoğunluk kararıyla AU'nun yerini aldığı 2002'ye kadar olan sömürgecilik sonrası dönemde Afrika'da barış ve güvenliği koruma konusundaki yetersizliğini sürekli olarak sergilmekteydi (Tsamenyi, 2021). OAU'dan farklı olarak AU, BM'nin 'Koruma Sorumluluğu' taslağında ifade edilen uluslararası normu benimsemiş görünmekte. Aynı zamanda barışı koruma ve barışı inşa etme mesleğine insani müdahale konusunda ısrar ederek 'kayıtsızlık' ilkesini de onayladı. Bu, AU'nun Somali ve Darfur'daki barışı koruma misyonlarında açıkça görülmekte (Ulf ve Porto, 2013). Bu, Finnemore'un aktörlerin (devletlerin) hem yerel hem de küresel normların inşasına katıldığı yönündeki yapısalcı fikrinin mükemmel bir örneği gibi görünmekte (Finnemore, 1996). Acharya bunu 'norm yerelleştirmesi' olarak tanımlamakta (Acharya 2014). Bu basitçe, yerel aktörlerin, yabancı normları, onların bilişsel fikirleri ve kimlikleriyle uyumlu olduklarını garanti etmek için yeniden yarattığı anlamına gelir (Acharya ve Johnston, 2007).

Pek çok bilim insanı, Afrika kurumsalcılığının mirasının, barış ve güvenlik sistemleri kurmaya yönelik başarısız çabalarla dolu olduğunu belirtti (Rein, 2015; Rwengabo, 2016). Ayrıca gerçekliğin retoriğe uyma konusunda sıklıkla başarısız olduğu konusunda da ısrar etmektedirler. Ancak APSA ve Afrika Birliği Kurucu Kanunu, çatışma çözümü için temelde Afrika merkezli ve dikkatle tasarlanmış bir çerçeve sunuyor. Afrika kıtasında barış ve güvenliğin teşviki için kapasitenin yeniden canlandırılması konusunda iyimserlik sağlamakta.

APSA'nın kuruluşu, OAU'nun AU'ya dönüşümü kapsamında gerçekleşti (Desmidt, 2019). Geçiş, hem daha büyük küresel eğilimlerin hem de Soğuk Savaş'ın doruk noktasını takip eden Afrika eğilimlerinin sonucuydu. Daha 1990 yılında, OAU Afrika'daki Sosyo-Ekonomik ve Siyasi Koşulların yanı sıra Dünyayı Etkileyen Yapısal Gelişmelere ilişkin bir Bildiriyi onayladı. Bu, OAU'nün insan hakları, demokrasi ve

barışın yanı sıra güvenlik ve kalkınmaya yaklaşımında yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmekteydi.³³ Ancak barış ve güvenlik alanı hala üye ülkelerin yegane yetki alanı olarak görülmekteydi. OAU'den iç çatışmalara veya sistematik insan hakları ihlallerine müdahale etmesi istendiğinde reddetti. OAU Tüzüğü'nün III. Maddesinde belirtildiği gibi mevcut egemenlik ve iç işlerine karışmama ilkelerine atıfta bulundu. Somali, Liberya ve Sierra Leone'deki çatışmaların yanı sıra Ruanda'daki soykırım da bu eksiklikleri açıkça ortaya koydu (Bizimana, 1999).

AU, OAU'nün halefi olarak 2002 yılında kuruldu ve müdahalesizlikten kayıtsızlığa doğru ahlaki değişimi simgelmekteydi. Aynı zamanda karmaşık bir kurumsal çerçevenin inşasını da simgelmekteydi³⁴. Diğer şeylerin yanı sıra, Afrika Birliği Anayasası (2000) demokratik ideallere bağlılığı ve insan yaşamının kutsallığına saygıyı içermektedir (Madde 4(o)). Aynı zamanda hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve iyi yönetişimi de kapsamaktadır (Madde 4). (o).4(m) ve anayasaya aykırı hükümet değişikliklerinin kınanması ve reddedilmesi (Mad. 4(p) de düzenlemeler arasındadır. Her şeyden önce Anayasa Kanunu, AU'ya Meclis kararına bağlı olarak bir Üye Devlete müdahale etme yetkisi veren öncü bir öneri oluşturdu. Bu kararda acil durumlar, özellikle de savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlar dikkate alınmalıdır (Madde 4 (h)) (AU, 2000). AU'nun kuruluşu, AU'nun tek karar alma organı ve APSA'nın kurumsal mimarisinin temeli olan Afrika Birliği PSC'nin kurulmasıyla aynı zamana denk geldi. Bu arada, AU Anayasası'nın 4(h) maddesinde ifade edilen egemenliğin değeri güçlü bir şekilde savunuldu. Afrika Birliği Anayasası'nın 3. Maddesine göre Afrika Birliği, “*Üye Devletlerin egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını korur*” (Mad. 3(b)). Aynı zamanda “*kıtada barışı, güvenliği ve istikrarı da teşvik edecektir*” (Madde 3(f)).

³³ Bildirgeye göre, “[...] Afrika'da kalıcı bir barış ve istikrar ortamı hakim olmadığı sürece, belirlediğimiz hedeflere ulaşma imkanları sınırlı olacaktır. Bkz. Afrika'daki Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Durumlar ve Dünyada Meydana Gelen Temel Değişikliklere İlişkin Bildirge.

³⁴ APSA'nın normatif temelleri Afrika Birliği Kurucu Kanunu, PSC'nin Kurulmasına İlişkin Protokol (PSC Protokolü) ve Ortak Afrika Savunma ve Güvenlik Politikası'ndan (CADSP) oluşmaktadır.

PSC, AU'nun çatışma önleme ve yönetimine yönelik stratejik vizyonunu ve gündemini belirlemede giderek daha önemli hale geldi. AU Meclisi "Birliğin en yüksek organı" olarak sorumludur (Madde 3(2)) (Murithi, 2008).

AU üye ülkeleri ve onların Devlet ve Hükümet Başkanları, koruyucu olarak temel bir işleve sahip olmaya devam etmektedir. Özellikle Güney Sudan ve Burundi'deki son çatışma koşulları, konu Afrika Birliği ve/veya bölgesel örgütlerin kriz durumlarına dahil olması olduğunda Üye Devletlerin açık kırmızı çizgiler çizmeye devam ettiğini göstermekte. Bunu OAU'nün AU'ya dönüşümüyle birlikte gelen etik düzenlemelere rağmen yapmaktalar.

Afrika ve bölgesel örgütler, APSA'nın kuruluşundan bu yana kıtada barış ve güvenlik konusunda önemli ilerlemeler kaydetti. Afrika'nın çatışmaları önleme, yönetme ve çözme kapasitesi önemli ölçüde arttı. Eş zamanlı olarak çatışmaların sıklığı da 2010 yılından bu yana azalmakta. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Afrika'da, özellikle Liberya, Sierra Leone, Ruanda ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde (DRC) bir dizi savaş acımasızca patlak verdi. Bunlar geri çekildiğinde, kıtadaki çatışmaların görülme sıklığı giderek azaldı ve bu da Afrika'daki çatışmaların ve çatışmaya bağlı ölümlerin görülme sıklığında bir azalmayla sonuçlandı (Cilliers ve Schunemann, 2013). Bununla birlikte bazı istatistikler, son on yılda sivil ölümlerinde bir artışın yanı sıra çatışmalara bağlı ölümlerde ve olaylarda da bir artış olduğunu gösteriyor. 2010'dan sonra, 2000'li yılların başlarındaki savaşlardaki ilk düşüş geri döndü (Duursma, 2017). Silahlı Çatışma Yeri ve Olay Verileri Projesi'ne (ACLED, 2017) göre, hem çatışmaya bağlı ölüm oranları hem de siyasi şiddet olaylarının yaygınlığı, yeniden yükselmeden önce 2005-2006'da düşük bir noktaya geriledi (Williams, 2016).

Uppsala Çatışma Veri Tabanı Programı (UCDP, 2015), 2014 yılının İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana sadece Afrika'da değil aynı zamanda Orta Doğu'da da en fazla şiddete tanık olduğunu ve 100.000'den fazla insanın sistematik şiddet sonucu öldüğünü belirtiyor. Bu, 1994'teki Ruanda soykırımından bu yana organize şiddetten

kaynaklanan kayıp sayısının 100.000'i aşması nedeniyle son 20 yılın en büyük rakamıdır (ISS 2015b). Afrika'nın büyük bir kısmı şu anda barış içinde olsa da, Afrika'daki çatışmaya bağlı ölümlerin çoğu, başta Nijerya, Somali ve Güney Sudan olmak üzere sınırlı sayıda ülkede yoğunlaştı. ACLED (2017)'e göre Afrika ve Orta Doğu şiddetli çatışmaların en ağır yükünü taşımaya devam etmektedir. Bu, zaman içindeki nüfus büyüklüğüne göre ölçüldüğünde en fazla silahlı çatışmanın Afrika ve Orta Doğu'da yaşandığı anlamına gelmekte.

Heidelberg Çatışma Barometresi, Sahra Altı Afrika bölgesinin, dünya çapında bu kategorideki toplam 38 çatışmadan 14'ü ile en 'yüksek yoğunluklu' düzeydeki çatışmalara sahip olmaya devam ettiğini gözlemliyor. Birleşmiş Milletler barışı koruma misyonlarının çoğunluğu, BM kuvvetlerinin çoğunun konuşlandığı Afrika'dadır (Renwick, 2015). Son yıllarda Afrika genelinde terör saldırılarının sıklığında da bir artış yaşandı ve kurbanların çoğunluğu sivillerdi. Küresel Terörizm Veritabanından 1970 ile 2015 yılları arasında dünya çapındaki terör olaylarına ilişkin istatistikler, 2010 ile 2015 yılları arasında Sahra Altı Afrika'daki terör eylemlerinde giderek artan bir büyüme olduğunu ortaya koyuyor (GTD, 2016).

ACLED, 2015'te silahlı çatışmalarda 2014'e kıyasla %14'lük bir düşüş gösterdi; 14.640 bireysel çatışma meydana geldi; bu, 2009'dan bu yana ilk düşüş eğilimi olan çatışma eğilimiydi (ACLED, 2017). Bununla birlikte 15 eyalette siyasi şiddette artış yaşandı. Bu, trendin tüm kıtayı hesaba katsa da her zaman belirli bir devletin seviyesini yansıtmadığını göstermekte. Afrika'da son yirmi yılda devletlerarası savaştan devlet içi savaşa doğru yaşanan değişime rağmen, son derece şiddetli çatışma alanları ulusal sınırlarla sınırlı değil. Ancak günümüzde silahlı çatışmaların çoğunluğu hükümetler arasında değil, iç çatışmalarda yaşanmakta (Cilliers ve Cilliers, 2015). Bu, iç savaşı Afrika'daki en yaygın çatışma türü haline getirmekte. Afrika'nın barışı ve istikrarı, yönetim sorunları ve yasa dışı hükümet geçişlerine yönelik çabaların bir sonucu olarak giderek daha fazla tehdit altında.

ACLED (2017)'e göre 1997 ile 2013 yılları arasında toplam ve orantılı olarak en çok protestolar ve ayaklanmalar artarken, çatışma içeren siyasi şiddetin payı düştü. Soğuk Savaş sonrası Sahra Altı Afrika'da demokratikleşmenin artması ve ardından Kuzey Afrika'da demokratikleşme çabalarının ardından kıtada çelişkilerde bir artış görüldü. Bu çelişkiler çok partili demokrasinin ve seçim süreçlerinin yaşayabilirliğinden kaynaklanmaktadır (Seeberg, Wahman ve Skaaning, 2020).

Fildişi Sahili, Kenya, Nijerya, Zimbabve, Madagaskar ve en son olarak Burkina Faso, Gambiya ve Burundi'de seçim şiddeti patlak verdi. 2015'te en az 13 Afrika ülkesi seçim düzenledi; bunlardan 11'i önceden var olan gerginlikler ve çatışmalar nedeniyle ciddi seçim şiddetiyle karşı karşıya kaldı. Siyasi şiddet tehdidi gelecek yıllarda da yüksek olmaya devam edecek. 2002 yılında OAU'nun yerini Afrika Birliği'nin almasıyla Afrika, AB örnek alınarak önemli bir kurumsal barış ve güvenlik mimarisi oluşturmuştur (Franke, 2016). Bu, PSC tarafından yönetilen ve Bilgeler Mahkemesi tarafından desteklenen karmaşık bir karşılıklı savunma sisteminden oluşur (Francis, 2017).

Aynı zamanda Kıtasal Erken Uyarı Sistemi (Continental Early Warning System-CEWS), Afrika Yedek Gücü ve Özel Barış Fonu'ndan da oluşuyor. Özellikle, devlet egemenliğini ve üye devletlerin iç işlerine müdahale etmemeyi kararlı bir şekilde savunan öncülü OAU'nun aksine, Afrika Birliği Kurucu Kanunu, insan haklarını korumak için eyaletlerin katılımına ilişkin bir hüküm içermektedir. Afrika Birliği Yasası (Madde 4h), ciddi acil durumlarda Birliğin, Afrika Birliği Meclisinin kararına bağlı olarak bir Üye Devlete müdahale etme hakkına izin vermektedir (Packer ve Rukare, 2002). Bu zorunluluklar arasında savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlar yer almakta. Yedek Güç de dahil olmak üzere AU Barış ve Güvenlik Mimarisinin bazı unsurları oluşturulmaya devam ederken, üyeleri yeniden canlandırılmış bir yetkinliği uygun bir şekilde ortaya koydu.

Ayrıca yeni müdahaleci AU Yasası ile Afrika'da barış ve güvenliğin temel aracı olarak hizmet etme isteklerini de ortaya koydular. Özellikle, Afrika Birliği, Afrika Birliği

Kurucu Kanunu kapsamında REC'leri (Bölgesel Ekonomik Topluluklar) tanımıştır (Franke, 2008). Bunlar; SADC, ECOWAS, IGAD, UMA, ECCAS ve COMESA ile barış ve güvenlik alanında faaliyet gösteren tek REC'ler SADC, ECOWAS ve IGAD'dir (Tavares, 2011).

AU ve BM'nin desteğiyle, ECOWAS'ın Liberya ve Sierra Leone'deki sivil çatışmalara yönelik eylemi, bölgede barış ve istikrarın yeniden tesis edilmesi açısından kritik öneme sahipti. SADC, yasal bir hükümeti yeniden kurmak için Lesotho'ya müdahale etti. Hem Güney Sudan hem de Somali'deki barış süreçlerine katılımıyla IGAD, Afrika Boynuzu'ndaki bölgesel güvenlik topluluğuna hakim hale geldi.

2.4. Afrika Birliği'nin Ekonomik Toplulukları ve Bunların Ayırt Edici Roller

Afrika Birliği'nin en etkili örgütü Barış ve Güvenlik Konseyi'dir. Çünkü Birliğin eylem ve iradesini hayata geçirme kabiliyetine sahiptir. Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi, çok taraflı kuruluşlarla (Bölgesel Ekonomik Topluluklar) birlikte hareket etmekle yükümlüdür. Amaç *“çatışmaları öngörebilen ve önleyebilen stratejileri desteklemek, aynı zamanda çatışmalardan etkilenen bağlamlarda barış ve uyum işlevlerini teşvik etmektir”* (Levitt, 2003).

PSC, AU'nun Yönetim Kurulu'na işbirlikçi güvenlik aracıyla özel bir ilişki kurmasını sağlar. Afrika Birliği Komisyonu başkanı, icra kurulu başkanı olarak görev yapmaktadır (Sturman ve Hayatou, 2016). Barış ve Güvenlik Konseyi'nin yetki ve rolleri Prosedürünün 7. maddesinde vurgulanmıştır. Bunlar, çatışmaları ve anlaşmazlıkları öngörme ve engelleme yetkisini içerir. Aynı zamanda barışı inşa etme operasyonlarının başlatılmasına ve yürütülmesine de hizmet eder. Oynadığı diğer bir rol de barışı koruma operasyonlarının canlandırılması ve başlatılmasına izin vermektir. Aynı zamanda Birliğin beceri ve üretkenliğine yön veren genel kural ve düzenlemeleri de belirler.

AU aynı zamanda Birliğin ortak savunma politikası girişimlerini uygulamaya ve Afrika Birliği'nin Silahlı Çatışmaların Önlenmesi ve Karşı Mücadelesine ilişkin sözleşmesinin

başarılı bir şekilde uygulanmasını garanti etmeye de hizmet etmektedir. Aynı zamanda Birliğin bir Üye Devlete müdahalesine yönelik mekanizmaları da onaylar. Bunu, Afrika Birliği Kurucu Kanunu'nun 4(j) maddesi uyarınca Meclis tarafından kabul edilen bir karara yanıt olarak yapar. Aynı zamanda kriz veya büyük doğal afet zamanlarında insani yardım eylemlerini destekler ve fayda sağlar (AU, 2000).

Bilgeler Paneli, CEWS ve Afrika Yedek Gücü, yeni hukuki yapının üç ana kurumudur (Yusuf ve Ouguergouz, 2012). PSC AU Madde 11(3)'e göre Panelin ana sorumluluğu, Afrika'da barış, güvenlik ve istikrarın geliştirilmesi ve sürdürülmesi konusunda PSC'ye ve Komisyon Başkanına danışmanlık yapmaktır (AU, 2002). Afrika barışı, güvenliği ve kalkınması amacıyla dikkate değer bir etki ve olağanüstü başarılar olarak tanımlanan, kusursuz bir kişiliğe sahip beş ünlü Afrikalı şahsiyetten oluşur (AU, 2000).

PSC Protokolü'nün 12. Maddesi, CEWS'in oluşturulması çağrısında bulunmaktadır. Bunun amacı çatışma hazırlığına ve kaçınmaya yardımcı olmaktır (AU, 2002). Komisyon, Erken Uyarı Sisteminin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler kuruluşları ve diğer önemli küresel kuruluşlarla birlikte çalışır ve işbirliği yapar.

AU sekiz Bölgesel Ekonomik Topluluğu tanır. Bunlar; Arap Mağrip Birliği (UMA), Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA), Sahel-Sahra Eyaletleri Topluluğu (CEN-SAD), Doğu Afrika Topluluğu (EAC), Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS), Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD) ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) (Frimpong Oppong, 2010).

IGAD ve ECOWAS'ın Birliğin genel güvenlik altyapısının en etkin ve kapsamlı parçalarını oluşturduğu öne sürülmekte (Cilliers, 2005). Bölgesel Ekonomik Topluluklar, Afrika Birliği'nin barış ve güvenlik mimarisinin pragmatik temelini oluşturuyor. Afrika Birliği Kurucu Kanunu, küresel barış ve güvenliğin sürdürülmesinde Güvenlik Konseyi

(Bölüm VII) ile Bölgesel Örgütler (Bölüm VIII) arasındaki bağlantıyı belirtmede başarısız olan BM Şartı ile tam bir paralellik içindedir ve çok önemlidir.

Kanunun 3 (1) Maddesine göre, AU mevcut ve gelecekteki REC'ler (Bölgesel Ekonomik Topluluklar) arasında işbirliği yapmalı ve politikaları uyumlu hale getirmelidir. Bu, Birliğin hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Madde 16 'Bölgesel Çatışmaları Önleme Mekanizmaları ile İlişki', her iki tarafın da birbirini takip edeceğini ve Afrika'nın barış ve güvenliği konusunda hesap verme sorumluluğunu paylaşacağını belirtir. Buna karşılık, Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi, bölgesel mekanizmaların eylemlerine ilişkin tam ve düzenli olarak değerlendirmede bulunmalıdır (Cilliers, 2005).

2.5. IGGAD'ın IGAD'a Dönüşümü

Afrika Birliği Kurucu Kanunu, REC'leri tanımakta ve onları bölgesel güvenlik, barış ve önceliklerle ilgilenmekle görevlendirmekte. Ancak IGAD, siyasi açıdan son derece gergin, kırılgan ve istikrarsız bir bölge olan Afrika Boynuzu bölgesinde bu işlevini 1994 yılından bu yana yürütmektedir (Bereketeab, 2012). Afrika Boynuzu'ndaki çatışmanın özellikleri, barış ve güvenlik mekanizmalarının kurulmasını diğer bölgelere göre hem daha gerekli hem de daha karmaşık hale getirmiştir (Olika, 2008).

IGAD, 1986 yılında kurulan Hükümetlerarası Kuraklık ve Kalkınma Otoritesi'nin (IGADD) yerini almak üzere 1996 yılında kuruldu (IGAD, 2020). 1974 ile 1984 yılları arasında, yıkıcı ve şiddetli kuraklıklar ve diğer doğal afetler, Doğu Afrika'da büyük kıtlık, çevre katliamı ve mali sıkıntılara neden oldu. Egemen uluslar hayatta kalmak için önemli girişimlerde bulundular ve kapsamlı dış yardım topladılar. Ancak açmazın büyüklüğü ve kapsamı, ulusal çabaları tamamlayacak bütünsel bir vizyonun gerekliliğini hararetle savundu (Dea, 2022).

Cibuti, Etiyopya, Kenya, Somali, Sudan ve Uganda, 1983 ve 1984 yıllarında BM aracılığıyla kendi bölgelerinde büyüme ve kuraklığın düzenlenmesi için çok taraflı bir

organ oluşturmak üzere harekete geçti. Ocak 1986'da Devlet ve Hükümet Başkanları Meclisi, merkezi Cibuti'de olacak şekilde IGADD'yi kuran Anlaşmayı imzalamak için Cibuti'de toplandı. Eritre 1993 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra yedinci üye oldu.

Devlet ve Hükümet Başkanları Meclisi, IGADD'yi yeniden canlandırmak ve üye devletler arasındaki işbirliğini genişletmek için Nisan 1995'te Addis Abeba'da bir Bildirge hazırladı. IGADD Şartını/Anlaşmasını değiştirmek için bir Belge Mektubu 21 Mart 1996'da Nairobi, Kenya'da önerildi. Bu, yeniden canlandırılan enstitünün adını, Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi'ni (IGAD) yeniden adlandırdı (Bereketeab, 2012). 25 Kasım 1996'da Cibuti'de Devlet ve Hükümet Meclis Başkanları yeniden canlandırılan IGAD'ın açılışını yaptı. Yeni IGAD, geniş bölgesel işbirliği alanlarıyla ve yeni bir kurumsal altyapıyla övünmekteydi (IGAD, 1996).

IGAD'ın gerçeği, Deutsch'nin güvenlik topluluğu önermesi ile uyuşmamaktadır. Bunun temel nedeni IGAD üyelerinin liberal demokratik algıya sahip olmamasıdır. Bununla birlikte, yapısalcılık teorisi, IGAD'ın Afrika'ya özgü ortak standartlar, inançlar ve içgörülerden oluşan kendine özgü bir diziyi ilettiği konusunda hemfikirdir. Buna üye devletlerin sömürgecilik, sömürgecilik sonrası, Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemlerle ilgili anlatıları da dahildir.

Yabancı güçler sıklıkla Afrika Boynuzu'ndaki siyasi meselelere müdahale etmeye çalıştı ve hatta bunu başardı. Sonuç olarak bu durum iç çatışmaların sarmallaşmasına yol açmıştır (Woodward, 1996). Soğuk Savaş sırasında ABD ve Sovyet iktidar otoriteleri bölgede çok sayıda vekalet savaşı yürütmekle kalmadı, aynı zamanda Etiyopya, Sudan ve Somali'yi destekledi ve birbirlerine karşı savaşlarında sıklıkla destekledi (Lyons, 1996).

Dahası, üye devletlerin birbirlerini ilgilendiren konulara müdahale etme mirası vardır. Bu uygulamanın son 30 yılın çoğunda oldukça yaygın olduğu kanıtlanmıştır (Berhe,

2014). Birbirlerinin iç politikalarına ve çatışmalarına yapılan bu mutabakatlı müdahaleler Somali vaka çalışmasına da yansımakta. IGAD üyelerinin şu anda devam eden Somali çatışması gibi çatışmalara açıkça müdahil olduğu görülmekte. Bu çatışma, Etiyopya'nın 2006 yılında İslam Mahkemeleri Birliği'nin (Inion of Islamic Courts-UIC) görevden alınmasına müdahale etmesiyle daha da şiddetlendi ve daha da kötüleşti. Eritre ayrıca, Etiyopyalı işgalcilere ve mevcut Afrika Birliği Barış Koruma Gücüne karşı eylemde bulunmak suçundan da yargılandı (Cocodia, 2021).

2.6. Afrika Boynuzu için Farklı Bir Güvenlik Topluluğu Olarak IGAD'ın Gelişimi

IGAD, kuraklık, çevresel bozulma, ormansızlaşma, çölleşme gibi sıklıkla kıtlığa yol açan bölgesel kaynak Gordion düğümlerini izlemekle görevli bir alt bölgesel kurumdur (IGAD, 1996). Yukarıdaki paragraflarda da belirtildiği gibi, 1990'ların başında Afrika Boynuzu'nda yaşanan çeşitli olaylar yine de bölgeyi etkilemiştir. Soğuk Savaş'ın zirvesi, tüm IGAD bölgesi için geniş kapsamlı sonuçlar doğuran yeni aktörler ve trendlerle yeni bir operasyonel bağlam doğurdu.

Somali'de Albay Mengistu Hailmariam iktidardan uzaklaştırıldı. Etiyopya'da General Mohammad Siad Barre de gölgede bırakıldı. Bu ikisinin çok kavgacı olduğu düşünülmektedir. Somali daha sonra tam bir kargaşa ve kargaşaya sürüklendi. Etiyopya için, Mayıs 1991'de Etiyopya Halkının Devrimci Demokratik Cephesi (Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front-EPRDF) liderliğindeki yeni bir hükümet liderliği devrildi. Uzun bir kurtuluş mücadelesinin ardından bağımsızlığını kazanan Eritre, 1993 yılında IGAD'a katıldı (Yordanov, 2016).

Yeni bir üye devletin eklenmesi elbette yeni sorunları ve engelleri de beraberinde getirdi. Ancak aynı zamanda yeni oyuncular getirdi ve organizasyonun karakterine ve performansına büyüme ve canlılık süreçleri getirdi. Ortaya çıkan karmaşık sorunların üstesinden gelmek için IGADD, panelin kapsamlı bir şekilde yeniden düzenlenmesine ve yeniden markalanmasına ihtiyaç duydu (El-Affendi, 2001).

Soğuk Savaş sonrası sonuçların gerçek soğuk yüzü, IGAD için çok daha yenilikçi bir amacı gerekli kıldı (Schmidt, 2013). Mart 1996'da IGAD Anayasası hem ekonomik hem de siyasi konuları kapsayacak şekilde değiştirildi. IGAD bölgedeki çatışma çözümü meselesinin ciddi şekilde değerlendirilmesinden de sorumlu olacak. IGAD'ın yeniden faaliyete geçmesini gerektiren şey, ekonomik işbirliği ve entegrasyon, çatışma önleme ve çözümüne ilişkin bu yeni ve daha geniş yetkilerdir. Bunun doğrudan sonucu üç kapsayıcı hedefin doğuşuydu (IGAD, 2007a; IGAD 2010a).³⁵ Bunun nedeni, tüm IGAD devletlerinin iç güvenlik sorunlarından paylarına düşeni almış olmalarıydı. Bölgedeki diğer güvenlik ikilemleri arasında terörizm, sınır çatışmaları, hayvancılıkla ilgili çatışmalar ve korsanlık yer almakta.

IGAD çatışma önleme, yönetim ve çözüm (Conflict Prevention, Management, and Resolution-CPMR) girişimlerini başlattı. Bunu yaptı çünkü bölgenin her yerindeki çatışmalardan rahatsızdı. CPMR'nin başarısı büyük ölçüde erken uyarı ve iyileştirici önlem sayesinde oldu (Mwaûra ve Schmeidl, 2002). Yeniden başlatılmasının ardından IGAD, bölgesel, çok taraflı ve uluslararası kayda değer yüksek profilli politika vakaları karşısında etkisini gösterdi. IGAD, çatışma önleme, arabuluculuk ve yönetim, barışı koruma ve barışı inşa etme, bölgesel entegrasyon, göç ve genel mülteci kaygılarını ekleme yetkisini orta derecede genişletti (Desta, 2002). IGAD, Afrika Boynuzu'nda gerekli kurum ve çerçevelerle tamamlanan bir barış ve güvenlik yapısının kurulması yönünde önemli adımlar attı. IGAD'ın başlangıç misillemesi, Sekreterliği bünyesinde bir barış ve güvenlik departmanı kurmaktı. IGAD, uluslararası denetim altında barış ve güvenliğe daha fazla önem vermeye başladı.

Bu tarz taktikler uygulayarak; kapsamlı müzakereler, AU gibi daha büyük bölgesel kuruluşlarla işbirlikleri ve Çatışma Erken Uyarı sistemi (Conflict Early Warning and Response Mechanism-CEWARN) aracılığıyla IGAD, Afrika Boynuzu'ndaki barışı

³⁵ Bunlar dahil; gıda güvenliği ve çevrenin korunması; ekonomik işbirliği ve entegrasyon; barış, güvenlik ve insani ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülmesi. Bölgede devletler arası ve devlet içi çatışmaların yaygınlığı dikkate alındığında, güvenlik ve barışın vurgulanması gerçekten gerekliydi.

teşvik etme, çatışmaları önleme, yönetme ve çözme konusunda kendisine verilen görev ve yükümlülüğü yerine getirebilmektedir (Deng, 2011). IGAD, farklı devlet başkanlarının bir araya gelip dostane tartışmalar yürütebileceği ve bölgesel sorunlara çözüm bulabileceği tarafsız bir platform sağladığından, iç çatışmalar ve anlaşmazlıklar çözülebilir. Örneğin, Etiyopya ve Somali devlet başkanları bir araya gelerek, sonuçta sınırlarının yumuşamasına ve askerden arındırılmasına vesile olan görüşmelerde bulundular.

IGAD, 1993 yılında Sudan barış girişimlerine aktif olarak dahil olmasına rağmen, katılımın artan taraftarlığı, IGAD'ın çalışmasının etkisiz olduğunu kabul etti. 1995 yılında NDA ile arabuluculuğun yeniden başlatılması, 1995 yılında Asmara Deklarasyonu'nun doğmasına yol açtı (El-Affendi, 2001).

1997 yılı, IGAD liderliğindeki barış görüşmelerinin yeniden başlatıldığı ve Hartum'un sonunda İlkeler Bildirgesi'ni kabul ettiği yıl oldu (de Klerk, 2007). Özellikle 1990'larda Somali ve Sudan'daki çatışmalardan kaynaklanan bilinçli tehditler, IGAD'ın dikkatini barış ve güvenlikle ilgili konulara yoğun bir şekilde odaklanmaya yöneltti. 2003 yılı, Devlet Başkanlarının Sekreteryası'yı ansiklopedik bir barış ve güvenlik planı oluşturmakla görevlendirdiğine ve bunun üzerine bölgedeki çatışmaların çözümünde bir işleve sahip olduğuna tanık oldu. Yılın Nisan 2005'te, EASBRIG'in Kuruluşuna İlişkin Mutabakat Zaptı ve Bütçenin kabul edilmesi gerçekleşti.

IGAD'ın Somali Ulusötesi Federal Kurumlarını korumak ve siyasi kalkınma için uygun bir ortamı desteklemek ve geliştirmek üzere görevlendirilen Somali'deki barışı koruma misyonu IGASOM, 2006 yılında ortaya atıldı. Bu önerge, AU PSC tarafından onaylandı (Horn, 2006). Somali'de IGAD ve AU üyesi tarafından, BM Güvenlik Konseyi'nin onayladığı, ancak uygulama yetkisi olmayan, altı ay süren bir vesayet ve talimat misyonu başlatıldı. Ne olursa olsun, bu misyon, öngörülen gücün yapısı ve ayrıca önkoşul olan teknik kolaylaştırıcıların ve somut kaynakların aşırı derecede azlığı konusundaki tartışma olarak tam anlamıyla gün ışığını görmedi (Horn, 2006).

IGAD, Sudan, Güney Sudan ve Somali’de diplomasiyi, barış müzakerelerini ve barış inşasını destekleme konusunda aktif olarak çalışmaktadır (Mulugeta, 2010; Woodward, 2004). Bu, Ulusal Kongre Partisi ile Sudan Halk Kurtuluş Hareketi arasındaki Kapsamlı Barış Anlaşmasının onaylanmasında etkili oldu ve sonuç olarak Afrika’nın en uzun süredir devam eden iç savaşlarından birinin sona ermesine yol açtı. IGAD, Temmuz 2011’de Güney Sudan’ın bağımsızlığıyla sonuçlanan müzakerelerde temel bir rol oynadı (Young, 2007).

Sudan’da IGAD arabuluculukları başarılı oldu çünkü Hartum’daki hükümet onları teşvik etti ve destekledi. Ancak Somali örneğinde meşru bir hükümetin olmayışı müdahalelerin başarılı olmasını zorlaştırmaktaydı. Dışarıdan gelen yoğun baskı ve ekonomik mücadeleler, Başhir’in hükümetini Güney Sudan’ın kendi kaderini tayin hakkını kabul etmeye zorladı ve bu da Güney Sudan’ın bağımsızlığıyla sonuçlandı (Gebremichael vd., 2018).

IGAD, Sudan ve Güney Sudan’da BM liderliğindeki barışı koruma faaliyetlerine katılmanın yanı sıra, 2007’den beri Somali’deki Afrika Birliği Misyonu’nu (AMISOM) da desteklemiş ve yardım etmiştir. IGAD’ın çabaları, Sudan’ın geri kalan isyancı bölgelerinde başarısız olmuştur. Bu parçalar; Mavi Nil’in bölgeleri; Kassala Eyaleti; Darfur; ve Güney Kordufan. Güney Sudan’da barışa aracılık etme çabalarında IGAD endişe verici bir durumla karşı karşıya kaldı (Apuuli, 2015). 15 Aralık 2013’te Güney Sudan’da iç savaş çıkınca IGAD hızla müdahale etti (Gebru, 2020). IGAD himayesinde Etiyopya, Kenya ve Uganda barış süreçlerine destek verdi.

IGAD pek çok ateşkes ve barış konkordatosu düzenledi ama maalesef hiçbiri yürürlüğe girmede. 23 Ocak 2014’te kötü niyet ve düşmanlığı sona erdirecek ilk konkordato onaylandı. Etkin uygulamanın sağlanması amacıyla Uygulama Yöntemi Anlaşması, İzleme ve Doğrulama Mekanizması ve İzleme ve Doğrulama Ekibi kuruldu. Konkordatolar ihlal edilmekte ve taraflar son teslim tarihlerini göz ardı etmekteydi. Sonuç olarak barış bir seraptan başka bir şey olmadı. IGAD; AU, BM, AB, Çin ve

Afrika'nın beş bölgesinden temsilcilerden oluşan arabuluculuk partisinin adını IGAD-Plus olarak değiştirdi. Nihai sonuç Ağustos 2015 Barış Anlaşmasıydı.

Bunun ardından yeni isyancı gruplar ortaya çıktı ve savaş, komşu ülkeler için feci sonuçlar doğurdu. Bu durum, ikincisinin ulusal birlik için g paylaşımına dayalı bir geçici hükümet kurma çabalarına rağmen Temmuz ayında tekrar ortaya ıktı. IGAD'ın tarafsızlığı zaman zaman tehlikeye atılmakta ve Güney Sudan'da barışın sağlanması etkisiz kalmaktadır (Bereketeab, 2019b). IGAD, bölgede istikrar ve huzuru teşvik etmek ve geliştirmek için durmaksızın çaba göstermektedir. Ayrıca diyalog taktiğini kullanarak bölgedeki çatışmaların önlenmesi ve çözümlenmesine yönelik çalışma stratejileri oluşturmaya da çalışmaktadır. nemli bir uygulama sağlamak için IGAD, 1996 yılında yeni bir yetki ve anlaşma oluşturdu. Buradaki temel ilkeler; çatışmaların barışçıl çözümü, bölgesel barış, istikrar ve güvenliğin sürdürülmesi, insan ve halkların haklarının korunmasıydı. 1996 yılında bölgeye ilişkin güvenlik ve barış konularına özel olarak ayrılmış bir bölümden oluşan özel bir Sekreterlik oluşturuldu (Healy, 2011).

Ayrıca IGAD, Afrika Boynuzu'nda barış ve istikrarın sağlanmasına yardımcı olacak daha kapsamlı bir kurumsal operasyonel organ geliştirmiştir. Bu, dört politika forumunu içermektedir. Bunlardan biri Devlet ve Hükümet Başkanları Meclisidir. İkincisi Bakanlar Kuruludur.  Büyükelçiler Komitesi, dördü ise genişletilmiş Sekreterliktir. Bu sekreteryaya bir İdari Sekreter tarafından yönetilir. Kendisine Ekonomik İşbirliği ve Sosyal Kalkınma, Tarım ve evre, Barış ve Güvenlik Bölümleri Direktörleri ve Büyükelçiler Komitesi yardımcı olmaktadır (Bereketeab, 2019b).

Ayrıca IGAD eyalet parlamentosu başkanlarından oluşan bir Parlamentolararası Birlik (Inter-parliamentary Union-IPU) bulunmaktadır. Kuruluşun en yüksek karar alma organı olarak 2008 yılında bir Yürütme Konseyi kuruldu. 2003 yılında bir Sivil Toplum Forumu da kuruldu. 1998'in çok daha başlarında, IGAD, 'IGAD Dostları' (rneğin, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği) ile resmi ilişkiler

kurmak için IPF'yi kurdu. Bunlar IGAD operasyonlarına hem lojistik hem de mali açıdan yardımcı olacaktı (Weldesellassie, 2011).

Bu işbirlikçiler, Güney Sudan ve Somali'de IGAD liderliğindeki barış görüşmelerinde eleştirel olduklarını kanıtladılar. Ayrıca 2005 yılında IGAD, IGAD bölgesindeki şiddet içeren çatışmaların önlenmesi, yönetilmesi ve çözülmesine yönelik mekanizmaları geliştirmek, uygulamak ve sürdürmek amacıyla kendi "Barış ve Güvenlik Stratejisini" başlattı (Elowson ve de Albuquerque, 2016).

Aslında Buzan ve Waeber'in Bölgeler ve Güç bölümünde IGAD'ı reddetmesinin aksine, IGAD açıkça Afrika Boynuzu için geçerli bir bölgesel güvenlik topluluğuna dönüşmüştür. *"IGAD'ın kurulması, Afrika Boynuzu'ndaki çatışma çözümüne yeni bir diplomatik boyut kattı. AU PSC aracılığıyla BM düzeyine kadar karar alma yetkileri tarafından desteklenerek, örgüte yönetimde kritik bir gündem belirleme rolü verdi,"* (Healy, 2011: 106). Bölgedeki çatışmalara Afrika ve daha geniş uluslararası tepkiler. Bu, bölgesel güvenlik topluluğunun klasik bir tanımı ve rolüdür.

Buzan ve Waeber, IGAD devletlerinin siyasi işlerinin böyle olmadığını savunurlar. Bunun nedeni, üyelerin birbirlerinin işlerine karışma konusunda endişe verici bir geçmişe sahip olmalarıdır. Ancak komşu devletlerin bölgesel barış ve güvenlik konularını en iyi şekilde ele alacak konumda olmaları da oldukça önemlidir. IGAD, Afrika Boynuzu'nda barış için birlik olmayı hedefleyen bir birliktelik ortamı yaratmak için yorulmadan çalışmakta. *'IGADD, Afrika Boynuzu'ndaki birbiriyle bağlantılı bir dizi çatışmanın Uganda, Etiyopya, Sudan ve Somali'de doruğa ulaştığı bir dönemde kuruldu'* (Healy, 2011: 107).

1996'daki geniş yetki alanı sayesinde, IGAD artık devletler arası ve devlet içi çatışmaları diyalog yoluyla önlemek, yönetmek ve çözmek için bir forum sağlamakta. Afrika Boynuzu kesinlikle çatışmaya açık bir bölge olarak kaldı. Ancak gelişmiş bir barış ve güvenlik organizasyon yapısının geliştirilmesi için IGAD'a itibar edilmelidir.

Bu gelişmiş yapı, anlaşmazlıkları diyalog ve arabuluculuk yoluyla çözebildiğini kanıtlamıştır. Hem yerli hem de gerçek Afrika normları ve geleneklerinin Yasama Meclisleri, Sekreterlikler gibi Batılı güvenlik uygulamalarıyla harmanlanması, IGAD'ın ilerlemesi için çok kullanışlı bir silah olmuştur. Deutsch'un güvenlik topluluklarının altını çizdiği bir diğer kritik yönü de üyeler arasında ekonomik entegrasyonun geliştirilmesiydi ve Doğu Afrika Ekonomik Topluluğu, altyapı sorunları nedeniyle Doğu Afrika'daki ticaret ve ekonomik entegrasyonu yoğunlaştırmak için 1960 yılında kurulmuş olsa da, 1996 yılında IGAD'ın kurulup görev süresinin genişletilmesine kadar bir sorun olarak büyük ölçüde göz ardı edildi. IGAD'ın mevcut Misyon Bildirisinde (DeLancey vd., 2019), IGAD hedefinin bölgesel barış ve güvenliği sağlamak, ticaret ve makroekonomik politikaları uyumlaştırmak, bölgesel olarak koordineli ve tamamlayıcı altyapıyı geliştirmek ve iyileştirmek olduğunu belirtmekte. IGAD, 1996'da yeniden canlandırılan görev süresi ve 2002'de APSA'nın geliştirilmesinden bu yana artan etkinliğiyle, açıkça Afrika Boynuzu için belirlenmiş RSC haline gelmiştir (IGAD, 1996; 2008; 2006).

2.7. Afrika Boynuzunda IGAD ve Uluslararası İlişkiler

Bölge coğrafyası bölgeyi dünya için önemli bir jeopolitik alan olarak tanımlamıştır. Bu uzun zamandır onun dünyayla ilişkisini belirledi. Bu stratejik önem, ancak 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması ve ardından Orta Doğu'da petrolün keşfedilmesinden sonra arttı. Ek olarak, Afrika Boynuzu'nun taktiksel konumu nedeniyle IGAD, Afrika Boynuzu'nun bölgesel güvenlik topluluğu olarak hizmet etme çabalarında hem bölgesel hem de uluslararası müdahalelerle mücadele etmek zorunda kaldı. Kızıldeniz'e, Arap Yarımadası'na ve önemli ticaret yollarına yakınlığı nedeniyle bu bölge sömürge, sömürge sonrası, Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemlerde küresel stratejik öneme sahip olmuştur (Medani, 2012). Soğuk Savaş döneminde bölgedeki süper güç rekabetleri iç savaşlarda açıkça görülmekteydi (Francis, 2017). Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği karşıt rejimleri (örneğin Etiyopya, Sudan) destekledi.

Sonuç olarak IGAD üyeleri değerleri, normları ve kimlikleri paylaşırlar. Bunlar ortak bir sömürge geçmişi, kabile gruplarını bölen keyfi sömürge sınırları, hem sömürge hem de sömürge sonrası dönemlerde merkezin çevreyi ihmal etmesi ve Soğuk Savaş sırasında süper güçlerin müdahalesi. Son zamanlarda, Soğuk Savaş sonrası dönemde Teröre Karşı Savaş da yaygın bir tabirdir. Boynuz, devlet içi çatışmaların yanı sıra bölgesel ve uluslararası politikaların karmaşık birbirine bağlılığını yansıtmakta (Francis, 2017). Sonuç olarak, IGAD'ın özellikle CPA konusundaki müzakeresi, Afrika Boynuzu'nun jeopolitik stratejik önemi nedeniyle hem bölgesel hem de uluslararası müdahalelerin damgasını vurduğu istikrarsız bir bölgede önemli bir başarıydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOMALİ ÇATIŞMASI VE KALKINMAYA ETKİLERİ: BARIŞI KORUMA SÜREÇLERİNDE IGAD'IN ROLÜ

Çatışma sorununun IGAD bölgesi içinden ve dışından ele alınması, IGAD'ın gündeminin etrafında döndüğü eksendir. Bu amaçla IGAD, Somali krizini bastırmaya yönelik çabaların çoğunda ön sıralarda yer aldı. Somali'deki çatışma devlet kurumlarının tamamen çökmesinden kaynaklandı. 1991 yılında Said Barre'nin görevden alınmasıyla başkentin kontrolünün kimin elinde olacağı konusunda kavga çıktı (Bknz. Abdulahi, 2015). Bu durum, birden fazla klan temelli grup arasında çatışmaya dönüştü. Somali'nin Sudan gibi IGAD komşuları çatışmanın kilit oyuncularıydı. Somali'de İslamcılığın siyasi bir güç olarak yükselişi, çatışmaya bölgesel bir boyut ekledi (Marchal, 2013). Bu kriz ve etkileri, her ikisinde de oldukça kalabalık Somali'li nüfus barındıran Etiyopya ve Kenya'ya da sıçradı. Bu aynı zamanda ABD'nin ve uluslararası terörizmden endişe duyan diğer Batılı güçlerin de dikkatini çekti (Möller, 2009).

3.1. Somali Sorunu

Somali'deki çatışmanın ve ardından gelen devletin parçalanmasının üç ana nedeni sömürge tarihi, klan yapısı ve tabii ki eyaletteki dini aşırıcılıkla bağlantılıdır (Elmi ve Barise, 2006). İngiliz Somaliland'ı ve İtalyan Somaliland'ının farklı sömürge deneyimleri, bağımsız Somali Cumhuriyeti'nin oluşumu ile sonuçlandı. Sömürgecilik, bağımsızlık sonrası dönemde ulusal bütünleşmeye ciddi bir engel oluşturdu (Mesfin,

1964). Klanlar ve alt klanlar Somali'nin siyasi , ekonomik ve toplumsal yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamaktalar. Klanizm Somali'nin pastoralist kültürüyle bağlantılıdır (Prunier, 2021; 1988). Kıt kaynaklar için farklı klanlar ve alt klanlar arasındaki mücadeleler Somali'yi böldü.

Ekonomik kaynaklara yönelik rekabet durumu daha da kötüleştirdi. Su, hayvancılık ve otlatma gibi kaynaklar üzerindeki çatışmalar, ülkenin bağımsızlığından önce ve sonra Somali'de uzun süredir tartışmaların kaynağıydı (Møller, 2009). Bağımsızlık sonrası dönemde devlet iktidarı için rekabet, büyük ekonomik kaynakların güvence altına alınmasını gerektirmekteydi. Bu durum, ekonomik kötü yönetim, yolsuzluk ve ardı ardına gelen rejimlerin insanların beklentilerini karşılama ve temel hizmetleri sağlama konusundaki başarısızlığıyla birleştiğinde, yoksulluğun ve hoşnutsuzluğun artmasına yol açtı. Diğer ağırlaştırıcı faktörler arasında ise Barre'nin diktatörlüğü, Ogaden Savaşı (1977-1978) (Nkaisserry, 1997); ve Soğuk Savaş Mirası (Ahmed, 1999) yer alır.

Al-Shabaab, şu anda Somali'nin siyasi arenasına hakim olan radikal İslamcı bir gruptur (Wise, 2011). UIC'nin askeri kanadı olarak görev yapar. Etiyopya müdahalesi sırasında UIC'nin siyasi liderleri Somali'yi terk ettiğinde, Al-Shabaab kalmaya ve Etiyopya, Somali Geçici Federal Hükümetinin (Transitional Federal Government-TFG) ve AMISOM birliklerine karşı bir gerilla savaşı yürütmeye karar verdi. Sonuç olarak Al-Shabaab, kendisini milliyetçi bir örgüt olarak sunarak 2008'de yeterli halk desteğini kazandı (ICG, 2008). ABD, El Kaide ile bağlantısı olduğunu öne sürerek Al-Shabaab'ı terör örgütü olarak tanımladı (Taarnby ve Hallundbaek, 2010). Ancak bu iddiayı destekleyecek kesin bir kanıt yoktur.

3.2. Somali İç Çatışması

Geçtiğimiz yirmi yıl boyunca Somali, var olmayan devlet kurumları, aşırı derecede hizipleşmiş siyasi gruplar ve tekrarlanan dış müdahaleler nedeniyle kanunsuzluğun acısını çekti. Somali'de uzun süredir devam eden çatışmanın genel etkisi aşağıdaki alanlarda açıkça görülmektedir:

Ön planda Somali'nin resmi ekonomik sistemine vurulan ezici darbe yer alır. 1991'den sonra muz ve odun kömürü gibi ürünleri de içeren düzenlemeden yoksun bir piyasa gelişti. Bu, Somali içinden ve dışından yalnızca birkaç kişinin zenginleştiği adil olmayan bir ekonomik durum yarattı. Rant kollayıcıların yüksek miktarlardaki finans kaynakları çok sayıda isyancı hareketi ve savaş ağasını finanse etmek için kullanıldı (Mubarak, 1997). Merkezi bir hükümetin yokluğu, işsizlik oranlarının hızla artmasına neden oldu. Halkın büyük bir çoğunluğu, kentlerdeki hanelerin % 40'a varan oranı, işçi dövizlerine bağımlıdır (Maimbo, 2006). Bu işçi dövizleri, mevcut mali ve ekonomik kriz nedeniyle önemli bir azalma göstermiştir (Ahmed, 2000; Brons, 2001). Sağlık hizmetleri ve okula kayıt oranları da dünyadaki en düşük seviyededir.

İkincisi, Somali aynı zamanda devletin 1991'deki çöküşünden bu yana dünyanın en kötü insani krizine de tanık oldu. Son zamanlarda, tahmini toplam dokuz milyon insandan: 3,2 milyondan fazlası ciddi insani yardıma ihtiyaç duyuyor; 1,2 milyondan fazla insan yerinden edildi; iç savaş sonucunda yüzbinlerce insan hayatını kaybetti; Her yıl 300.000 kadar çocuk akut yetersiz beslenmekte. Bu dünyadaki en yüksek rakamdır (ICG, 2008). Üçüncüsü, Somali çatışmasının Somali'nin farklı bölgeleri için farklı siyasi sonuçları oldu. Britanya Somaliland' 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesine rağmen henüz uluslararası toplum tarafından tanınmamakta. Bunu, 1998 yılında Albay Abdullahi Yusuf tarafından kuzeydoğuda klan temelli Puntland bölgesel yönetiminin ortaya çıkışı izledi. Bu tür bir yönetimin kurulması, Somali'nin kuzey kesiminde göreceli barışın yeniden sağlanmasına yardımcı oldu (Issa-Salwe, 1996).

Ancak Somali'nin güney ve orta kesimlerindeki durum istikrarsızlığını sürdürmekte. Bunun nedeni, devlet iktidarını, şehirleri, limanları ve diğer ekonomik kaynakları ele geçirmeye yönelik şiddetli kabile rekabetlerinin birçok cinayete, anarşiye ve nihayetinde İslamcı hareketlerin gelişmesine yol açmasıdır. Bunlar arasında Al-İttihad, UICI ve son zamanlarda Al-Shabaab yer almakta (De Waal, 2020).

3.3. Bölgesel Devletler ve Küresel Köy için Çıkarımlar

Somali'deki genel kaos yalnızca Somali halkını etkilemedi, aynı zamanda komşu devletler ve genel olarak uluslararası toplum üzerinde de yayılma etkisi yarattı. Somali, Afganistan ve Irak'tan sonra dünyada üçüncü en büyük mülteci kaynağıdır. Somalili mülteciler dünyanın dört bir yanına dağılmış durumda. Özellikle de Kenya, en fazla sayıda Somalili mülteciye ev sahipliği yapmakta. Kenya'da 320.000'in üzerinde mülteci bulunmaktadır. Yalnızca 2008 yılında 60.000 yeni Somalili Kenya'ya sığındı (IGAD, 2008). Etiyopya, Cibuti ve Yemen de Somalili mültecilerin büyük alıcıları arasında yer almakta (UNNS, 2009). Mültecilerin sorumluluğunu üstlenmek, aslında ev sahibi ülkenin siyaseti, ekonomisi ve güvenlik durumu açısından ciddi sonuçlar doğurabilir. Örneğin, 1990'ların ortalarında Al-İttihad, ülkedeki Somalili mültecilerle birlikte Etiyopya'ya yönelik bir dizi terör saldırısını planladı ve gerçekleştirdi. Bunlar dahil 18 Ocak 1996'da Ghion Otelinin bombalanması, ardından 2 Şubat 1996'da Dire Dawa'daki Ras Otel ve 5 Ağustos 1996'da Addis Ababa'daki Wabi Shebelle Otel saldırısı bunlara örnek verilebilir.

1991 sonrası boşluk, Somali devleti içinde uluslararası suçun ve terörist faaliyetlerin filizlenmesini teşvik etti (Møller, 2009). Sonuç olarak bu, uluslararası kardeşlik için bir huzursuzluk kaynağı haline geldi. Çalkantılı Somali'nin, Afrika'nın doğu kısmındaki bir dizi bombalamaya katkıda bulunan El Kaide temsilcileri için bir sığınma limanı olduğu düşüncesi yaygın olarak tahmin edilmekte. Somali'deki aşırı İslamcı gruplar, El Kaide'nin Doğu Afrika bölgesindeki başlıca muhatapları olarak hizmet etmekteydi. Sonuç olarak Batı, özellikle de ABD, Somali'yi yakından takip etmekte. Dikkatleri mücadelenin çok daha dar bir kapsamına odaklanmış durumda. Burada amaç El Kaide şüphelilerinden oluşan bir kişiyi yakalamak ve Taliban benzeri bir hükümetin gelişmesini engellemektir. Üstelik ABD, kendi ideolojileriyle aynı fikirde olan her grubu korudu ve destekledi (ICG, 2008).

3.4. IGAD Üyesi Devletler ve Somali İç Çatışması

Somali krizinin, IGAD üyesi ülkelerin neredeyse tamamına yayılan bölgesel bir boyutu var. Uganda ve Sudan'ın Somali ile doğrudan sınırı bulunmuyor. Ancak Somali'den gelebilecek terör saldırılarının endişe verici olasılığı nedeniyle korku içinde yaşamaktalar. Uganda'nın AMISOM'a asker katkısı sağlayan başlıca ülkelerden biri olması, Kyadondo Rugby sahasındaki terörist saldırıda olduğu gibi, burayı Al-Shabaa ve onların müttefikleri için mükemmel bir hedef haline getirmekte (African Union, 2000).

Sudan, Somali olayına doğrudan müdahale etmemeyi tercih etmekte. Ancak bu iki ülke İslam'a olan inançlarında birleşmekte. Bu bağlantı Sudan'ın Somali'ye olan sempatisini artırmakta. Kenya ve Somali sınır komşusu. Aslında etnik Somalililer ülkenin Kuzeydoğu bölgesinde yaşamakta. Kenya, Somali merkezli grupların terör saldırılarına karşı savunmasız durumda (Anderson ve McKnight, 2015). Hükümet aynı zamanda çoğunluğu Kenya'da bulunan Somalili mültecilerin akışından da endişe duyuyor (Lindley, 2011).

Etiyopya ve Somali yaklaşık 1.600 kilometrelik hatları belirlenmemiş sınırı paylaşmakta. Etiyopya'nın Ogaden bölgesi etnik Somalilileri barındırmakta. Etiyopya ve Somali, 1963 ve 1978'de Ogaden yüzünden savaşa girdi (Tareke, 2000). Etiyopya, etnik ve bölgesel sorunların yanı sıra, Somali'de yerleşik radikal İslamcı grupların terör saldırılarına ve İslamcı aşırılıkçılığa karşı da savunmasız durumda. Geçirgen sınır, Etiyopya'nın güvenliğini tehlikeye atan silah ve mal kaçakçılığını kolaylaştırmakta. Mülteci krizi, Etiyopya dahil tüm komşu ülkeler üzerinde baskı yaratmakta (Hyndman, 1997). Ayrıca, başta Oromoonlf Kurtuluş Cephesi (Oromo Liberation Front-OLF) ve Ogaden Ulusal Bağımsızlık Cephesi (Ogaden National Liberation Front-ONLF) olmak üzere Etiyopyalı isyancı gruplar, kendi etnik gruplarının Somali'den ayrılması için hükümetle savaşmakta, burada asker toplamakta, eğitmekte, faaliyet göstermekte ve saldırılar gerçekleştirmekte. Sonuç olarak Etiyopya, Somali'yi bir ulusal güvenlik meselesi olarak görmekte ve Somali meselelerine aktif bir şekilde katılmaktadır (Elmi ve Barise, 2006).

Somali'ye sınır komşusu olan ve yasa dışı silahların ve mültecilerin kolay geçiş noktası olan Cibuti de Somali'deki krizin tehdidi altında. Cibuti nüfusunun yarısı etnik Somalililerden oluşuyor (Hammond, 2014).

Eritre, 1998-2000 yıllarında Etiyopya ile yaşadığı sınır savaşının ardından Somali ile aktif olarak ilgilenmeye başladı. Etiyopya'nın Somali'ye müdahalesine karşı koymak için çeşitli grupları desteklemekte. Eritre'nin öncelikle baş düşmanının rolünü zayıflatmak ve dolayısıyla Somali sorununa bölgesel bir boyut kazandırmak amacıyla Somali'de bulunduğunu ileri sürmek mümkün (Woldemariam, 2018).

3.5. IGAD Öncesi Çatışma Çözümüne Yönelik Girişimler

1991 yılında devletin çöküşünün ardından iç savaş ve insani krizlerin bir araya gelmesi, Somali'ye ilk BM operasyonunun (United Nations Operation in Somalia I-UNOSOM-I) kurulmasıyla sonuçlandı (Diehl, 1996). Güvenlik Konseyi'nin 24 Nisan 1992 tarihli 751 sayılı Kararı buna izin verdi. UNOSOM-I'in asıl görevi Mogadişu'daki ateşkesi izlemek, BM personelinin güvenliğini sağlamak ve insani yardım sağlamaktır.

Ancak ateşkesin sağlanamaması ve devam eden yağma nedeniyle UNOSOM-I istenilen güvenliği sağlayamadı. Sonuç olarak, BM Güvenlik Konseyi, ABD liderliğinde birleşik bir görev gücünün (Unified Task Force-UNITAF) kurulmasına izin verdi. Plan, UNOSOM-I tarzında güvenliği sağlamaktır (Duffey, 2000). Güvenlik Konseyi'nin 814 sayılı kararına göre, UNITAF'ın görev alanı, Mayıs 1993'te United Nations Operation in Somalia II (UNOSOM-II) kapsamında genişletildi. Bu, geçici hükümet kurumları oluşturma görevini ve temel ilkeler ve adımlara ilişkin fikir birliğini içermektedir. Temsili demokratik kurumların kurulması (Freudenschuss, 1994). UNISOM II kuvvetleri Mayıs 1993'te saldırıya uğradı ve bu, on sekiz Amerikan askerinin öldürüldüğü bir çatışmayla sonuçlandı. Bu olayın ardından ABD askerleri, ardından da BM askerleri Mart 1995'te görevlerini tamamlayamadan Somali'den ayrıldı.

3.6. IGAD, Somali'de Barış ve Güvenlik Süreçleri

Somali'de hem bölgesel kuruluşların hem de uluslararası topluluğun sponsorluğunda yirmi birin üzerinde barış konferansı düzenlendi. Bütün bunlar ülkeye barışı getirmeyi amaçlamaktaydı. Ancak Somali, Said Barre'nin askeri rejiminin 1991'de devrilmesinden bu yana hem IGAD'ın hem de uluslararası toplumun tüm çabalarına rağmen başarısız bir devlet olarak kaldı. Barre'nin düşmesinin ardından bir Somali hükümeti kurmayı amaçlayan ilk iki uluslararası uzlaşma toplantısı Cibuti'de gerçekleştirildi. Haziran ve Temmuz 1991 BM destekli ikinci bir uzlaşma konferansı 1993 yılında Addis Abeba, Etiyopya'da ve ardından 1994'te Nairobi, Kenya'da düzenlendi. Kasım 1996'dan Ocak 1997'ye kadar üçüncü büyük konferans Sodere, Etiyopya'da düzenlendi. IGAD biri 2000'de Arta, Cibuti'de ve diğeri 2002'den 2004'e kadar Eldoret, Kenya'da olmak üzere, iki büyük konferansa ev sahipliği yaptı. IGAD'ın önemli bir rol oynadığı müteakip Somali barış konferansları şunları içermektedir: 2013 Londra Barış Konferansı (ICG, 2004; 2005). Bu toplantı Birleşik Krallık Hükümeti ve Somali Federal Hükümeti tarafından ortaklaşa düzenlendi ve toplantıda IGAD dahil Somali'nin dostları ve ortakları hazır bulundu. Somali'de barış ve istikrarın yeniden tesis edilmesini amaçlayan diğer barış konferansları arasında 2008-9'da BM liderliğindeki Cibuti süreci, 2010 ve 2012'de Somali ile ilgili İstanbul Konferansları ve 2013'te Brüksel Konferansı yer almakta (ICG, 2004).

IGAD ayrıca 2011'deki önemli Addis Ababa görüşmelerine de sponsor oldu. Bu görüşmeler Somali yönetimi için bir yol haritasıyla sonuçlandı. Bu, Kasım 2016'da gerçekleştirilen 2016 Vizyonu belgesinde onaylandığı gibi, geçici bir Anayasa, Federal Şart ve 2016'da seçim yapılması planlarını içermektedir (IGAD, 2003). Ancak tüm barış konferansları toplu olarak uzun vadeli sonuçlar, Somali'ye barış ve istikrar sağlamada başarısız oldu. Ancak IGAD'ın Arta ve Eldoret barış konferansları, bugün Somali'de hala var olan ana yönetim yapılarının üretilmesinden sorumluydu.

3.7. Etiyopya'nın Rolü

Somali'nin meşru bir hükümeti yoktu. Bu talihsiz siyasi durum, IGAD'a veya herhangi bir uluslararası foruma katılımını engelledi. IGAD da bir örgüt olarak Somali'de devletin çöküşü sorununu yeterince çözemedi (Bereketeab, 2012). 1993 yılında OAU, Etiyopya'ya Somali'de barış ve uzlaşmanın desteklenmesinde öncü bir rol verdi (Healy, 2011). Ancak o aşamada BM'nin gündeminde Somali'de barış ve güvenlik vardı. Ülke o sıralarda büyük uluslararası müdahalelerin (UNITAF, UNOSOM I ve II) sancıları içindeydi. Bunlar insani operasyonlar için güvenli bir ortam yaratmak ve siyasi düzeni yeniden sağlamak için tasarlandı. Ancak bunlar 1995'te başarısızlıkla sonuçlandı.

Birleşmiş Milletler, 1993 yılında Addis Ababa'da düzenlenen barış konferansının temelini attı. Toplantıya on beş grup lideri katıldı. Toplantıda iki yıllık bir geçiş Konseyi oluşturulması konusunda fikir birliğine varıldı. Bu toplantının sonucunda hizip liderlerinin rolü ve meşruiyeti güçlendirildi. Bu, yeni Somalili liderlere yer bırakmadı. Bu süreç aynı zamanda kısa vadeli kazanımlarının ötesini göremeyen gruplar arasındaki şiddetli rekabet nedeniyle de başarısız oldu (Glas 2018).

Etiyopya, Somali'de ortaya çıkan çeşitli aşırı İslamcı grupların güvenliğini olumsuz etkileyeceğinden korkuyordu. Bu grupların daha fazla büyümesini engellemek için Etiyopya, Somali'de meşru bir hükümeti yeniden kurmaya çalıştı (Bamfo, 2010). Al Itihad al Islamia, taraftarlarını ülkeyi yok eden kabile ayrılıklarını terk etmeye ve İslam'ı siyasi hedef olarak benimsemeye çağırdı. Somali, İslami şeriat kurallarına uyan bir devlet olarak yeniden kurulabilir. Vizyonları, Etiyopya ve Kenya'daki Somali toplulukları da dahil olmak üzere, Afrika Boynuzu'ndaki tüm Somali halklarını kapsayabilir. Sonuç olarak Etiyopya'nın Somali'deki çözümde hem yerel hem de bölgesel çıkarları vardı.

Etiyopya, IGAD'ın desteğiyle, vatansız Somali üzerinde tekelci bir diplomatik liderliğe sahipti. 1996'dan 1997'ye kadar Somali kriziyle baş etmek ve bu konudaki güvenlik kazanımlarını en üst düzeye çıkarmak için iki yönlü bir politika uyguladılar. Somali'nin

Gedo bölgesindeki Al Itihad kamplarını rahatlıkla dağıttılar. Bu eylemi, Al Itihad’I Araplarla, Afgan mücahitlerle ve El Kaide ile çalışan teröristlere barınak ve yardım sağlamakla suçlayarak meşrulaştırdılar (Healy, 2013). Bu hamlenin ardından Etiyopya, koruyucu örgütü IGAD’dan, hatta OAU’dan ve uluslararası toplumdan herhangi bir tepkiyle karşılaşmadı. Etiyopya, 1997 yılının büyük bölümünde Somali sınır kasabaları Luq ve Dolo üzerindeki gücünü ve kontrolünü sağlamlaştırmayı başardı. Başbakan Meles Zenawi yine de BM yetkililerini Somali’nin önemli bir istikrarsızlık kaynağı haline geldiği konusunda uyardı. Oradan faaliyet gösteren ve kapsamı bölgenin ötesine uzanan aşırılık yanlıları ve teröristler mevcuttu.

Etiyopya, Etiyopya’nın Sodere kentindeki Somalili gruplar arasında uzlaşmayı kolaylaştırabilirdi. Bu uzlaşma çabası sonucunda 41 üyeli Ulusal Kurtuluş Konseyi kuruldu (Gilkes, 1999). Bu konseye Ocak 1997’de Abdulahi Yusuf başkanlık etti, beş eşbaşkan ve 11 üyeli Ulusal Yürütme Komitesi vardı. Konseyin amacı aynı yıl 465 kişilik bir ulusal uzlaşma konferansı düzenlemektir. Barış süreci katılımcıları Ulusal Kurtuluş Konseyi’ni kurdu. Bu, Somali’de Geçici Merkezi Hükümetin kurulmasına yol açan hazırlık eylem planının bir parçasıydı.

Mart 1998’de Mısır ve Arap Birliği, Aideed ve diğerleriyle Kahire Anlaşması’na yöneltti, Somali uzlaşma görüşmelerine ortaklaşa ev sahipliği yaptı. Bu, Sodere barış sürecini etkili bir şekilde baltaladı. Mart 1998’deki IGAD zirvesi, ‘Somali’deki barış sürecini baltalamaya hizmet eden rakip girişimlerin çoğalmasına’ son verilmesi çağrısında bulundu (IGAD, 1998). Bu Etiyopya’nın Somali’deki faaliyetleriyle ilgiliydi. Etiyopya 1996 Sodere sürecinde yaklaşımını değiştirdi. Bunun nedeni, hizip liderlerinin ulusal bir gündeme sahip olmaması ve son derece fırsatçı olarak görülmesiydi. Yaklaşımın onaylanmasının ardından IGAD, “Somali Uzlaşma Sürecine Yeni Yaklaşımlar” başlıklı bir stratejik belge hazırladı. IGAD belgesinin yayınlanmasının ardından Etiyopya ve IGAD bir dizi toplantı düzenledi. Bunlar arasında 1998’in sonlarında Somali’ye ilişkin Birinci ve İkinci Uluslararası İstişare Toplantıları da vardı. Çoğu Somalili grup lideri ve uluslararası toplum temsilcisi bu toplantılara katılabildi.

Toplantıların sonucunda IGAD, Somali Daimi Komitesi ve Somali'ye seyahat edebilecek bir Gerçek Bulma Misyonu oluşturmayı başardı (Kinfe, 2006). Etiyopya 1998 ile 2000 yılları arasında Eritre ile sınır anlaşmazlığı yaşarken, Cibuti 2000 yılında tekrar liderliği ele geçirdi.

3.8. 2000 Cibuti Arta Konferansı

Mayıs 1998'de Etiyopya ile Eritre arasında çatışmanın patlak vermesi, IGAD'ın Somali uzlaşmasına yönelik mutabakata dayalı yaklaşımının sonunu getirdi (Healy, 2009). Kısa süre sonra Eritre'nin Aided grubunu silahlandırdığı bildirildi; Etiyopya ise Somali'deki kendi müttefiklerine yardımını artırdı. Etiyopya-Eritre savaşı, iki tarafın vekil ortaklar arayışına girmesiyle Somali içindeki çatışmanın kötüleşmesine katkıda bulundu. Etiyopya-Eritre savaşı 2000 yılı başlarında doruğa ulaştığında, Cibuti'nin yeni başkanı İsmail Omah Guelleh kendi Somalili uzlaşma sürecini başlattı (Healy, 2011). Somali Ulusal Barış Konferansı IGAD çerçevesinde düzenlendi.

Ancak Mısır, Libya ve Körfez ülkeleri de dahil olmak üzere dış güçlerden gelen finansman ve destek de buna dahil. Guelleh, önceki Somali uzlaşma toplantılarına hakim olan savaş ağaları ve hizip liderlerinden oluşan kadro yerine, geleneksel ve sivil Somalili liderleri içeren yeni bir yaklaşım aradı (ICRD, 2009).

Arta barış süreci Ağustos 2000'de Abdulqasim Salat Hassan başkanlığında bir Ulusal Geçiş Hükümeti'nin kurulmasıyla sona erdi (Saalax ve Ibrahim'Xildhiban, 2010). İslamcıların ve Mogadişu'daki iş dünyasının büyük kısmının desteğine sahipti ve Cibuti hükümetiyle yakın bağları vardı. IGAD, OAU ve BM, Transitional National Government -TNG'yi Somali hükümeti olarak tanıdı.

Somali'de TNG'ye verilen destek daha düzensizdi. Ne Kuzey Batı'daki Somaliland yetkilileri ne de Puntland'daki Abdulahi Yusuf, Abdülkasım'ın otoritesini tanıdı. Somalili savaş ağalarının birçoğu da aynı derecede hoşnutsuzdu (Healy, 2011). Aralık

2000’de Etiyopya ile Eritre arasında imzalanan barış anlaşmasının ardından Etiyopya, (Abbink, 2003) dikkatini bir kez daha Somali’ye çevirdi.

Etiyopya’nın TNG’ye karşı muhalefeti, onun İslamcı eğilimlerine ilişkin şüphelere dayanmaktaydı. Aynı zamanda Arap dünyasından aldığı desteğe ve savaş ağaları arasındaki uzun vadeli müttefiklerinin çoğunun dışlanmasına da bağlıydı. Mart 2001’e gelindiğinde TNG muhalifleri Somali Uzlaşma ve Restorasyon Konseyi (Somali Reconciliation and Restoration Council- SRRC) adında yeni bir örgüt kurdular. Abdulahi Yusuf başkanlığındaydı ve TNG’yi baltalamak için Etiyopya’nın desteğiyle çalıştı (IGAD, 2001).

TNG büyük klanların meşruiyetinden yoksundu. Hawiyee/Habar Gidir/Ayr alt boylarını temsil ettiği kabul edilmekteydi. Bu, özellikle SRRC tarafından temsil edilen ve Etiyopya tarafından desteklenen Darood klanı ile şiddetli klan rekabetiyle sonuçlandı (ICG, 2002). Sonuç olarak TNG, yetkisini Mogadişu’nun ötesine genişletmeyi başaramadı ve üç yıllık görev süresi, ulusal bir hükümet olarak işlev görmeden sona erdi (Kinfe, 2006). Sonuç olarak Arta barış süreci devam eden çatışmaları durdurmada başarılı olamadı. Somali şiddetli klan savaşlarıyla boğuşuyor (IGAD, 2002).

3.9. Somali Geçici Federal Hükümetinin Kurulması

Ocak 2002’de IGAD Zirvesi, Kenya Devlet Başkanı Moi’yi, SRRC’nin savaş ağalarını TNG ile müzakerelere dahil etmek amacıyla Etiyopya ve Cibuti ile ortak bir girişim başlatması için görevlendirdi. Cibuti, Kenya ve Etiyopya, ön saflarda yer alan devletlerin teknik komitesini oluşturdu. Burada Cibuti TNG’yi, Etiyopya SRRC’yi destekledi ve Kenya arabulucu rolünü üstlendi (Healy, 2009). Böylece IGAD’ın Somali Ulusal Uzlaşma Konferansı başladı. Bu, Avrupa kalkınma fonlarının mali desteğiyle Kenya liderliğinde yürütülen bir müzakereydi. Ne ABD ne de diğer Batılı güçler arabuluculuk sürecine aktif olarak dahil olmadı. Bazıları dış baskıların görünürdeki yokluğunu umut verici bir işaret olarak gördü. Somalili grup liderlerinin birbirleriyle

pazarlık yapmak için harcadıkları çok fazla zaman nedeniyle IGAD arabuluculuk sürecinin muhtemelen olumlu sonuçlar vereceğini düşünmekteydiler.

Müzakereler Ekim 2002’de Kenya’nın Eldoret kasabasında başladı ve hızla düşmanlıkların durdurulması konusunda bir anlaşmaya varıldı (Dagne, 2010). Bundan sonra ilerleme son derece yavaş oldu; özellikle de bir geçiş sözleşmesi üzerinde anlaşmaya varmak ve bir cumhurbaşkanı seçmek için büyük bir parlamentoya aday gösterilme hakları konusunda. Kazara ya da kasıtlı olarak, TNG’nin resmi görev süresi Ağustos 2003’te sona erdiğinde hiçbir ilerleme kaydedilmemişti. Bundan sonra Abdülkasım’a diğer herhangi bir grup lideri gibi davranıldı. Olayların bu gidişatından Cibuti, Eylül 2003’te kolaylaştırma komitesinden ayrılacak kadar rahatsız oldu, ancak Uganda ve Eritre’nin de katılmasıyla geri dönmeyi kabul etti. Sonunda klan temsiline dayalı bir parlamento atandı ve Kenya’da toplandı (Healy, 2011). Ekim 2004’te Abdulahi Yusuf’u Geçici Federal Hükümet’in (Transitional Federal Government-TFG) başkanı olarak seçti. İki ay daha geçtikten ve parlamento içindeki ciddi çekişmelerden sonra Başbakan Gedi’nin liderliğinde bir hükümet kuruldu.

TFG’nin Somali’de otoritesini tesis edemeyeceği henüz belli değildi (Menkhaus, 2007). Bu nedenle, IGAD perspektifinden bakıldığında, müzakerelerin sona ermesi ve yeni bir geçiş sözleşmesi kapsamında Somali hükümetinin kurulması, arabuluculuk alanında başarılı bir girişim olarak ortaya çıktı. Sekretarya işlevini IGAD yerine Kenya gerçekleştirmiş ve arabuluculuğun çoğunu yürütmüştür. IGAD’ın Somali barış sürecine belirgin katkısı arabuluculuk sürecinin ardından gerçekleşti. İşte o zaman Abdulahi Yusuf’un hükümetinin işlemlerini sağlayacak yeterli desteği sağlamadığı ortaya çıktı. Bu nedenle IGAD, kurdukları Somali hükümetini nasıl destekleyeceklerini belirlemeye çalışırken üye devletleri arasındaki çatışan çıkarlarla mücadele etmek zorunda kaldı (Healy, 2009). Tartışmanın merkezindeki konu, IGAD müdahale gücünün kullanılmasıydı.

3.10. Eldoret Barış Süreçleri

Ocak 2002’de Hartum’daki IGAD Zirvesi, IGAD’ın himayesinde yeni bir barış sürecinin başlatılması konusunda anlaşmaya vardı. IGAD liderleri, barış sürecini başlatma görevini, ön cephedeki ülkeler olan Etiyopya, Cibuti ve Kenya’dan oluşan IGAD Teknik Komitesi’ne devretti (Eriksson ve Wallensteen, 2004). Eldoret barış konferansı üç aşamaya ayrıldı. İlk aşamanın amacı Somalili aktörlerde sahiplenme duygusunu harekete geçirmektir. Barış sürecinin ikinci aşaması, ekonominin toparlanması, yerel çatışmalarla mücadele, silahsızlanma, toprak ve mülkiyet gibi önemli konuları ele alacak (Elmi ve Barise, 2006).

Eldoret Konferansı’nın doğrudan sonucu, 27 Ekim 2002’de Eldoret Deklarasyonu’nun imzalanması oldu. Bu deklarasyon, düşmanlıkların sona ermesi çağrısında bulunuyordu. Ayrıca Somali Ulusal Uzlaşma Sürecinin yapısını ve ilkelerini de belirledi. İmzacılar düşmanlıkları durdurma konusunda anlaştılar. Ayrıca yeni bir federal tüzük üzerinde anlaştılar ve adem-i merkeziyetçilik ve federalizm ilkelerine bağlılıkta bulundular. Ayrıca sürecin sonuçlarına uymayı ve diğer şeylerin yanı sıra Bildirge’de yaptırım mekanizmalarının kurulmasını desteklemeyi de kabul ettiler (Webersik, 2014).

Eldoret barış çerçevesi başlangıçta umut verici bir geleceğe sahip görünmekteydi. Daha önceki başarısız girişimlerden dersler çıkarmaya çalıştı. Güç paylaşımı meseleleri yerine asli meselelere öncelik verdi ve temsil meselesi ciddiye alındı (ICG, 2002).

Ancak Eldoret barış sürecinin ikinci aşaması beklendiği gibi gerçekleşmedi. Bunun nedeni Uzlaşma Komitelerinde temsil meselesinin son derece karmaşık ve zor hale gelmesiydi. Somalili siyasi liderler, sekreterliğin kayıtlarıyla eşleşmeyen daha büyük bir heyetle geldi. Bağımsız Somalililer marjinalleştirilmelerinden duydukları memnuniyetsizliği dile getirerek sandalye talep ettiler. Sonuç olarak Eldoret’e organizatörlerin beklediği 300 delege yerine 1000’den fazla Somalili katıldı (Keller, Sriram ve Nielsen, 2004). Bu başarısızlığın sorumluluğu “*Teknik Komite’nin delegeler için net kriterler oluşturma ve bunlara uyma konusundaki başarısızlığı*”na düştü (ICG, 2002: 4). Bunun yanı sıra, iki Teknik Komite üyesi Cibuti ve Etiyopya, ilgili Somalili

temsilciler için koltuk tahsisi konusunda kavga etti (ICG, 2002).

Teknik Komite klan temsili sorununu çözen 4.5 formülünü bulduğunda bu köprü aşıldı. Formül, dört büyük klan grubu arasında eşit olarak paylaştırılacak toplam 400 sandalye oluşturuyordu. Azınlık grupları büyük bir klanın yarısı kadar sandalye alacaktı (Eno ve Eno, 2007). Yani her büyük klan için seksen dört sandalye, azınlıklar için kırk iki sandalye ve Teknik Komite'nin takdirine göre tahsis edilecek ilave yirmi iki sandalye (ICG, 2002:5). Buradaki amaç tüm klanların eşit olduğunu ve karar alma yetkisinin adil bir şekilde dağıtıldığını göstermekti. Formül Somali'yi Darod, Dir, Hawiye ve Rahanweyn olmak üzere dört büyük klana ayırmaktaydı.

IGAD, Eldoret Barış Konferansı'nda 4.5 güç paylaşımı modelini kurarak, klanların modern Somali yaşamındaki devam eden gücünü kabul etti ve Afrika barış süreçlerinde çatışma çözümü için yerli yaklaşımların kullanılması ihtiyacını güçlendirdi. Eldoret Konferansı'nın 'Düşmanlıkların Durdurulması' anlaşması gibi belirli sonuçlara ulaşmak için Teknik Komiteleri kullanması, IGAD'ın bunu Batılı müzakere tarzlarıyla nasıl ustaca birleştirdiğini gösterdi (Demeke, 2014). Bununla birlikte, esasen dört büyük klan arasında bir güç paylaşımı düzenlemesi olan 4/5 formülü eleştiriden muaf değildi. Klanlarının yeterince temsil edilmediğine inanan bazıları tarafından saldırgan olarak görülmekte.

Ayrıca komitelerde çoğunluk sağlanamadı. Taslaklar fikir birliğini yansıtmamaktaydı (ICG 2003: 5). Sonuç olarak, Eylül'den Aralık 2003'e kadar uzlaşma süreci durdu. TNG ve müttefikleri Eldoret barış görüşmelerinden çekildi. Teknik Komite bu engeli aşmak için çeşitli istişarelerde bulundu. 24-25 Ekim 2003 tarihlerinde düzenlenen 10. IGAD Zirvesi'nde bu sorunun temel nedenlerine değinilmeye çalışıldı. Zirve sırasında Somalili liderler konferansın mülkiyeti ve yönetimi konusundaki endişelerini dile getirdi. Somalili liderlerin çoğunluğu barış sürecinin şartlarını ve hızını kendilerinin değil Teknik Komite'nin belirlediğinden şikâyetçiydi. Ayrıca Teknik Komiteyi oluşturan üç ön cephe devleti olan Cibuti, Etiyopya ve Kenya'nın çatışan çıkarları ve yaklaşımları

olduğundan şikayetçi oldular. Bu durum Somalili delegeler arasında kafa karışıklığına neden oluyordu (AU Barış ve Güvenlik Konseyi, 2004). Somali'nin kaygılarına yanıt olarak Zirve, şu anda Somali Barış Sürecini Kolaylaştırma Komitesi olarak yeniden adlandırılan Teknik Komitenin genişletilmesine karar verdi. Kenya, Cibuti, Eritre, Etiyopya, Uganda ve Sudan'I içerecektir (IGAD, 2003). Zirve aynı zamanda yeni oluşturulan Kolaylaştırma Komitesine Liderler Toplantısı düzenlemek için acil adımlar atması yönünde talimat verdi. Bunun barış süreciyle ilgili tüm çözülmemiş sorunları çözmek için yapılması gerekmektedir.

Kolaylaştırma Komitesi, barış sürecinden ayrılan Somalili liderleri geri dönmeye ikna etmeyi başardı. Yeni IGAD Kolaylaştırma Komitesi'nin Aralık 2003'te Liderler Toplantısı'nı düzenlemedeki başarısızlığı, bir başka Somali barış sürecinin daha başarısızlıkla sonuçlandığı hissini artırdı. Geri çekilme, Somalili katılımcılar konusundaki anlaşmazlık ve Kenya ile Uganda arasında liderlik ve mekan sorunları konusundaki ayrılık nedeniyle ertelendi (ICG, 2004).

Eldoret Konferansı, geniş kesimlerce bölgesel hegemonlar Kenya ve Etiyopya'nın hakimiyeti altında olarak algılanmaktaydı. Eldoret Konferansı'nın bir diğer bariz sorunu da sivil toplumun dışlanmasıydı (Eno ve Eno, 2007). İslamcılar da yasaklandı (Terlinden, 2004). Sonuç olarak, "geleneksel ve dini liderler gibi Somali toplumunun önemli kesimlerinin ihmal edilmesinin" konferans sonuçlarına ciddi şekilde zarar verdiği açıkta. Eldoret konferansı 1991'den bu yana ilk kez işleyen bir hükümetin kurulmasıyla sonuçlanırken, TFG, daha önceki TNF gibi, sonuçta Somali genelinde otoritesini kurmayı başaramadı ve Somali'deki güvenlik endişeleri nedeniyle yalnızca Nairobi'den faaliyet gösterebildi.

TFG, 2004 yılına kadar Somali'ye yerleşemedi ve savaş ağalarının çoğunu düzenlemeye devam etmesiyle ülke üzerinde hiçbir zaman etkili bir otorite kullanamadı (Menkhaus, 2007). UIC 2006 yılında ortaya çıktı. Varışta, ABD destekli savaş ağaları koalisyonunu (Barış ve Terörle Mücadele İttifakı: Alliance for Peace and Counterterrorism-APRCT)

mağlup ederken aynı zamanda TFG'yi de tehdit ettiler. Bu kez Etiyopya, ABD'nin desteğiyle TFG'ye yardım etmek için Somali'ye saldırdı. Her iki ülke de Somali'de bir İslam devletinin ortaya çıkmasından korkuyordu (Menkhaus, 2008). UIC devirmek ve TFG'yi desteklemek amacıyla yapılan Etiyopya işgali, Somali'nin, Etiyopya'nın kendi jeopolitik ve bölgesel hedeflerine ulaşmak için Somali barış sürecini manipüle edeceğine dair korkusunu doğruladı.

Liderlerin Toplantısı 9-29 Ocak 2004'te liderlerin çekilişi, Eldoret Konferansı'nın son aşamasının başlangıcı oldu. Bir dizi arka arkaya müzakerenin ardından, Somali'yi rahatsız eden çeşitli konulara ilişkin bir Uyum Bildirgesi 29'unda imzalandı. Somalili liderler hükümetin adı ve tüzüğü üzerinde anlaşmaya vardı. Ayrıca parlamentonun büyüklüğü ve geçiş döneminin uzunluğu konusunda da anlaştılar (AU Peace and Security Council, 2004). Bununla birlikte, 29 Ocak Bildirgesi'ne ilişkin kafa karışıklığı, daha mürekkebi kurumadan ortaya çıktı. Bazı Somalili liderlerin Taslak Şart'ın belirli bölümlerini yeniden yapısal girişimlerinin bir sonucu olarak yeni iletişimsizlikler ortaya çıktı (AU Peace and Security Council, 2004).

IGAD yönetimi içinden, Somalili liderlerin neden toplantıları boykot ettiği ve uyum sağlamaya yönelik tüm çabaları engellediği konusunda sorular ortaya çıktı. Liderlere barış görüşmelerine sorunsuz katılmaları tavsiyesinde bulundular. Kolaylaştırma komitesi, SNRP içinde ve dışında IGAD'ın operasyonlarına karşı çalışanların isimlerinin kamuya açıklanacağı ve hedeflenen uluslararası cezalarla karşı karşıya kalabilecekleri konusunda uyardı. (IGAD, 2004). Alt klanlar arasındaki sandalye dağılımındaki tüm verimsizlikleri ve milletvekillerinin çeşitliliğini ortadan kaldırmak ve barış sürecini zirveye çıkarmak için imtiyazını kullanmak amacıyla IGAD Kolaylaştırma Komitesi'ne verilen katı yetkiyi desteklemek için de adımlar atılmıştır (IGAD, 2004).

Şart, sorumlulukları, rolleri ve yükümlülükleri atadı. Şart'ta siyasi muafiyet konusunda farklı gruplar tarafından varılan başlıca siyasi anlaşmalar cumhurbaşkanının parlamento tarafından seçilmesini içermektedir. Aynı zamanda parlamenterlerin seçiminden

geleneksel liderler sorumlu olacaktır. Siyasi liderlerle istişarelerde bulunacaklardır. Parlamento eyaletler ve bölgesel yönetimlerden oluşacaktı. Başkanın görev süresi beş yıl olacaktı. Somali’de büyük bir güç paylaşımı yapısında cumhurbaşkanının yanı sıra bir başbakan ve üç başbakan yardımcısı bulunacaktı (IGAD, 2003a; 2003b; 2003c). Şart tarafından kurulan kurumlara sorumluluklar, roller ve yükümlülükler verildi. Yeni kurulan Geçici Federal Parlamento, 10 Ekim 2004’te Puntland’ın eski Cumhurbaşkanı Abdullahi Yusuf’u TFG Başkanı olarak seçti.

Eldoret/Mbaghati barış süreci IGAD’ın himayesinde iki yıldan fazla sürdü. Bu başlangıçta planlananın çok uzağındaydı. Bunun nedeni yolda birçok engelin bulunmasıydı. Bazıları Somalili liderlerin gerçek kararlılığının mutlak eksikliğinden kaynaklandı. Performansı, IGAD üyeleri arasındaki bölünmeden de etkilendi. Ayrıca lojistik ve finansal kötü yönetimle ilgili sorunlar da vardı. Ancak IGAD Kolaylaştırma Komitesi’ni, bu sürecin başlangıcından yeni hükümetin kurulmasıyla sonuçlanıncaya kadar gösterdikleri sabrın kalitesinden dolayı takdir etmek gerekir (IGAD, 2003a; 2003b; 2003c). Ayrıca, IGAD üyelerinin Somali’de barışı sağlamak için farklı hedefleri olabilir, ancak hepsinin Somali’de barış ve güvenliğin sağlanması yönünde ortak bir hedefi vardı (IGAD, 2004). Ayrıca IGAD’ın barış süreçlerini sahiplenmesi, başta Mısır, Libya ve Yemen olmak üzere bölge dışından ikincil aktörlerin dışlanmasına yardımcı oldu. Ayrıca, IGAD’ın barışı sağlama faaliyetleri örgütün meşruiyetine katkıda bulundu ve Afrika Boynuzu’ndaki çatışmaların çözümü için tek uygun forum olarak uluslararası kabulün artmasına katkıda bulundu (Healy, 2009)

3.11. IGAD’ın Uluslararası Ortakları: AMISOM Projesi

IGAD, daha yüksek düzeyde bir başarı elde etmek için Afrika Boynuzu’nda barış ve güvenlik müzakerelerinde sıklıkla uluslararası ortaklarından yararlanır ve onlardan ders alır. Buna Arap Birliği, AB, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler’in desteği de dahildir. AB, IGAD liderliğindeki Eldoret Konferansı’na önemli miktarda fon sağladı ve Somali’deki mevcut AMISOM gücüne fon sağlamaya devam etmekte (AMISOM, 2016).

AMISOM, Somali’de barış ve güvenliği yeniden tesis etmeyi amaçlayan bir misyondur. Misyon, Birleşmiş Milletler’in sponsorluğunda Afrika Birliği tarafından desteklenmektedir. Misyonun görevi aynı zamanda mevcut Federal Somali Hükümetine yardım etmektir. IGAD, 2006 yılında Somali’yi işgal eden Etiyopya birliklerine karşı TFG’yi desteklemek için Somali’ye asker gönderme yükünü lojistik olarak üstlenemedi. BM Güvenlik Konseyi, AMISOM’a 2007 yılında 1744 sayılı Karar uyarınca TFG’yi destekleme yetkisi verdi (Omorogbe, 2011).

IGAD, yetersizliklerini sağlanan önlemlerle telafi etti. AMISOM birliklerini oluşturan birliklerin çoğunluğu Kenyalı, Etiyopyalı ve Ugandalı birliklerden ve Burundi ve Sierre Leone’den gelen daha küçük birliklerden oluşmaktaydı (Anderson, 2014). Etiyopya ve Kenya da dahil olmak üzere IGAD üyelerinin yabancı birliklerinin varlığı çatışmayı körüklemeye devam ederken bu durum hem IGAD hem de AMISOM için sorunlara yol açtı. Bunun nedeni, Somalililerin, özellikle tarihi düşmanları Etiyopya ile ilgili olarak, yabancı güçlere karşı çıkma konusunda uzun bir geçmişe sahip olmalarıdır (Elmi ve Barise, 2006).

3.12. Somali ve Afrika Boynuzunda Karşılıklı Müdahale Örnekleri

IGAD’ın önündeki en büyük engellerden biri Afrika Boynuzu’nun karşılıklı müdahalesidir. Bunun bir örneği, Etiyopya ve Eritre’nin Somali’de yürüttüğü vekalet savaşlarıdır. Her iki ülke de kendi ülkelerindeki isyancı grupları desteklemekte. Eritre, Oromo Kurtuluş Cephesi’ni (Oromo Liberation Front-OLF), Ogden Ulusal Kurtuluş Cephesi’ni (Ogden National Liberation Front-ONLF) ve Etiyopya Halk Yurtsever Cephesi’ni (Ethiopian People’s Patriotic Front-EPPF) desteklemekte (Barnes ve Hassan, 2007).

Etiyopya ise Eritreli muhalif grupları desteklemekte. Etiyopya, UIC’yi ortadan kaldırmak için müdahale etti, ancak UIC liderliğinin kalıntıları Eritre’ye kaçtı ve ‘Somali’nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak’ta reform yaptı. UIC ılımlılarının, mevcut Somali Federal Hükümeti ile sonuçlanan Cibuti barış sürecine katıldıkları doğrudur.

Ancak UIC'deki muhafazakarların Eritre'de kaldığını ve barış sürecini baltalamaya devam ettiğini belirtmek önemli. Ayrıca Etiyopya'nın işgal etme kararı, esasen Somali'de bir İslam devletinin yükselişinden duyduğu korku, UIC'nin daha büyük bir Somali gündemi ve Etiyopyalı isyancı gruplara güvenli sığınak teklifinden kaynaklanmaktaydı. Aynı zamanda Eritre'nin UIC ile ilgisi olduğu iddialarından da etkilendi. Etiyopya ile Eritre arasındaki bölgesel gerilimler, UIC'nin yükselişinden ve ardından Etiyopya işgalinden doğrudan sorumluydu (Demeke ve Gebru, 2014). Etiyopya ve Eritre'nin Somali konusunda yarattığı vekalet savaşı, özellikle Etiyopya'nın IGAD'ın şu anki başkanı olması ve Eritre'nin Etiyopya işgalini protesto etmek için 2006 yılında üyeliğinden istifa etmesi nedeniyle, IGAD liderliğindeki barış sürecini karmaşıktırmaya devam etti. Somali'de Etiyopya ile Eritre arasındaki gerilim, 2000 yılında Badme'deki sınır savaşının BM destekli Cezayir Anlaşmasıyla sona ermesinden bu yana sürmekte.

İki ülke arasındaki gerginlikler artarak devam etti. Bunun nedeni, Etiyopya'nın, Daimi Tahkim Mahkemesi'nin (Lahey) Etiyopya-Eritre Sınır Komisyonu'nun bölgenin Eritre'ye ait olduğu yönündeki 2002 tarihli kararına rağmen tartışmalı bölgeyi terk etmeyi reddetmesidir (Mosley, 2014). Etiyopya ve BM'den, UIC'nin askeri kanadı olan ve şu anda El Kaide ile bağlantısı olan El Şebab'ın arkasında Eritre'nin olduğu yönünde iddialar var. BM İzleme Grubu'nun Eritre ile Al Shabaab arasındaki bağlantılara dair açık delilleri BM Güvenlik Konseyi'ne sunmasının ardından BM Güvenlik Konseyi, İslamcı isyancılara verdiği desteği durdurmak için Eritre'ye yaptırımlar uyguladı (All Africa, 2013).

Bu, IGAD'ın Somali krizine çözüm bulma becerisini zorlaştırmakta. Etiyopya ile Eritre arasında 2000 yılındaki sınır savaşı sonrasında kopan diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması, IGAD'ın Somali'ye barış getirme yönünde devam eden çabaları açısından son dönemde olumlu bir gelişmedir. Artık ilgili büyükelçiliklerini yeniden görevlendirdiler ve denize kıyısı olmayan Etiyopya'nın Eritre limanına girişi olacak. Bu hareket, Somali'de Etiyopya ile Eritre arasında yapılan vekil savaş nedeniyle

istikrarsızlaşan Somali’de istikrarın artmasını sağlayabilir (Lyons, 2009). Hatta IGAD Somali Geçiş Planı ve 2020 Yol Haritası kapsamında AU AMISOM gücünün gelecekte geri çekilmesine bile izin verebilir. Bu yol haritası, “güvenliğin AMISOM’dan Somali Güvenlik Güçlerine koşullara dayalı, kademeli olarak devredilmesi” çağrısında bulunuyor (IGAD, 2018). Bu aynı zamanda AMISOM’u işgalci bir güç olarak görmeye devam eden ve hala güvenlik ve istikrarı bozmaya devam eden Al Shabaab’ın faaliyetlerini de ideal olarak frenleyecektir.

Somali’nin. Afrika’da ABD liderliğindeki Teröre Karşı Savaş’ın Afrika Boynuzu’na ve özellikle Somali’ye odaklanması nedeniyle IGAD, Somali’de barışı müzakere etme çabalarında uluslararası müdahalelerle uğraşmak zorunda kaldı. ABD, Etiyopya işgalini destekledi çünkü Etiyopya gibi o da Somali’de bir İslam devleti kurulmasından korkuyordu ve aynı zamanda UIC’nin 1998’de ABD büyükelçiliği bombalamasındaki şüpheliler de dahil olmak üzere El Kaide ile bağlantısı olan Somalili olmayan teröristleri barındırdığına inanmaktaydı (Kasaija, 2013).

ABD’nin Somali’ye doğrudan müdahalesi, Barre’nin askeri diktatörlüğünün çöküşünden sonraki 1991 yılına kadar uzanmakta. Bu kez ABD askerleri, BM ile işbirliği içinde, güvenliği yeniden sağlamak ve acıları dindirmeye yardımcı olacak insani faaliyetler sağlamak için ‘Umudu Yeniden Sağlama Operasyonu’nu (UNITAF) başlattı (Sarjoh Bah ve Aning, 2008). Ne yazık ki bu çabalar sonuçsuz kaldı ve 1994 yılında sona erdi. UNITAF’ın başarısızlığından bu yana ABD, Afrika’nın barış ve güvenlik konularını ele almak için Afrika Kriz Müdahale Girişimi’nden (The African Crisis Response Initiative-ACRI), Afrika Acil Durum Eğitim Programına (African Contingency Training Program-ACOTA) ve Küresel Barış Girişimi’ne kadar çeşitli komuta yapıları geliştirdi (Sarjoh Bah ve Aning, 2008). Bu, ülkelerin ve IGAD gibi bölgesel ve alt bölgesel kuruluşların barış operasyonlarını yürütme becerilerini geliştirmek için dünya çapında 75.000 personelin eğitilmesini amaçlamaktadır. Afrika Boynuzu’na tahsis edilmiş bir Birleşik Müşterek Görev Gücü ve Cibuti’deki Camp Lemanier’deki bir ABD üssü ile mevcut ABD Afrika Komuta Yapısı (United States Africa Command-USAFRICOM), ABD’nin

Afrika'daki tüm askeri ve güvenlik çıkarlarını koordine etmek üzere 2006 yılında kurulmuştur (Sarjoh Bah ve Aning, 2008).

3.13. Avrupa Birliği'nin Yaklaşımı

AB'nin Somali çatışmasına yaklaşımı, “insani, kalkınma, sivil ve askeri politikaların bir kombinasyonu yoluyla siyasi temel nedenleri ele alan” her şeyi kapsayan” olarak tanımlandı (Gibert, 2006). AB Afrika Barış Fonu aracılığıyla finanse edilmekte. AB ‘esneklik, katı tarafsızlık, yerel düzeyde temaslar ve insani yardımdan yardıma, rehabilitasyondan kalkınmaya kadar çok sektörlü bir strateji’ sergiledi.

Zira AB ve üye devletleri, asker gönderme veya Afrika'daki çatışmalara doğrudan müdahale etme konusunda giderek daha isteksiz hale gelmekte. Yardım etmenin alternatif yollarını tasarladılar (Ehrhart ve Petretto, 2017). AB ve üye ülkeleri aynı zamanda IGAD Ortaklar Forumu'na ve IGAD Somali Daimi Komitesi'ne de katılmaktadır. AB aynı zamanda, uluslararası toplumun Somali'nin barış ve güvenliğinin yanı sıra geleceğini tartışması için gayri resmi bir forum görevi gören BM liderliğindeki ‘Somali için Uluslararası Temas Grubu’nun (International Contact Group-ICG) da bir üyesidir (ICG, 2002; 2003; 2004; 2005; 2006; 2007a; 2007b; 2008). AB aynı zamanda ‘Boynuz’un Güvenliğine ilişkin AB Bölgesel Stratejisi’ni de oluşturmuştur. Bu, IGAD ile işbirliğine özellikle vurgu yaparak yönetim, güvenlik, çok taraflılık ve entegrasyona odaklanmaktadır.

AB Bölgesel Stratejisi, Afrika Boynuzu’nu mülteciler, terörizm, yoksulluk ve az gelişmişlik, çatışma gibi kendi kendini besleyen güvensizliğin olduğu bölgesel bir sistem olarak kabul etmekte (Raffaelli, 2007). Ayrıca AB, Somali’de demokrasiyi, uzlaşmayı ve hukukun üstünlüğünü teşvik etmek amacıyla bir “Ortak Somali Strateji Belgesi” yayınladı. Ayrıca Somali barış sürecinde IGAD’a yardımcı olmak üzere bir Afrika Boynuzu Özel Temsilcisi atadı. Ayrıca AB, BM, AMISOM, Uganda, ABD ve IGAD ile işbirliği içinde 2010 yılında Uganda’da EUTM’yi (European Union Training Mission) kurdu. Bunun amacı Somali güvenlik güçlerini ve Somali Ordusunu güçlendirmek.

EUTM, Somali hükümetinin güvenliği sağlama yeteneğini geliştirmek için yaklaşık 3.000 Somali askerini eğitti (Ehrhart ve Petretto, 2017).

3.14. Somali’de Terörle Mücadelede IGAD’ın Rolü

IGAD, “Teröre Karşı Mücadele”deki Batılı müttefiklerinin ve Somali’deki İslamcılarının bakış açısını giderek benimsedi. Bu, daha önce El Şebab’ın bölgedeki barış ve istikrara yönelik bölgelerarası bir tehlike olduğu konusunda bir makale hazırlamayı da içermekte. IGAD’ın terörizmle mücadele stratejisi, Kampala, Uganda’daki ‘Terörizmle Mücadele Uygulama Planı’na ilişkin 2003 taslağına da yansımıştır. IGAD ayrıca Afrika Boynuzu’ndaki terörle mücadele için Afrika Birleşik Müşterek Görev Gücü (US Led Combined Task Force of Africa-CJTF-HOA) ile işbirliği yaptı. Diğer çabalar; Terörizme karşı bir IGAD Kapasite Geliştirme Programının (IGAD Capacity Building Program Against Terrorism-ICPATP) geliştirilmesi ve 2010 yılında IGAD Barış ve Güvenlik Stratejisinin oluşturulması (Demeke ve Gebru, 2014).

IGAD, ABD, Avrupa Birliği ve birçok Avrupa ülkesiyle işbirliği içinde Somali ordusuna ve güvenlik güçlerine terörle mücadele konusunda eğitim verdi (Demeke ve Gebru, 2014). Afrika Boynuzu’nda, özellikle Somali’deki Al Shabaab’da terörle mücadelede IGAD’ın hem mali hem de lojistik destek için dış yardıma güvenmesi konusunda bazı eleştiriler var. IGAD’ın terörizmin temel nedenlerine odaklanması gerektiğine inanmaktalar.

3.15. IGAD ve Somali için Potansiyel Mücadeleler

IGAD, emperyalizmin bir ürünü olarak görülmekten kaçınmak için AB, ABD ve hatta BM gibi Batılı üçüncü tarafların operasyonlarına katılımını sınırlamak zorundadır (Franke ve Esmenjaud, 2008). IGAD, giderek Afrika’nın asker sağladığı (AMISOM) ve Batı’nın fon sağladığı, bir yandan da özellikle Somali barış sürecinin gündemini yönlendirdiği sömürge sonrası bir duruma bağlı olarak görülmekte.

Özellikle IGAD’ın ABD, AB ve BM ile işbirliğinde terörizm ve devlet başarısızlığı üzerindeki mevcut odağında, “Afrika Güvenlik İşlerinde yavaş yavaş Batılılaşma” yaşanmakta. Dahası, pek çok Somalili AMISOM’un amaçları konusunda şüpheli olmaya devam etmekte ve bunun öncelikli olarak Etiyopya ve Kenya’nın çıkarlarına hizmet ettiğine inanmakta (Williams, 2014).

AMISOM’un Somali’den çıkışının zamanı çoktan geçti. Ancak BMGK, IGAD ve AU’nun BM birliklerinin AMISOM’un yerini alması yönündeki talebini katı bir şekilde reddetmekte. Bunun nedeni Somali’deki önceki misyonlarının (UNITAF ve UNISOM) başarısızlıklarından kaynaklanmaktadır. Bu, AMISOM’un Somali hükümetinin birincil destekçisi olarak Somali’de kalışını bir süre daha uzattı (Omorogbe, 2011).

IGAD’ın Somali barış sürecinde devam eden rolündeki başarıları ve başarısızlıkları, Afrika Boynuzu’nun bölgesel güvenlik topluluğu olarak onun hem güçlü hem de zayıf yönlerini yansıtmakta. Komşu ülkeler, yapısalcı dünya görüşünde olduğu gibi ortak değerleri, tarihi ve fikirleri paylaştıkları için bölgelerindeki barış ve güvenlik sorunlarını çözme konusunda en iyi konumdadırlar (Buzan ve Waever, 2003).

Etiyopya ve Kenya gibi stratejik çıkarları olan IGAD üyeleri aynı zamanda AMISOM barışı koruma gücünün de üyeleridir. Tüm bu faktörler, IGAD’ın Somali çatışma ve barış sürecinde bağımsız bir arabulucu olarak hareket edememesine katkıda bulunuyor. Ayrıca, IGAD’ın IPF’deki ABD ve AB gibi önemli batılı müttefikleri, genel olarak Afrika’da ve özel olarak Somali’de “Teröre Karşı Savaş” ve devlet başarısızlığı sorunlarına odaklanmakta. Bu, IGAD’ın Somali’de devam eden krize merkezi bir devletin yeniden yapılandırılması dışında başka çözümler düşünme yeteneğini engelledi. Burası çoğu Somalili için her zaman bir baskı ve baskı alanı olmuştur. Barışçıl ve istikrarlı bir Somali geleceği için, IGAD ve Uluslararası Ortaklar Forumu’ndaki (IPF) batılı ortaklarının, merkezi bir Somali devletinin yeniden kurulmasına olan bağlılıklarını yeniden gözden geçirmeleri gerekebilir. Bunun nedeni, Somali’de devlet kavramının şiddetli bir şekilde tartışmalı olmaya devam etmesidir. Federalizm, IGAD’ın Somali’nin

yerel özerklik ihtiyacını karşılaması ve uluslararası toplumun Somali devletinin yeniden yapılanmasına yönelik tercih ettiği yaklaşım gibi görünse de, Somali devletinin geleceği hala her zamanki gibi tartışmalı (Healy, 2010).

Somali devletinin birbiriyle çatışan üç vizyonu var; bağımsız Somaliland devleti; IGAD ve batılı müttefikleri tarafından desteklenen üniter bir federal devlet vizyonu; ve hatta militan İslami grup Al Shabaab'ın benimsediği bir İslam devleti vizyonu (Healy, 2010). Afrika Boynuzu'nun bölgesel güvenlik topluluğu olarak, IGAD ve müttefiklerinin hala İslamcılarını onurlandıran ve içeren ve Somaliland'ın bağımsızlığını takdir eden üniter bir Federal Devlet vizyonu da dahil olmak üzere bu üç vizyonu aşmak IGAD'ın ikilemi olacaktır.

Sonuç olarak, Somali'nin ölümüne bir dizi faktör katkıda bulundu. Bunlar Avrupa sömürgeciliğinin mirasları, devlet gücünün merkezileşmesi arasındaki çelişkiler ve Somalililerin geleneksel olarak merkezi olmayan siyasi kültürüdür. Diğer faktörler arasında Soğuk Savaş siyaseti, militarizasyon, otokratik hükümet, baskı ve ekonomik ve sosyal adaletsizlik yer almaktaydı. IGAD ve uluslararası ortaklarının Somali devletinin çöküşüne yol açan tüm faktörleri hesaba katması gerekecek. En önemlisi, barış inşası ve yönetimine ilişkin yerel gayri resmi yapılarla yakından ilgilenmeyi öğrenmeleri gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AFRİKA BOYNUZU İÇİN IGAD: ZORLUKLAR VE BEKLENTİLER

Bu tezin temel amacı, Afrika Bölgesel Güvenlik Topluluklarının kendi bölgelerinde barışı ve güvenliği teşvik etmek ve sürdürmek için gerekenlerden yoksun olduğuna dair Batılı hipotezleri yapıbozuma uğratmak olmuştur. Bu noktayı daha da ileriye taşımak ve IGAD gibi Afrika Kuruluşları tarafından iyileştirme konusunda yapılan çalışmaları duyurmak için tez, IGAD'ın Somali'deki deneyimlerini araştırmakta. Bu bölümde IGAD'ın Somali'de barışı güçlendirme konusundaki bulguları ve karşılaştığı zorluklar tartışılmaktadır. Ayrıca kıtada sürdürülebilir barış ve güvenliğin sağlanması yolunda IGAD ve diğer Afrika Bölgesel Güvenlik Toplulukları için izlenecek yolu da tartışmakta.

4.1. IGAD'ın Afrika Boynuzu'nda Karşı Karşıya Kaldığı Zorluklar

IGAD'ın anlaşmazlıkların çözümüne yönelik yeni yaklaşımıyla elde ettiği olağanüstü başarı, Sudan ve Somali barış anlaşmalarının 2004'ün sonlarında ve 2005'in başlarında hızla imzalanmasıyla ortaya çıktı (Young, 2007). Sakin ve uyumlu armoniler, IGAD için harika bir sanat eseri gibi görünmekteydi. Bu yerleşim yerlerini besleyen durumun daha fazla araştırılması, IGAD'ın Afrika Boynuzu için farklı bir bölgesel organizasyon olarak rolünü ne kadar etkili bir şekilde yerine getirdiğinin anlaşılmasına yol açmaktadır.

Üye devletler ve bölgesel barış yapımcılar tarafından öngörülen, hazırlanan ve uygulanan IGAD'ın Somali'deki barış stratejisi başlangıçta siyasi eğilimliydi (Khadiagala, 2010).

IGAD Sekreteryası, barış süreçlerini destekleme ve etkili bir şekilde yürütme yetkisinden veya etkinliğinden yoksundu. Henüz kendi barış ve güvenlik mantığını geliştirememiş, arabuluculuklar IGAD çatısı altında yürütölmekte olmasına rağmen arabuluculuklara nezaret etme yetkisi verilmemişti (Adetula, Bereketeab ve Obi, 2021). IGAD'ın Cibuti Sekreterliği, daha başlangıçta bile barış müzakerelerinin yükünü taşıyamadı. Bunun nedeni, müzakerelerin taktik, orkestral, organizasyonel ve lojistik çabaları gerektirmesiydi (Apuuli, 2023). Kenya'nın diplomatik kapsamı, Somali barış süreçlerinin başarısında çok önemliydi. Bu kişi Büyökelçi Bethwell Kiplagat'tı, müzakerelerin baş uzlaştırmıcısı ise Kenyalıydı (Healy, 2011). Her şeyden önemlisi, Kenya'nın müzakerelerdeki diplomatik rolündeki başarısı, her koşulda tarafsız bir duruş sergileme potansiyeliydi. Örneğin 2002'de Kenya, Cibuti ve Etiyopya tarafından desteklenen tutarsız Somali partileri için tarafsız bir alan sağladı (Rono, 2018).

IGAD Sekreterliği, bir kuruluş olarak tüm bariz eksikliklerine ve kendi üye devletleri üzerindeki yetki eksikliğine rağmen, IPF aracılığıyla bağış yardımını başarılı bir şekilde kolektifleştirdi. Uzaylı bağışçıların barış süreçlerinin lojistik kesişimine yönelik çabaları ve isteklilikleri kaçınılmaz olarak gerçekleşmedi. Bunun nedeni süreçlerin kime ait olduğu konusunda anlaşmazlıklara yol açmasıydı. Bu aynı zamanda bağışçı finansmanıyyla bağlantılı sahte zaman sınırlarının dayatılmasına da yol açtı (IGAD, 2007a; 2008; 2010a).

IGAD'ın barış süreçlerinde sadece sembolik, daha doğrusu küçük bir payı vardı. Ancak bu sınırlı yetkisini Afrika dışından destek toplamak için kullanabildi. Ayrıca IGAD bölgesi dışından menfaati olan üçüncü şahısların da dışarıda bırakılmasını sağladı. Bunlar arasında bölgedeki Libya, Mısır ve Yemen de vardı (Healy, 2009). IGAD, ortak hedefiyle Afrika Boynuzu'ndaki kolektif barış süreçleri üzerinde hakimiyet sağlamayı başardı.

IGAD’ın barış süreçlerinin ustaca yürütülmesi, daha geniş uluslararası onay ve bölgesel meşruiyet için etkili bir platform olarak mutlak gücü, barışı sağlama stratejileri ve arayışlarıyla doğrulandı (Healy, 2011).

Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD) Somali’de önemli bir rol oynamaktadır ve öncelikle barış inşası, siyasi istikrar ve dayanıklılık inşasına odaklanmaktadır.³⁶ Afrika Boynuzu’nda aşağıdakilerin sağlanması açısından çok önemlidir (Guyo, 2022);

- Barış İnşası ve Siyasi İstikrar: IGAD, Somali’de çok sayıda barış inşası girişimine olanak sağlamıştır. Bu, Somali Federal Hükümeti ile Federal Üye Devletler arasında seçim yöntemleri ve zaman çizelgesi üzerinde anlaşmaya varmak için diyalogun organize edilmesini de içermektedir. Kalkınma Otoritesi (IGAD) Somali’de önemli bir rol oynuyor ve öncelikle barış inşası, siyasi istikrar ve dayanıklılık inşasına odaklanmakta. IGAD’ın katılımıyla ilgili bazı önemli noktalar şunlardır (IGAD, 2022); IGAD aynı zamanda Beledweyn ve Mogadişu’daki barışı tesis etme çabalarında da önemli bir rol oynadı, anlaşmazlıkları ele aldı ve sivil toplumun seçim sürecindeki rolünü teşvik etti.
- Dayanıklılık ve Gelişim: 2011’deki kıtlığa yanıt olarak IGAD, Somali’de toplumun dayanıklılığını artırmaya odaklandı. Bu, doğal kaynak yönetimi, ticaret ve finansal hizmetler, geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi, afet risk yönetimi ve insan sermayesinin geliştirilmesine yönelik müdahaleleri içerir. – Kuruluş, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlu olan, dayanıklılık ve sürdürülebilir kalkınmayı vurgulayan Somali Ulusal Kalkınma Planının uygulanmasını desteklemektedir.

³⁶ Workneh’e göre IGAD, zorluklara rağmen bölgede güvenilir ve güvenilir bir arabulucu haline geldi. “Yıllar geçtikçe örgüt, barış ve güvenlik alanında Güney Sudan Cumhuriyeti’ni kuran 2005 Kapsamlı Barış Anlaşması, Güney Sudan Cumhuriyeti’nde yaklaşan iç savaşı önleyen 2012 Yeniden Canlandırılmış Barış Anlaşması, Etiyopya ile Sudan arasındaki sınır gerilimlerinin hafifletilmesi, 2022 Çatışmayı sona erdiren Düşmanlıkların Durdurulması Anlaşması (COHA), Kuzey Etiyopya’da barışa yönelik devam eden süreç gibi birçok önemli başarıya imza attı. İGAD artık bu yeni düzenleme kapsamında alınacak kararların gelecek nesillerin kaderini belirleyeceği kritik bir noktada bulunuyor.

- Zorluklar ve Eleştiriler: Tüm bu çabalara rağmen IGAD, etkinliği ve stratejik yaklaşımı konusunda eleştirilere maruz kalmakta. Bazıları, IGAD'ın, üye devletlerin, özellikle de Kenya ve Etiyopya'nın ulusal çıkarlarından fazla etkilendiğini ve bunun, bağımsız hareket etme ve Somali'nin sorunlarını kapsamlı bir şekilde ele alma becerisini zayıflatabileceğini düşünmekte. – Bazı Somalililer arasındaki algı, IGAD'ın varlığının tutarlı, taban düzeyindeki destekten ziyade genellikle yüksek profilli siyasi konularla sınırlı olduğu yönünde.
- Sivil Toplum Katılımı: IGAD, Somali'nin barış ve kalkınma süreçlerinde sivil toplumun, kadınların ve gençliğin rolünü vurguluyor. Bu grupların kamusal hayata ve çatışma çözümüne katılımını artırmak için çalıştaylar ve diyaloglar düzenlendi. Genel olarak IGAD, Somali'nin istikrarına ve dayanıklılığına önemli katkılarda bulunsa da, bölgesel jeopolitik karmaşıklıklar ve üye devletlerin değişen çıkarları nedeniyle etkinliği bazen sorgulanmaktadır (RVI, 2018)

IGAD'ın son dönemdeki çalışmaları arasında iklim değişikliğiyle mücadele için Somali'de bir araştırma merkezi kuruldu. Şiddetli kuraklık ve seller geçen yıl neredeyse yarım milyon Somaliliyi yerinden etti (ICG,2010). Somali'nin başkentinde bulunan bu kuruluşun amacı, Afrika Boynuzu'nda iklim değişikliğine ilişkin araştırma yapmak, veri toplamak, analiz etmek ve yeni bilgileri yaymaktır. Kuruluş Somali Devlet Başkanı Mohamed Abdullahi Mohamed tarafından başlatıldı. Somali'nin iklim değişikliğiyle ilgili zorluklarla mücadele etmesine yardımcı olmada önemli bir rol oynayacağını söyledi. *“Merkez, bölgenin iklim değişikliğiyle başa çıkmasına ve çevresel sürdürülebilirlik açığını gidermesine yardımcı olmak için araştırma, veri ve bilimsel bilgiyi kullanmanın yol ve araçlarına odaklanacak... Stratejik olarak konumlanmış bir tesisi bir kenara ayırdık ve kaynak seferberliğinde lider bir rol üstleneceğiz.”* dedi başkan. Son yıllarda Somali, iklim değişikliğine atfedilen şiddetli kuraklık ve kıtlıkla karşı karşıya kaldı. IGAD Genel Sekreteri Workneh Gebeyehu, kıtlığın bölgedeki ekonomik faaliyetlere zarar verdiğini söyledi. Aşırı hava koşullarının bölge ekonomisi, özellikle de tarım ve hayvancılık sektörleri üzerinde daha geniş etkileri var. IGAD

bölgesi, çoğu iklim değişikliğine karşı hassas, kırılgan kurak ve yarı kurak ortamlarda yetişen, her birimiz için iki hayvan olmak üzere 520 milyon hayvana ev sahipliği yapmakta” dedi. Somali’de yeni IGAD merkezinin kurulması, ülkenin iklim değişikliğine bağlı kuraklık, sel ve çekirge istilasının neden olduğu yıkımın yaşandığı bir döneme denk gelmekte (SOHA, 2021).

IGAD, Kalkınma konulu 42. Özel oturumunu 18 Ocak 2024 Perşembe günü gerçekleştirdi. Önceki gün toplantının başlamasının ardından yayınlanan resmi açıklamada IGAD, Etiyopya ile Somali arasında artan gerilime ilişkin önemli endişelerini dile getirdi. Üç önemli üye devletin yokluğunda 18 Ocak 2024 Perşembe günü Uganda’nın Entebbe kentinde gerçekleştirilen toplantıda, Sudan’daki mevcut duruma ilişkin son gelişmelerin yanı sıra Etiyopya ile Somali arasındaki diplomatik ilişkilerin tartışılması amaçlandı. Parlamento, açıklamasında Etiyopya ile Somali arasındaki mevcut duruma ilişkin derin endişelerini bir kez daha dile getirdi. Bölgesel blok, iki ülke arasında gerilimi azaltmak ve uyumlu ilişkiler geliştirmek için yapıcı diyaloga girme ve gerilimi azaltma önlemleri uygulama ihtiyacının altını çizdi. IGAD, Somali’de egemenlik, birlik ve toprak bütünlüğü ilkelerinin desteklenmesinin öneminin altını çizdi. Açıklamada, Etiyopya ile Somali arasındaki herhangi bir etkileşim veya anlaşmanın, Somali federal hükümetinin açık rızası ve aktif katılımıyla yapılması gerektiği vurgulandı (AS, 2024).

Bölgesel blok, her iki tarafı da bölgenin refahına ve istikrarına öncelik vererek kapsamlı bir diyaloga katılmaya ciddiyetle teşvik etti. IGAD, mevcut gerilime barışçıl ve karşılıklı yarar sağlayan bir çözüme ulaşmanın zorunluluğunun altını çizdi. Zirvede Etiyopya ile Somali arasındaki gerilimin yanı sıra Sudan’daki çatışma da masaya yatırıldı. Asamble, ülkede süregelen düşmanlıklara ve ciddi güvenlik ve insani zorluklara ilişkin derin endişelerini dile getirdi. IGAD, çatışmaya dahil olan tüm tarafların diyalog ve müzakereye ciddi şekilde bağlı kalmaları yönündeki çağrısını yineledi. Ayrıca IGAD, Sudanlı paydaşlar, Afrika Birliği ve ilgili bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak her şeyi kapsayan bir barış sürecini kolaylaştırmaya hazır olduğunu teyit etti.

Kurul, Sudan'ın çatışan tarafların münhasır alanı olmadığını, Sudanlılara ait olduğunu vurguladı. Genel olarak insanlar. Derhal ve koşulsuz ateşkes çağrısını yineledi; haksız savaşa son verilmesi ve siyasi diyaloga elverişli bir ortam yaratılması için düşmanlıkların durdurulması çağrısında bulundu. 42. Olağanüstü Kurultay üç üye devletin yokluğunda toplandı: Etiyopya, Sudan ve Eritre ve her biri katılmama konusunda farklı açıklamalarda bulundu (AS,2024).

IGAD Temsilcisi Mohamud Kaarshe, İsveç'in Somali Büyükelçisi Joachim Waern ile görüşti. Toplantıda IGAD'ın Somali ve tüm bölgede oynadığı hayati rol tartışıldı. Kaarshe, IGAD ve İsveç'in ortak hedeflere ulaşmak ve daha fazla işbirliği için yeni fırsatlar keşfetmek amacıyla ortaklıklarını geliştirme konusunda anlaştıklarını duyurdu. Ayrıca Somali hükümetinin kalkınma hedeflerine ulaşmasında destek sözü verdiler (FTL Somalia, 2024).

Esasen IGAD'ın bölgede kolektif bölgesel barış ve güvenlik için kurumsal bir temel taşı oluşturduğu iddia edilemez. Bölge bugüne kadar hâlâ çok şiddetli çatışmaların vahim sonuçlarıyla boğuşuyor. 2005 Somali barış sürecindeki karşılaştırmalı başarılarının yanında, 1998-2000 Eritre/Etiyopya çatışmasını caydıramaması da var. Aynı derecede göze çarpan bir başarısızlık da Darfur, Kuzey Uganda ve Doğu Etiyopya'daki şiddetli çatışmaların etkisiz bir şekilde ele alınmasıdır (Mulugeta, 2010).

IGAD üyesi devletlerin, istenilen huzurun sağlanması için ihtiyaç halinde askeri taktiklere başvurma ve aynı zamanda barışı savunma konusundaki hassasiyeti, Somali barış süreçlerinde açıkça ortaya çıkmıştır (Hersi ve Akinola, 2024). Somali silah ambargosundan sorumlu BM Güvenlik Konseyi Yaptırımlar Komitesi'ne, Somali Ulusal Barış Konferansı'nın ilerlemesi sırasında Etiyopya'dan Somalili ortaklarına askeri

yardım yapıldığına dair tutarlı raporlar vardı (Williams, 2018).³⁷ Böylece iki üye devlet IGAD barış sürecini aktif olarak baltaladı.

Bölgede barış ve güvenliğin sağlanması için, IGAD üyesi devletlerin IGAD Sekreterliğine bağımsız hareket edebilmesi için yeterli özerk yetkiler vermesi ve/veya bölgesel düzenlemelerin bu yetkileri temellendirmesine izin vermesi gerekmektedir. Ayrıca, IGAD başkanları IGAD'ın yasal mekanizmalarını kolaylıkla göz ardı etmiş ve IGAD'ın yetkisi dışından gelen girişimleri benimsemiştir. Örneğin 1995 yılında Somali'de TFG'ye yardım etmek üzere bir müdahale gücüne yetki verilmesi, IGAD'ın yetki alanı dışında bir girişimdi (Healy, 2011).

IGAD Sekreterliği'nin, Afrika boynuzu içindeki barış ve güvenlik konularıyla proaktif bir şekilde azami özerklikle ilgilenme çabaları, bölgenin siyasi otoriter normları tarafından büyük ölçüde engellenmiştir (Adetula, 2015). Karşılıklı anlaşmalara oldukça bağımlı olan bölgesel kısıtlamalar, herhangi bir kontrolden yoksun dizginsiz gücü kullanmaya devam etmeyi ve bundan keyif almayı tercih eden pek çok Afrikalı devlet başkanı için kesinlikle bir fincan çay değildir. Bunun yerine IGAD üyesi devletler, IGAD'ın gündemini kendi bencil amaçlarına yönlendirmeye çalışmakta. Olayların bu şekilde değişmesi, özellikle IGAD'ın REC'in gerektirdiği kadar tarafsız kalma potansiyelini sekteye uğratmakta (Bereketeab, 2012).

Bununla birlikte, Nijerya ve Güney Afrika örneklerinde olduğu gibi, büyüklük ve güç bakımından üstünlüğü nedeniyle, kendi bölgelerinde tartışmasız hegemonik güç olarak hareket edebilecek, belirgin bir şekilde fark edilebilen bir baş devletin yokluğu (Mwaûra ve Schmeidl, 2002). Etiyopya'nın Somali'deki bu özerklik konumunu işgal etme çabaları durumu daha da kötüleştirdi. IGAD'ın barış ve güvenlik yetkisi ve bölgede çok

³⁷ Barış süreçlerinde askeri güç kullanma fikri, ancak siyasi güç ve özerklik kazanmak, hatta bölgedeki komşularına kendi sınırlarının ötesinde askeri üstünlük dayatmak için askeri şiddet kullanma konusunda uzun bir geçmişe ve kültüre sahip olmasından kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir. Bu arka plan, barış ve güvenliği sağlamaya yetecek bir alt bölge mimarisinin oluşmasına elverişli değildir.

daha güçlü bir barış ve güvenlik çerçevesinin kurulması, 1998-2000 Etiyopya ve Eritre'yi caydırma konusundaki beceriksizliği nedeniyle büyük ölçüde hüsrana uğradı. Aralık 2000'de OAU'nün arabuluculuğuyla barış anlaşmasının onaylanmasına rağmen, uygulama, sınırların sınırlandırılması nedeniyle 2002 yılından itibaren büyük ölçüde engellenmiştir (Bereketeab, 2019a). IGAD'ın her iki tartışma partisini de evcilleştirme çabalarına rağmen Etiyopya ile Eritre arasındaki ısrarlı düşmanlık ve antipati, karşılıklı ilişkileri kemirmekte ve ardından bölge içinde başka çatışmaları kışkırtmakta.

IGAD Sekreterliği, aralıksız mükemmellik arayışında, ileri teknolojinin uygulanmasında ve Afrika Boynuzu'nda barış ve güvenliğin sağlanmasında hâlâ yeni bir çıkır açmaya çalışmakta. Çok daha pratik bir perspektiften bakıldığında, IPF'nin fonları aracılığıyla daha kapsamlı eylem, derinlemesine analiz ve çalışma projeleri açısından daha fazla üretim ve gelecekteki eylem önerileri ortaya çıktı (Weldesellassie, 2011).

Süreçlere yardımcı olmak amacıyla, çatışmaları tespit etmeye ve üç pastoral sınır çatışma alanını düzenlemeye hizmet eden Erken Uyarı ve Müdahale aygıtı (CEWARN) kuruldu (Tiruneh, 2010).

IGAD ayrıca terör tehdidine karşı ulusal kapasiteyi geliştirmeye yönelik başka bir barış ve güvenlik sektörü programını da içermekte. IGAD Terörle Mücadele Kapasite Geliştirme Programı talimatı şunları içermektedir; terörizme veya onun tehdit ve baskılarına direnmek; Bölgesel barış ve güvenliğin işbirlikçi enerjisini artırmak için geliştirilmesi gereken stratejiler oluşturmak. Bu, terörizmle ilgili tüm konularda adli tedbirlerin güçlendirilmesi ve/veya yeterli sınır kontrollerinin sağlanması gibi mekanizmalar yoluyla başarılabilir (IGAD, 2006)³⁸

³⁸ Terörizm her ülkenin şu ya da bu düzeyde karşılaştığı bir şeydir. Uganda, Etiyopya ve Somali gibi üçüncü dünya ülkelerinde terörizm ve sınır kontrolüyle ilgili sorunlar günlük olarak ölümcül olabiliyor. Bu ülkeler sınırlı kaynaklara sahip olsa da toplulukların güvenliğini sağlamak için bir şeyler yapılması gerektiğini bilmekteydiler - IGAD Terörizme Karşı Kapasite Geliştirme Programı olarak da bilinen ICPAT, 2006 yılında oluşturuldu. Bu grubun amacı, Afrika kıtasını yaşam kalitesi açısından biraz daha güvenli hale getirmektir. IGAD, afetler ve kuraklıkla mücadelede

IGAD Sekreterliği, son yıllarda Ogaden, Darfur, Mogadişu, Güney Sudan ve Kenya'nın IGAD bölgelerindeki anlamsız çatışmalarla mücadelede somut bir işlev oynamadı. Kurumsal programlarının işlevsel değeri ne olursa olsun, Eritre ile Cibuti arasındaki anlaşmazlığa da pek yardımcı olmadı (De Waal, 2015).

4.2. Politika ve Araştırma Önerileri

Afrika'da REC'lerin çatışma çözümü, barışı koruma ve barışı inşa etme alanlarında artan önemi, Soğuk Savaş sonrası büyüyen rejimin önemli bir bileşenidir (De Coning, Gelot ve Karlsrud, 2016). Bu şekilde IGAD ve diğer Afrika REC'leri önemini koruyacaktır. Hizmet verdikleri alanlarda bölgesel barışı koruma programlarını başarılı bir şekilde geliştirme ve yürütme yeteneklerini daha da geliştirmenin bir yolu olarak bölgedeki kuruluşlar arasında bilgi paylaşımına öncelik verilmesine ihtiyaç vardır. Bu, REC'lerin Afrika Boynuzu'nun karşı karşıya olduğu barış inşası zorluklarıyla etkili bir şekilde mücadele etme potansiyelini güçlendirirken dikkate alınması gereken önemli bir husustur.

Son on yılda, Bölgeler arası Ekonomik Topluluklar işbirliğini geliştirmeye yönelik girişimler olmuştur. Cenevre merkezli İnsani Diyalog Merkezi, 2008 yılında ECOWAS ile IGAD arasında barış ve güvenliğe vurgu yapan bir Teknik Değişim düzenledi (Adetula, Bereketeab ve Jaiyebo, 2016). Bu, her iki kuruluşun da kendi farklı barış ve güvenlik mimarilerinin iç operasyonları hakkında daha fazla bilgi edinmek için istişarelerde bulunmasına yol açtı (Adetula, Bereketeab ve Obi, 2021). BM Afrika Özel Danışman Ofisi ve AU, REC'ler arasındaki işbirliğini kurumsallaştırma ve onlara küresel ve kıtasal kalkınma gündemlerinin gerçekleştirilmesi yolunda ilerlemelerinde yardımcı olma çabalarını artırdı (Engel, 2018). AU Gündemi 2063 ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin uygulanmasına ilişkin alışılmış bakış açıları ve

harika bir iş çıkarsa da, Afrika'nın büyük bir sorunu olan terörizme yardım etme konusunda yararlı olamadı. 2002 yılında Sudan'ın Hartum kentinde yapılan bir toplantıda, sınır kontrolünü ve terörizmi halkın iyiliği için değiştirmek

durum bildirimleri değişimi, AU platformunun REC'leri için standart bir prosedüre dönüştü. REC'ler arasındaki oldukça yeni olan bu koordinasyon, mevcut REC'lerin barış ve güvenlik altyapılarını geliştirme çabalarında oldukça faydalıdır.

Afrika'nın bölgesel örgütleri kıta genelinde barışı teşvik etme konusunda önemli ilerleme kaydetti (Møller, 2005). Ancak, bölgesel işbirlikçi güvenliği sağlamak için yasal ve kurumsal omurgaların güçlendirilmesi gerekliliğini de içeren, aşılması gereken engeller var. Ayrıca görevlerin tahsis edilmesi ve tanımlanması ve şu anda var olan barış inşası plan ve programlarının uyumlaştırılmasının kolaylaştırılmasına da ihtiyaç vardır.

AU, IGAD'dan çok daha fazla, önlemeden çatışma sonrası kalkınmaya kadar tüm alanı kapsayan, barış ve güvenliğe yönelik oldukça ayrıntılı hükümlere sahiptir. Bununla birlikte, çatışma sonrası rehabilitasyon ve kalkınmanın unsurları büyük ayarlamalar gerektirmektedir. Barışı tesis etmek veya uygulamak için silahlı birlikler gönderme ve sonra geri dönme, örneğın dış aktörlerin çatışma sonrası rehabilitasyon ve kalkınmayla ilgilenmesine izin verme alışkanlığına karşı çıkılmalıdır.

Bölgesel barış inşası eylem ve programlarına sivil toplumun katılımının önemi göz ardı edilemez (Fischer, 2011). Ayrıca, çok uluslu sivil toplumun bölgesel düzeyde oluşumu ve yaygınlaşması, sivil toplum kuruluşlarının ulusal sınırların ötesindeki bağlantıları yoluyla desteklenmelidir (Keck ve Sikkink, 1999). Barış eğitimini diğerk sivil katılım türleriyle birlikte kullanan bu tür mekânlar, işbirlikçi bölgesel güvenliğe yardımcı olacak Pan-Afrika işbirliğini teşvik etmek için kullanılabilir.

Uluslararası ölçekte, IGAD gibi Afrika bölgesel örgütlerinin, Afrika'da barış ve güvenliğe yönelik bölgeselci stratejinin nasıl güçlendirileceğı konusunda uluslararası kurumlarla etkileşime girmesi teşvik edilmelidir (Söderbaum ve Hettne, 2016). Birleşmiş Milletler ve farklı kuruluşlarının çabaları takdire şayandır ve devamlarının desteklenmesi gerekmektedir (Adetula, Bereketeab ve Jaiyebo, 2016).

Sivil toplumun barış müzakerelerine katılımı, çeşitli sosyoekonomik ve siyasi önceliklerin pazarlık masasına getirilmesinin bir aracı olarak hizmet eder (Fischer, 2011). Bu, tüm prosedürü daha adil ve demokratik hale getirir. Yurttaş örgütlerinin genellikle hoşnutsuz seçmenlerin topluluk liderleriyle yakın temas yolları vardır ve hoşnutsuz grupları siyasi çözümler bulmaya ikna etmek için arka kanaldan, aşağıdan yukarıya görüşmeler yapabilirler. Sivil toplumun katılımı, uzlaşma prosedürünün güvenilirliğini artırır, bir anlaşmanın parametreleri üzerinde halkın oybirliğiyle anlaşmasını teşvik eder ve siyasi liderlerin belirttikleri anlaşmalardan sorumlu tutulmasına yardımcı olur.

İyileşme sonrası senaryoların çoğunda, müdahale girişimlerinin ve operasyonlarının geliştirilmesinde ve yürütülmesinde yerel topluluklar sıklıkla göz ardı edilmekte. Alan, sıklıkla “hazır” yanıtlar üreten “danışman orduları ve sivil toplum kuruluşları” tarafından kontrol edilmekte. Ortaya çıkan tehdit, uygun denetim prosedürleri olmadan yerel ve uluslararası sivil toplum gruplarına erişimin artmasıdır. Bu eğilimin devam etmesi durumunda karşımızdaki durum ya dünya çapındaki STK’ların emperyalizmi ya da yerel STK’ların diktatörlüğü olabilir.

Constitutive Act, Afrikalı devlet dışı kuruluşları, Afrika sorunlarını çözmek için Afrika hükümetleriyle birlikte çalışmaya teşvik etmekte (Abass ve Baderin, 2002). Bu, Afrika barış ve güvenlik prosedür ve politikalarının geliştirilmesinde sivil toplumun yerine getirilmesi gereken önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Sivil toplum gruplarının, bölgesel ortaklık ve entegrasyon programlarına ilişkin seçimlerin yapıldığı yönetim sistemine veya uygun soruşturma yoluyla etkili bir şekilde dahil edilmemesi durumunda, girişimler ve girişimler, yıkım için uygun hedefler haline gelme riskiyle karşı karşıya kalır. Afrika’da sivil toplumun barış ve güvenlik konularına katılma şansı da daha fazla.

Bununla birlikte, Afrikalı STK’lar ve özellikle Afrika Boynuzu’ndaki STK’lar genellikle barış ve güvenlik sorunlarına etkin katılım için gereken teknik bilgiye ve pratik bilgiye sahip değildir (Pirozzi, 2012). Birincisi, sivil toplum grupları, hükümet ve diğer

ortakların yapıcı bir şekilde katılımını sağlayacak gerekli kaynak ve idari yeterliliğe sahip değil. İkincisi, çeşitli Afrika hükümetleri, özellikle barış ve güvenlik söz konusu olduğunda, sivil toplum gruplarını daha fazla küçümsemeye başladı. Sivil toplum kuruluşlarının güvenlik bilgilerine erişimi yoktur. Bunun sivil toplumun artan katılımı üzerinde zararlı bir etkisi var (De Waal, 2007).

Afrika Birliği'nde Afrika'nın STK kapasitesinin geliştirilmesine yardımcı olacak yeni çabalar görmek güzel. Bu çabaların, Afrika'da bölgesel işbirliğine dayalı güvenlik çerçeveleri ve prosedürleri ile sivil toplumun katılımına yönelik sağlam hedeflere ve projelere uyarlanması gerekmektedir. Uluslararası ve yerel sivil toplum kuruluşları modern uluslararası ilişkilerde genişleyen bir güçtür. IGAD'ın erken uyarı sistemi CEWARN, Afrika Boynuzu'ndaki pastoral ve sınır ötesi çatışmalar hakkında bilgi toplamak için yerel ilişkilerden yararlanan kuruluşun en etkili projelerinden birini temsil etmekte (Tadesse, 2020).

IGAD'ın anlaşmazlıkların çözümüne yönelik yeni yaklaşımıyla elde ettiği olağanüstü başarı, Sudan ve Somali barış anlaşmalarının 2004'ün sonlarında ve 2005'in başlarında hızla imzalanmasıyla ortaya çıktı (Young, 2007). Sakin ve uyumlu armoniler, IGAD için harika bir sanat eseri gibi görünmekteydi. Bu yerleşim yerlerini besleyen durumun daha fazla araştırılması, IGAD'ın Afrika Boynuzu için farklı bir bölgesel organizasyon olarak rolünü ne kadar etkili bir şekilde yerine getirdiğinin anlaşılmasına yol açmaktadır.

Üye devletler ve bölgesel barış yapımcılar tarafından öngörülen, hazırlanan ve uygulanan IGAD'ın Somali'deki barış stratejisi başlangıçta siyasi eğilimliydi (Khadiagala, 2010). IGAD Sekreteryası, barış süreçlerini destekleme ve etkili bir şekilde yürütme yetkisinden veya etkinliğinden yoksundu. Henüz kendi barış ve güvenlik mantığını geliştirememiş, arabuluculuklar IGAD çatısı altında yürütülmekte olmasına rağmen arabuluculuklara nezaret etme yetkisi verilmemişti (Adetula, Bereketeab ve Obi, 2021). IGAD'ın Cibuti Sekreterliği, daha başlangıçta bile barış müzakerelerinin yükünü taşıyamadı. Bunun nedeni, müzakerelerin taktik, orkestral, organizasyonel ve lojistik

abaları gerektirmesiydi (Apuuli, 2023). Kenya'nın diplomatik kapsamı, Somali barış süreçlerinin başarısında çok önemliydi. Bu kişi Bykeli Bethwell Kiplagat'tı, müzakerelerin baş uzlaştırıcısı ise Kenyalıydı (Healy, 2011). Her şeyden önemlisi, Kenya'nın müzakerelerdeki diplomatik rolündeki başarısı, her koşulda tarafsız bir duruş sergileme potansiyeliydi. Örneğın 2002'de Kenya, Cibuti ve Etiyopya tarafından desteklenen tutarsız Somali partileri için tarafsız bir alan sağladı (Rono, 2018).

IGAD Sekreterliği, bir kuruluş olarak tüm bariz eksikliklerine ve kendi ye devletleri üzerindeki yetki eksikliğine rağmen, IPF aracılığıyla bağış yardımını başarılı bir şekilde kolektifleştirdi. Uzaylı bağışçıların barış süreçlerinin lojistik kesişimine yönelik çabaları ve isteklilikleri kaçınılmaz olarak gerçekleşmedi. Bunun nedeni süreçlerin kime ait olduğu konusunda anlaşmazlıklara yol açmasıydı. Bu aynı zamanda bağışçı finansmanıyla bağlantılı sahte zaman sınırlarının dayatılmasına da yol açtı (IGAD, 2007a; 2008).

IGAD'ın barış süreçlerinde sadece sembolik, daha doğrusu küçük bir payı vardı. Ancak bu sınırlı yetkisini Afrika dışından destek toplamak için kullanabildi. Ayrıca IGAD bölgesi dışından menfaati olan üçüncü şahışların da dışarıda bırakılmasını sağladı. Bunlar arasında bölgedeki Libya, Mısır ve Yemen de vardı (Healy, 2009). IGAD, ortak hedefiyle Afrika Boynuzu'ndaki kolektif barış süreçleri üzerinde hakimiyet sağlamayı başardı.

IGAD'ın barış süreçlerinin ustaca yürütülmesi, daha geniş uluslararası onay ve bölgesel meşruiyet için etkili bir platform olarak mutlak gücü, barışı sağlama stratejileri ve arayışlarıyla doğrulandı (Healy, 2011).

Afrika Boynuzu bölgesinde etkili ve uzun vadeli barış inşası faaliyetleri için sağlam bir kaynak temeline ihtiyaç vardır. IGAD barış inşası müdahaleleri ve ilgili faaliyetler için yeterli finansmanın olmaması önemli bir sorundur (Adetula, Bereketeab ve Jaiyebo, 2016). ye ülkelerin mali sorumluluklarını yerine getirememesi nedeniyle mali kaynak eksikliği, IGAD'I daha savunmasız ve dış etkiler tarafından sömürülmeye açık hale

getirdi. Bu durum IGAD’ın dürüstlüğünü ve yetkinliğini zayıflatmıştır. Afrika REC’leri ve AU çok uluslu kurumlardır ve Afrikalı liderler, çeşitli kuruluşların tüzüklerinin gerekliliklerini karşılamak için hem yerel hem de uluslararası düzeyde gerekli olan kaynakları düzenlemek zorundadır (Weldesellassie, 2011). İşbirliğini her aşamada geliştirmek için, kendi sorumluluk alanları dahilindeki BM-PBC öncelikli ülkelerin Birleşmiş Milletler Barış İnşası Komisyonu Yapılandırma Komitesi ile etkileşimde bulunacak IGAD’daki etkin irtibat bürolarına ihtiyaç vardır.

IGAD, AU ve diğer REC’ler, barışa yardım süreçlerinin ve faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yönetilmesi için gereken organizasyonel ve karar alma kapasitelerinden yoksun olmaya devam etmekte (Adetula, Bereketeab ve Jaiyebo, 2016). Örneğin Afrika savaşlarının öngörülemez doğası, kabul edilebilir düzeyde yeterliliğe sahip çatışma çözme teknikleri ve taktiklerini gerektirir. Benzer şekilde, para cezası verme ve kararlara ve hükümlere bağlılığı garanti etme yeteneği de kritik öneme sahiptir. Şiddet içeren anlaşmazlıkların önlenmesi aynı zamanda, özellikle çatışmanın erken aşamalarında, ileriye dönük müdahale için teknolojik kapasiteyi de gerektirir.

Ulusötesi değişim ve kalıpların, barış inşası kavramları ve uygulaması açısından derin sonuçları vardır (Paffenholz, 2014; Lederach ve Appleby, 2010). Barış ve kalkınma bugün her zamankinden daha ayrılmaz bir şekilde iç içe geçmiş durumdadır ve BM ve diğer uluslararası aktörleri kapsayan birçok kişi bunları ayrılmaz hedefler olarak görmektedir (Ricigliano, 2015). Bunun barış, güvenlik ve kalkınmaya ilişkin yeni fikirlerin doğuşunda derin bir etkisi oldu. Ancak şiddet ile küresel kalkınma arasındaki ilişkiyi dikkate alan barışı geliştirme ekseninde daha derinlemesine düşünmeye yönelik bir istek var.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri hiç şüphesiz daha önceki küresel ve bölgesel kalkınma kampanyalarındaki eksiklikleri gidermeye çalışan unsurlardan oluşuyor. Bunların arasında Binyıl Kalkınma Hedefleri ve IGAD ve genel olarak AU gibi Afrika REC’leri yer almakta. Bunların, barışı ve güvenliği kalkınma hedeflerine

bağlayan çerçeveler ve göstergeler geliştirerek yeni yönelimi benimsemeleri gerekmektedir. Örneğin, AU Akran Değerlendirme Mekanizması yapısı içerisinde, yönetişime yönelik mevcut ölçümlerin, silahlı çatışmaların çeşitli yönlerini tanımlayan ve ölçen ölçümleri ve değişkenleri içerecek şekilde genişletilmesi mümkün olmalıdır.

Yani, bunları tam olarak gelişimsel prosedürler ve etkiler için tehlikeler ve tehlikeler olarak aktarmak. Hükümetlere ve bölgesel oyunculara tavsiyelerde bulunmak amacıyla barış ve güvenliğe yönelik hedefler ve kilometre taşları bu şekilde oluşturulabilir. Bu yöntem aynı zamanda ulusal, bölgesel ve küresel de dahil olmak üzere kalkınmanın ilerlemesi ve uygulanmasının tüm aşamalarına çatışma önleme analizlerinin dahil edilmesini de savunur (Adetula, 2015).

Afrika Boynuzu'ndaki yönetişim sorununa, yoksulluk, hastalıklar, yaygın işsizlik ve okuma yazma bilmeme gibi ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere olumsuz kalkınma endeksleri tanıklık etmekte (Adeyeye vd., 2023). Mo Ibrahim'e (2019) göre, birçok Afrika bağlamında demokratik yapıların ve yönetim sistemlerinin yetersiz olduğunu veya mevcut olmadığını canlı bir şekilde ortaya koyuyor (Tettey, 2012). 2001 Demokrasi ve İyi Yönetişim Protokolü bu eğilime bir tepkiydi. Burada, IGAD gibi REC'lerin, kamu hizmetlerinin ve mallarının daha geniş topluluğa başarılı ve etkili bir şekilde sunulmasına ilişkin örnek yönetişimi değerlendiren yenilikçi düşünceyi teşvik etmesi bir zorunluluktur.

Belirli Afrika ülkeleri tarafından yapılan girişimlere ek olarak, iyi yönetimi teşvik etmeye yönelik bölgesel bir plan geliştirilmelidir. İyi yönetişim, Afrika'da şiddet içeren çatışmaların ortaya çıkmasını büyük ölçüde azaltma potansiyeline sahiptir (Bruch, Muffett ve Nichols, 2016). Şiddet öncesi anlaşmazlık veya çatışma sonrası barış inşası, öncelikle hükümetin önemli kademelerdeki beceriksizliğine bir tepkidir. Özünde egemen otoritenin kötüye kullanılması ve seferber edilmesi var. Barış inşası yoluyla hükümetin yetersizliğini artırmak ile bir ülkenin egemenliğini gasp etmek arasında ayırım yapmak

zordur. Barış inşası prosedürleri, tanımı gereği, yalnızca bir ulus devletin sorumluluğunda olması gereken konularla ilgilenir.

Uluslararası ortamın önemi abartılamaz. Küresel bağlam IGAD ve diğer REC'ler için fırsatlar sunarken aynı zamanda bazı sorunları da beraberinde getirmekte (Adetula, Bereketab ve Jaiyebo, 2016). “Kıtanın dostları” olarak kabul edilebilecek uluslararası işbirlikçiler, Afrika bölgesel ve alt-bölgesel örgütlerinin çatışma çözümü için bölgeselci stratejiyi savunmalarına yardımcı olarak olumlu tepki vermekteler. Bu anlamda G8 Afrika Eylem Planı'nın 2002 yılında Kananaskis'te onaylanması dikkat çekiciydi. Afrika barışı koruma misyonlarına vurgu yapan kapsamlı G8 taahhütlerini içermekteydi (Kirtton ve Kokotsis, 2016). Ayrıca, AB'nin Afrika Stratejisi kapsamında, AB ülkeleri, Afrika'da barış ve güvenliği teşvik etmek amacıyla Avrupa Güvenlik ve Savunma Eylem Planı'nın uygulanmasına sponsor oldu (Gordon, 1997).

Yükselen dünya liderlerinden bazıları, alt bölgesel kurumlarla daha az ilgilenmelerine rağmen, barış ve istikrar için Afrika Birliği yapılarını da desteklediler. Küresel toplum, önleyici diplomasi tanımını, bölgede ortaya çıkan şiddet türleriyle başa çıkma konusunda Afrika'ya yardım teklif etme düşüncesini de içerecek şekilde genişletmeli. Örneğin ülke düzeyinde ve bölge düzeyinde kapsamlı bir erken uyarı sisteminin kurulmasına yardım sağlanması.

IGAD'ın Afrika Boynuzu'ndaki genişletilmiş görevlerini yerine getirme potansiyeli ancak IGAD'ın kendisinde yapılacak değişikliklerle belirlenebilir. Bu, Afrika Boynuzu ve Afrika'ya büyük dinamikler ve bazı küresel olaylarla ek olarak gelmelidir. Bunun, gelişmiş sistem ve çerçevelere duyulan ihtiyacın yanı sıra ulusal, alt-bölgesel ve kıtasal düzeylerde geniş siyasi kararlılık ve amaç ve taahhüt birliği de dahil olmak üzere çeşitli siyasi sonuçları vardır. Afrika Boynuzu'ndaki barış inşası faaliyetlerinin verimli ve etkili bir şekilde uygulanmasında IGAD'ın etkili bir şekilde kurulması ve kurulmasının, öncelikle üye devletlerin bölgesel entegrasyonu yeniden keşfetme konusundaki

kararlılığına bağılı olduğunu ileri sürmek yeterlidir. Bu, devlet merkezli stratejilerin önemini azaltarak insan merkezli stratejilerin öne çıkmasını sağlayacak şekilde olmalıdır. Afrika'daki diğer alt bölgelerde REC'in barış inşasına katılımının prosedür ve sonuçlarının yanı sıra vatandaşların görüşleri ve REC'in barış inşası ve çatışma çözümünün diğer yönlerinde etkinliğine ilişkin değerlendirmelerin araştırılması için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bu aktörlerin davranışlarının ardındaki çıkarların mantığı anlaşılacaksa, ulusal, bölgesel ve diğer paydaşların barış inşasındaki konumları ve yükümlülükleri daha derinlemesine araştırılmalıdır. Bu tür bilgiler, örneğin Afrika'daki bazı şiddetli çatışmalarda bazı aktörlerin suçluluğunun anlaşılması açısından da önemlidir.

İlave araştırma alanları arasında, Afrika barışı koruma misyonlarının ekonomi politiğı ve iş dünyasının, özellikle de organize özel sektörün, Afrika barışının inşasındaki rolü yer almaktadır. Örneğin, Afrika'daki sivil çatışmaların etkileri ilgi çekici araştırma konuları haline gelirken, iş sektörünün önemi sıklıkla göz ardı edilmekte. Çağdaş çalışmaların çok uluslu sivil topluma ve barış inşasına odaklanmaya çaba göstermesinin de IGAD ve diğer hükümetlerarası kuruluşları bilgilendirmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma üç kritik soruyu ele almayı amaçladı: Birincisi, Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD) gibi bölgesel kuruluşlar Afrika Boynuzu'nda barış ve güvenliğin korunmasıyla ne kadar alakalı? Bu soru IGAD'ın bölgedeki önemini ve gerekliliğini değerlendirmektedir. İkincisi, IGAD Somali çatışmalarında barış süreçlerini sağlama ve kolaylaştırma rolünü ne kadar etkili bir şekilde yerine getirdi? Bu soru, IGAD'ın bölgenin güvenlik ihtiyaçlarını karşılama konusundaki yeterliliklerini değerlendirmektedir. Son olarak, IGAD'ın karşılaştığı temel engeller nelerdir ve bölgede sürdürülebilir kalkınma ile uyumlu barış ve güvenliği sağlama çabalarında bu zorluklar nasıl ele alınmıştır? Bu araştırmada IGAD'ın karşılaştığı zorluklar ve olası çözümler incelenmekte.

Sonraki analiz, IGAD'ın çatışma çözümü ve barış inşası girişimlerine proaktif katılımını ortaya koyuyor ve Afrika Boynuzu'nda barış ve güvenliğin korunmasındaki önemini vurguluyor. Örgütün Somali Ulusal Uzlaşma Konferansı gibi arabuluculuk çabaları, savaşı grupların müzakere masasına getirilmesi açısından hayati önem taşımakta. IGAD, AMISOM'a destek vererek onlarca yıldır süren çatışmalarla mücadele eden Somali'nin istikrara kavuşmasında önemli bir rol oynadı. Kuruluş, çatışmanın temel nedenlerini ele almak üzere çeşitli paydaşları bir araya getirerek kapsayıcı diyalogu başarılı bir şekilde teşvik etmiştir. Üstelik IGAD'ın uluslararası ortaklarla koordinasyonu, barış çabalarının etkinliğini artırdı ve hem anında barış getirileri hem de uzun vadeli barış inşası sonuçlarıyla sonuçlandı.

IGAD, barış inşasına yönelik çok yönlü yaklaşımıyla Somali'deki barış süreçlerini kolaylaştırma konusunda önemli yeterlilikler sergilemiştir. Çabaları yalnızca siyasi istikrara değil, aynı zamanda dayanıklılığı ve kalkınmayı artırmaya da odaklandı. IGAD'ın bölgesel entegrasyon programları ekonomik iş birliğini geliştirmede etkili olurken, insani yardıma verdiği destek de acil ihtiyaçlara cevap verdi. IGAD, sivil toplumun, kadınların ve gençlerin barış süreçlerine katılımını vurgulayarak yönetim ve

çatışma çözümüne yönelik daha kapsayıcı bir yaklaşımı mümkün kıldı. Bu kapsayıcılık, barış sürecinde güven ve meşruiyet inşa etmenin anahtarı olmuştur. Ancak örgüt, özellikle karmaşık bölgesel jeopolitik manzara ve bazen örgütün etkinliğini engelleyen üye devletlerin değişen çıkarları nedeniyle de eleştirilere maruz kalmakta.

Başarılarına rağmen IGAD, barış ve güvenlik misyonunu tam olarak gerçekleştirme becerisini engelleyen çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Kuruluşun sınırlı yetkisi ve hakim bölgesel siyasi normlar, çoğu zaman kararları uygulama kapasitesini zayıflatmakta. Ek olarak, üye devletler bazen ulusal çıkarları bölgesel istikrarın önünde tutuyor, bu da IGAD'ın çatışmaları çözme çabalarını karmaşık hale getirmekte. Bu zorlukların üstesinden gelmek için IGAD, olası çatışmaları önleyici bir şekilde ele almayı amaçlayan CEWARN ve terörle mücadele programları gibi girişimleri hayata geçirmiştir. Çalışmada, etkinliğin artırılması için IGAD'ın mali kaynaklarının güçlendirilmesi, uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin geliştirilmesi, barış ve kalkınma hedeflerinin entegre edilmesi önerilmekte. Yerel STK'ların kapasitesinin geliştirilmesi ve toplum liderleriyle ilişkilerin güçlendirilmesi de daha etkili barış ve güvenlik stratejilerinin uygulanmasına yönelik önemli adımlardır.

Temelde IGAD, Somali başta olmak üzere Afrika Boynuzu'nda barış ve güvenliğe katkıda bulunma konusunda önemli ilerlemeler kaydetti. IGAD, barış süreçlerini kolaylaştırma konusunda önemli yeterlilikler göstermiş olsa da, otorite, kaynaklar ve bölgesel dinamiklerle ilgili zorlukların ele alınması, etkinliğinin artırılması açısından hayati öneme sahiptir. Tavsiyelerde, bölgede sürdürülebilir barış ve güvenliğin sağlanması için uluslararası işbirliğinin artırılmasının, daha iyi mali desteğin ve barış ve kalkınma hedeflerinin entegrasyonunun önemi vurgulanmakta. Bu önlemler sayesinde IGAD, Afrika Boynuzu'nun istikrara kavuşmasında önemli bir rol oynamaya devam edebilir.

IGAD'ın kullandığı barışı koruma mekanizmaları, güvenliği ve barışı geliştirme görevine sahip olan IGAD ile siyasi bir forumu temsil eden IGAD arasındaki

görünürdeki gerilimi açıkça ortaya koyuyor. Bu, üye devletler arasındaki güç oyunu, karşılıklı şüphe ve ittifak kurma ile kanıtlanmaktadır. Övgüye değer çabalara ve kaydedilen başarılarla rağmen, IGAD, eski güzel geleneksel arabuluculuk ve barış inşa mekanizmalarını kullanmak yerine, sayısız vesileyle kendisini bölgesel ve uluslararası güç politikaları kasırgasının meyvelerini toplarken buldu. En acil soru, IGAD'ın uzlaşma çabalarının devletler arasında ve özellikle Somali'de bölgesel barışın iyileştirilmesine nasıl yardımcı olduğudur.

Somali'deki IGAD barışı koruma müzakerelerinin ve diplomasisinin değeri daha çok bir serap oldu. Nairobi hükümetinin stratejisi gerçek bağlılığı sağlamakta yetersizdi. Süreç biter bitmez Abdulahi Yusuf, hükümetinin meşruiyetinin başarılı bir şekilde kurulması ve uygulanmasını sağlamak için AÜ'den kendisine 15.000 kişilik bir askeri komuta sağlamasını talep etti (Farah Hersi ve Akinola, 2024). Sonuç olarak, Ocak 2005'te Abuja'da yapılan IGAD zirvesi, barışı koruma misyonu (IGAD Peace Support Mission in Somalia-IGASOM) için 10.000 kişilik bir askeri komutanlığın Somali'ye konuşlandırılmasını onayladı (Kasaija, 2013).

Bazı Somalili milletvekilleri, Etiyopya'nın Abdulahi Yusuf'a yardım etmek için askeri müdahalesinin bahanesi olarak gördükleri bu uygulamaya öfkelenildi. Bu korkuları gidermek için IGAD Dışişleri Bakanları, IGASOM'un ilk müdahalelerini tartışmayı kabul etti. Bu, komşu devletleri muaf tutacak ve yalnızca Ugandalı ve Sudanlı güçleri kapsayacaktır (IGAD, 2005). Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi, Mayıs 2005'te IGASOM misyonuna yetki verdi, ancak bunu gerçekleştirmek için herhangi bir fon mevcut değildi. Ancak bu bulgular daha sonraki müdahalelerin temelini oluşturdu. Somalililerin gözünde IGAD'ın dış müdahaleye karşı sert görüşlerini dikkate almaması, IGAD'ın tarafsızlığını ve güvenini olumsuz etkiledi.

ICU 2006 yılında Mogadişu'da iktidara geldiğinde, dış etkinin olasılıkları ve niyetleri kökten değişti. Bu, özel bir karmaşıklık yarattı ve ABD'nin Somali'deki duruma ilişkin merakını artırdı (Dagne, 2010). Etiyopya, yoğun bakım ünitesinin liderliğinin Al Ittihad

Al-Islami'ye bağılı aşırı İslamcılarının tekelinde olduğu konusunda uyardı (Bahadur, 2011). ABD hükümeti, yoğun bakım ünitesinin 1998 Doğu Afrika büyükelçiliği bombalamalarıyla bağlantılı uluslararası teröristleri barındırdığını iddia etti. Etiyopya, TFG'ye askeri yardımını artırırken, IGAD da Somali'nin meşru hükümetine verdiği tartışmalı desteği artırdı (Dagne, 2010). Somali, TFG ile ICU arasında derhal müzakere yapılmasını gerektirdi. Ancak IGAD'ın çok basit bir forum olduğu ve gerekli rehberliği sağlayamayacak kadar bölünmüş olduğu ortaya çıktı (ICG, 2006).

Yoğun bakım ünitesinin yerleşik olmayan güçlerin kullanımına ilişkin sürekli endişelerine rağmen PSC, IGASOM'un kullanıma sunulmasını onayladı (AU, 2006). Uluslararası gözler Mogadişu'dayken, BM Güvenlik Konseyi (2006), TFG'yi korumak amacıyla Somali'de bir askeri misyon kurulmasına izin verdi (Menkhaus, 2007). Ancak kritik bir noktada IGAD'ın yetkisi korundu ve bu daha sonraki olaylarda belirleyici oldu. IGAD'ın 2005 yılında komşu ülkelerden askerlerin sınır dışı edilmesine ilişkin kararı da BM karar metninde yer aldı. Bu, Etiyopya'nın daha sonraki müdahalesini barışı destekleme operasyonu olarak temsil etmesini engelledi (Healy, 2009). Bu nedenle Etiyopya Aralık 2006 sonlarında Mogadişu'daki yoğun bakım ünitesine karşı harekete geçtiğinde bunu tek taraflı olarak yaptı. Etiyopya, askeri müdahalesinin gerekçesini uluslararası hukukta tanınan üç gerekçeyle sundu. Bunlar açık ve mevcut tehlike karşısında meşru müdafaa hakkı, terör tehdidine karşı meşru müdafaa hakkı ve meşru bir hükümetin daveti üzerine müdafaa hakkıdır.

AU, IGAD ve Arap Birliği ile birlikte Etiyopya güçlerinin çekilmesini ve Somali'de müzakerelerin yeniden başlatılmasını talep etti. Etiyopya, mümkün olan en kısa sürede geri çekilme sözü vererek durumu hafifletti (Healy, 2011; IGAD, 2006). Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi, 19 Ocak'ta IGASOM'un yerine AMISOM'u kurdu ve BM yetkisi altında ABD'nin rehberliğinde 1.700 Uganda askeri Mogadişu'ya yerleştirildi (Cochran, 2010).

Mogadişu'daki güvenlik durumu, İslamcı isyancıların Etiyopya müdahalesine karşı harekete geçmesiyle dramatik bir şekilde kötüleşti. Etiyopya güçleri büyük askeri faaliyetlerle misilleme yaparak on binlerce insanı katletti ve kaçtı. IGAD, IGAD Üye Devletlerinin ortak duruşunu desteklemek için verdiği tüm tavizlerden dolayı Etiyopya Hükümetine şükranlarını sundu. Bu, kuruluşun TFG'nin başarısına olan bağlılığıyla tamamen uyumludur (IGAD, 2016). IGAD bölgesi halkının çıkarlarıyla da uyumludur. Bunlar barış ve istikrarın sağlanması ve bölgeyi terörist ve aşırılıkçı tehditlerden korumaktır (IGAD, 2007b).

ICU'nun liderliğini sıkı bir şekilde destekleyen Eritre, IGAD üyeliğinin feshedilmesinden duyduğu hoşnutsuzluğu dile getirdi. Etiyopya birlikleri iki yıl boyunca Somali'de kalarak TFG'ye destek verdi. Etiyopya işgaline yerlici bir tepki olarak Abdulahi Yusuf, hükümetini daha kapsamlı hale getirmeyi başaramadı ve İslamcı ayaklanma şiddet ve kötü şöhretle gelişti (Menkhaus, 2007).

Etiyopya daha sonra Aralık 2008'de kuvvetlerinden istifa ettiğini duyurdu ve Abdulahi Yusuf başkanlıktan istifa etti. AMISOM, devam eden ayaklanmaya seyirci olarak Mogadişu'da kalmakta. BM, TFG'nin muhafazakar bileşenleri ile YBÜ arasındaki diyaloga hakim oldu ve YBÜ'nün eski lideri Şeyh Şerif'in Abdulahi Yusuf'un selefi olmasını sağladı. Çatışma boyunca ne IGAD, Afrika Birliği ne de uluslararası toplum, 1,3 milyonu mülksüzleştirilen ve 16.000'i vahşice öldürülen Somali vatandaşlarını koruma konusunda herhangi bir istek göstermedi. Etiyopya'nın müdahalesi şiddetli güvensizlik ve artan radikalleşme nedeniyle itibar bıraktı (Menkhaus, 2008). Bu değişkenler yavaş yavaş bölgenin uzun vadeli barış ve güvenlik potansiyelini aşındırmakta.

Sonuç olarak IGAD'ın barış ve güvenliği görev kapsamına aldığından bu yana geçen tüm yıllarda Afrika Boynuzu'ndaki çatışmaların sıklığında gözle görülür bir azalma olmadığı ileri sürülebilir. Bölgenin bugüne kadar en temel bölgesel güvenlik mimarisinden bile yoksun olduğu görülmekte. IGAD üyesi ülkeler, coğrafi egemenlik ve

birbirlerinin işlerine karışmama konusunda eski moda eyaletlerarası kuralları ihlal etmeye devam etmekte. Bunu, komşularının güvensizliklerinin veya komşularına yönelik tehditlerin kurbanı olduklarını iddia ederek yapmaktalar (Khadiagala, 2017). Şu an itibariyle, işbirlikçi güvenlik yapılarına doğru ilerlediklerine veya bölgesel diyalogu veya karar alma sürecini tüm kalbiyle desteklediklerine dair yalnızca birkaç gösterge var. Bütün bunlar, IGAD'ın üye devletlerdeki çatışmalar nedeniyle felç olduğu ve muhtemelen bölgesel çatışma çözümünde ilerleme sağlayamayacağı sonucuna varmamıza yol açabilir.

Bununla birlikte, IGAD, adil bir şans verildiği takdirde önünde parlak bir geleceği olan nispeten genç bir kurumdur. Ortaya çıktıktan sonraki birkaç yıl içinde, özellikle de bir asırlık askeri çatışmalardan sonra, barış ve güvenliğe yönelik yeni girişimlerin etkinliğini değerlendirmek zordur. Somali'de IGAD liderliğindeki müzakereler, bu tür çatışmalı komşulukların Afrika'nın bölgesel barış inşasında hiçbir rol oynayamayacağı konusunda temkinli bir iyimserlik taşımakta. Bu iki anlaşma, IGAD'ın geniş kapsamlı misyonu döneminde önemli başarılarıdır. Afrika'nın iç alt-bölgesel çatışmalarında nispeten nadir görülen bölgesel diyalog örnekleri sunuyorlar. Pazarlık birimleri IGAD liderlerinin arzu ettiği sonuçları üretti. Ve bu, Somali için alternatif bir merkezi hükümetin seçilmesine yönelik bir prosedürdü. Nispeten uzun sonuçların bu tartışmalı alanda çok daha sıkıntılı olduğu kanıtlandı.

Ekim 2009'da IGAD, barışçıl çatışma yönetimi için vaat edilen mekanizmayı içeren yeni barış ve güvenlik stratejik planını duyurdu (Adetula, Bereketeab ve Jaiyebo, 2016). Geçmiş deneyimlere dayanarak, üye devletler özgürlüklerini ve özerkliklerini büyük ölçüde kısıtlayacak yeni bölgesel güvenlik özelliklerini benimseme konusunda isteksizler. Somali'deki barış mekanizmaları, bölgesel (ve bazen bölge dışı) güçlerin tarafsız olmayan etkileşimi nedeniyle tekelleştirildi. Bu güçler genellikle kendi güvenlik hedefleriyle tutarlı sonuçlar elde etmek için birbirleriyle rekabet halindeydi. IGAD Sekreteryası'na bağımsız bir çatışma çözümü işlevselliğini teşvik etme yetkisini veya yolunu verirken, eğer varsa, dikkatli davranmalıdırlar.

Ancak IGAD’ın varlığı, Afrika Boynuzu’ndaki çatışma çözümüne yeni bir diplomatik boyut katmakta. Bu, bölgesel devletleri içeren ancak diğer paydaşları bölgenin dışında bırakan bir yoldur. Yeni bileşik, IGAD’ın bölgedeki çatışmaları çözme konusunda uluslararası alanda tanınan güvenidir.

Ulusal güvenlik çıkarlarının bölge genelinde ayrılmaz biçimde bağlantılı olduğunun kabul edilmesi, ne kadar işlevsiz ve engelli olursa olsun, IGAD’ın bölgesel barış ve güvenlik operasyonlarının devam edeceğini ve öneminin artacağını varsaymaktadır. IGAD’ın işlevini sağlamlaştırması gerekiyorsa, Sekreteryaya da dahil olmak üzere birimlerinin bir miktar bağımsızlık ilan edebilmesi için genişletilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte örgüt, Afrika’daki ve uluslararası düzeydeki geri bildirimlerin bölgedeki çatışmaya yönlendirilmesi konusunda halihazırda kritik bir propaganda rolü üstlendi. Uzun vadede, diğer üye devletlerin de işlevselliğini kabul ettiği varsayıldığında, IGAD, dengesiz ilişkileri ve yerel hegemonyayı güç kullanmadan çözmeye yönelik bir sempozyum görevi görme kapasitesine sahiptir.

KAYNAKÇA

- Abass A ve Baderin M A (2002) Towards effective collective security and human rights protection in Africa: An assessment of the Constitutive Act of the new African Union. *Netherlands International Law Review* 49(1): 1-38.
- Abbink J (2003) Ethiopia—Eritrea: Proxy wars and prospects of peace in the horn of Africa. *Journal of Contemporary African Studies* 21(3): 407-426.
- Abdulahi A M (2015) Regional and international community in conflicts resolution: the case of Somalia, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Wien Üniversitesi, Vienna, Austria.
- Acharya A (2007) The emerging regional architecture of world politics. *World politics* 59(4): 629-652.
- Acharya A (2009) Constructing a security community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order (Routledge).
- Acharya A (2014) Rethinking power, institutions and ideas in world politics: Whose IR?. (Routledge).
- Acharya A ve Johnston A I (2007) Crafting cooperation: Regional international institutions in comparative perspective, (Cambridge University Press).
- Achebe C (2009) The education of a British-protected child: Essay (Penguin Group).
- ACLED (2017) Conflict trend summaries 2016. <https://acleddata.com/2017/02/07/conflict-trend-summaries-2016/> (12 Mart 2023).
- Adedeji A (2002) History and prospects for regional integration in Africa. In *Third Meeting of the African Development Forum*. Addis Ababa, 5:1-10.

- Adetula V A (2015) African conflicts, development and regional organisations in the post-Cold War international system: The annual Claude Ake memorial lecture. Uppsala, Sweden 30 January 2014. Nordiska Afrikainstitutet.
- Adetula V A, Bereketeab R ve Jaiyebo O (2016) Regional economic communities and peacebuilding in Africa: The experiences of ECOWAS and IGAD (Nordiska Afrika institutet).
- Adetula V, Bereketeab R ve Obi C (2021) Regional Economic Communities and Peacebuilding in Africa: Lessons from ECOWAS and IGAD, (Taylor & Francis).
- Adeyeye S A O Ashaolu T J, Bolaji O T, Abegunde T A, Omoyajowo A O (2023) Africa and the nexus of poverty, malnutrition and diseases. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition* 63(5): 641-656.
- Adler E (1997) Imagined (security) communities: Cognitive regions in international relations, *Millennium: Journal of International Studies* 26(2): 249–77.
- Adler E (1998) Seeds of Peaceful Change: The OSCE's Security Community Building Model, in Emanuel Adler and Michael Barnett (eds), *Security Communities* (Cambridge University Press, Cambridge).
- Adler E (2004) Communitarian international relations: The epistemic foundations of international relations (Routledge).
- Adler E (2011) Security communities. In *Security Studies*, 339-344 (Routledge).
- Adler E (2017) Imagined (security) communities: Cognitive regions in international relations. In *International Organization*, 359-387 (Routledge).
- Adler E ve Barnett M (1998) Studying Security Communities in Theory, Comparison, and History, in Emanuel Adler and Michael Barnett (eds), *Security Communities* (Cambridge University Press, Cambridge).

- Adler E ve Barnett M N (1996) Governing anarchy: A research agenda for the study of security communities. *Ethics & International Affairs* 10: 63-98.
- African Union (2018) The Continental Early Warning System (CEWS). <https://www.peaceau.org/en/article/the-continental-early-warning-system> (26 Mart 2023).
- Ahmed I I (1999) The heritage of war and state collapse in Somalia and Somaliland: Local-level effects, external interventions and reconstruction. *Third World Quarterly* 20(1): 113-127.
- Ahmed I I (2000) Remittances and their economic impact in post-war Somaliland. *Disasters* 24(4):380-389.
- Ajú M M ve Ylönen A (2022) The Middle East and Eastern Africa intersected: Discussing contemporary connections. *Cadernos de Estudos Africanos* 43: 13-39.
- Ake C (1981) *A political economy of Africa*, (Longman).
- Albert I O (2007) The African Union and conflict management. *Africa development* 32(1).
- Alemazung J A (2010) Post-colonial colonialism: An analysis of international factors and actors marring African socio-economic and political development. *The Journal of Pan African Studies* 3(10):62-84.
- All Africa (2013) Somalia: Eritrea continues support to Somalia's Al Shabab, says Ethiopia, 29 July 2013, www.allfrica.com (5 Ocak 2023).
- AMISOM (2016) The AU secures EU funds for the AU Mission in Somalia', <https://amisom-au.org/> (20 Subat 2023).
- Anderson B (1990) *Imagined communities*. London: Verso. ASEAN (2004). ASEAN security community plan of action, (Vientiane, Lao. URL. <http://www.asean.sec.org>).

- Anderson D M ve McKnight J (2015) Kenya at war: Al-Shabaab and its enemies in Eastern Africa. *African Affairs* 114(454):1-27.
- Anderson N (2014) Peacekeepers fighting a counterinsurgency campaign: A net assessment of the African Union Mission in Somalia. *Studies in Conflict & Terrorism* 37(11): 936-958.
- Aniche E (2015) The ‘calculus’ of integration or differentiation in Africa: Post-neo-functionalism and the future of African regional economic communities (RECs). *International Affairs and Global Strategy* 36: 41-52.
- Aniche E T (2020) From pan-Africanism to African regionalism: A chronicle. *African studies* 79(1):70-87.
- Aniche E T (2021) 2 Beyond neo-functionalism. *Regionalism, Security and Development in Africa*, (Routledge).
- Apollos M (2001) Ethnicity, violence and democracy. *Africa Development/Afrique et Développement* 26(1/2):99-144.
- Apuuli K (2015) IGAD’s mediation in the current South Sudan conflict: prospects and challenges. *African security* 8(2): 120-145.
- Apuuli K P (2023) Regional organizations and conflict management in Africa: The case of the Intergovernmental Authority on Development (IGAD) in the Horn of Africa Region (In *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*).
- Araoye A (2012) Hegemonic agendas, intermesticity and conflicts in the postcolonial state. *African Journal on Conflict Resolution* 12(1):33-60.
- Arthur P (2017) Promoting security in Africa through regional economic communities (RECs) and the African union’s African peace and security architecture (APSA). *Insight on Africa* 9(1):1-21.

- Asgedom M (2019) The African union (AU) and intergovernmental authority on development (IGAD) partnership in peace and development: Achievements and challenges. *Journal of Citizenship and Morality* 2(1): 80-100.
- AU (2000) Constitutive Act. <https://au.int/en/constitutive-act> (26 Mart 2023)
- Ba A D (2005) On norms, rule breaking, and security communities: a constructivist response. *International Relations of the Asia-Pacific* 5(2): 255-266.
- Bahadur J (2011) *The pirates of Somalia: Inside their hidden world* (Vintage).
- Bamfo N A (2010) Ethiopia's invasion of Somalia in 2006: Motives and lessons learned. *African Journal of Political Science and International Relations* 4(2): 55-65.
- Barnes C ve Hassan H (2007) The rise and fall of Mogadishu's Islamic Courts. *Journal of Eastern African Studies* 1(2):151-160.
- Bellamy A J (2004) *Security communities and their neighbours*, (NewPalgrave Macmillan, York, NY).
- Bereketeab R (2012) Inter-governmental authority on development (IGAD): A critical analysis. *Regional integration, identity and citizenship in the Greater Horn of Africa* 173-94
- Bereketeab R (2019a) *The Ethiopia-Eritrea rapprochement: Peace and stability in the Horn of Africa*, (Nordiska Afrikainstitutet).
- Bereketeab R (2019b) Regional economic communities and peacebuilding: The IGAD experience. *South African Journal of International Affairs* 26(1): 137-156. <https://doi.org/10.1080/10220461.2019.1596152> (25 Şubat 2023).
- Berhe M G (2014) Regional peace and security co-operation under the Intergovernmental Authority on Development: Development and challenges. *Eastern Africa Social Science Research Review* 30(1): 105-131.

- Berman B J (1974) Clientelism and neocolonialism: Center-periphery relations and political development in African states. *Studies in Comparative International Development* 9:3-25.
- Berouk M (2011) Elections, politics and external involvement in djibouti, institute for security studies (iss). South Africa. <https://policycommons.net/artifacts/1447906/elections-politics-and-external-involvement-in-djibouti/2079683/> CID: 20.500.12592/qg9kwf (25 Ocak 2023).
- Blockmans W ve Schläppi D (2017) Empowering interactions: Political cultures and the emergence of the state in Europe 1300–1900.
- Bongmba E K (2004) Reflections on Thabo Mbeki's African renaissance. *Journal of Southern African Studies* 30(2): 291-316.
- Börzel T A (2011) Comparative regionalism: A new research agenda.
- Bräutigam D A ve Knack S (2004) Foreign aid, institutions, and governance in sub-Saharan Africa. *Economic development and cultural change* 52(2):255-285.
- Brons M H (2001) Society, security, sovereignty and the state in Somalia: from statelessness to Statelessness? Thesis fully internal (DIV), University of Groningen. S.n.
- Brown C ve Ainley K (2009) Understanding international relations (Macmillan International Higher Education).
- Bruch C, Muffett C ve Nichols S (2016) Governance, natural resources and post-conflict peacebuilding (Routledge).
- Bundu A (2001) Democracy by force?: A study of international military intervention in the civil war in Sierra Leone from 1991-2000, (Universal-Publishers).

- Buzan B (2003) Regional security complex theory in the post-cold war world. In Theories of new regionalism: A Palgrave reader (Palgrave Macmillan UK, London).
- Buzan B (2008) People, states & fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era (ECPR press)
- Buzan B (2018) Rethinking security after the Cold War. In National and International Security (Routledge).
- Buzan B (y.y) Regional Security Complexes and African Foreign Policies, journal of indo-pacific affairs, special issue
- Buzan B ve Waever O (2003) Regions and powers: The structure of international security (Vol. 91) (Cambridge University Press).
- Cabestan J P (2018) China's involvement in Africa's security: The case of China's participation in the UN mission to stabilize Mali. The China Quarterly 235: 713-734.
- Chan S G (2019) The development of IGAD as a distinctively African Regional Security community for the horn of Africa with case studies of South Sudan and Somalia. Doctoral dissertation, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adelaide Üniversitesi, Australia.
- Chang J Y (2016) Essence of security communities: Explaining ASEAN. International Relations of the Asia-Pacific 16(3):335-369.
- Cheema G S (2005) Building democratic institutions: Governance reform in developing countries (Kumarian Press).
- Cilliers J (2005) UN reform and funding peacekeeping in Africa. African Security Studies 14(2):67-76.

- Cilliers J ve Cilliers J (2015) Future (im) perfect? Mapping conflict, violence and extremism in Africa. Institute for Security Studies Papers 2015(287): 24.
- Cilliers J ve Schunemann J (2013) The future of intrastate conflict in Africa-more violence or greater peace? Institute for Security Studies Papers 2013(246):24.
- Cilliers J ve Sturman K (2004) Challenges facing the AU's peace and security council. African Security Studies13(1): 97-104.
- Clark I (2011) Hegemony in international society (Oxford University Press).
- Cliffe L (1999) Regional dimensions of conflict in the Horn of Africa. Third World Quarterly 20(1): 89-111.
- Cochran S T (2010) Security assistance, surrogate armies, and the pursuit of US interests in Sub-Saharan Africa. Strategic Studies Quarterly 4(1):111-152
- Cocodia J (2021) Rejecting African solutions to African problems: The African Union and the Islamic Courts Union in Somalia. African Security 14(2): 110-131.
- Cooper F (1994) Conflict and connection: Rethinking colonial African history. The American Historical Review 99(5):1516-1545.
- Da Silva I C (2013) From OAU to AU: 50 Years of African Continentalism (Mundorama).
- Dagne T S (2010) Somalia: Current conditions and prospects for a lasting peace, 16 (Congressional Research Service, Washington, DC).
- Danso K ve Aning K (2022) African experiences and alternativivity in International Relations theorizing about security. International Affairs 98(1): 67-83.
- De Coning C, Gelot L ve Karlsrud J (2016) Towards an African model of peace operations. The Future of African Peace Operations: From the Janjaweed to Boko Haram. Google Scholar 1-19.

- De Klerk B (2007) Navigating conflict management: The case of IGAD in the horn of Africa. *Globalization and Emerging Trends in African Foreign Policy*, 2. (Press of America Boulder, New York).
- De Lombaerde P, Söderbaum F, Van Langenhove L ve Baert F (2010) The problem of comparison in comparative regionalism. *Review of International Studies* 36(3): 731-753.
- De Waal A (2007) In search of a peace and security framework for the Horn of Africa. In *Conference on the Current Peace and Security Challenges in the Horn of Africa*. March 12-13.
- De Waal A (2015) *The real politics of the Horn of Africa: Money, war and the business of power* (John Wiley & Sons).
- De Waal A (2020) Somalia's disassembled state: Clan unit formation and the political marketplace. *Conflict, Security & Development* 20(5): 561-585.
- Dea A (2022) Historical background, economic roles, opportunities, and challenges of Intergovernmental Authority on Development (IGAD).
- Debrix F (1999) *Re-envisioning peacekeeping: The United Nations and the mobilization of ideology*, 13 (University of Minnesota Press).
- Decalo S (1992) The process, prospects and constraints of democratization in Africa. *African Affairs* 91(362): 7-35.
- DeLancey M W, Reed W C, Spyke R, ve Steen P (2019) *Sub-Continental Regionalism*. In *African International Relations* (Routledge).
- Demeke M A (2014) Conflict resolution responses of IGAD and AU to the Somalia crises. *International Journal of Political Science and Development* 2(10): 248-257.

- Demeke M A ve Gebru S G (2014) The role of regional economic communities in fighting terrorism in Africa: The case of Inter-Governmental Authority on Development (IGAD). European Scientific Journal.
- Deng C A (2017) South Sudan's foreign policy in relation to Uganda, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kampala International Üniversitesi, Uganda.
- Deng F M (2011) War of visions: Conflict of identities in the Sudan (Rowman & Littlefield).
- Desmidt S (2019) Conflict management and prevention under the African Peace and Security Architecture (APSA) of the African Union. Africa Journal of Management 5(1): 79-97.
- Desta M A (2002) The role of sub-regional organizations in conflict resolution-a critical assessment of IGAD's peace process in the Sudan. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nairobi Üniversitesi, Kenya.
- Deutsch K W (1957) Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience (Princeton University Press, Princeton, NJ).
- Deutsch K W (2008) Karl w. Deutsch. Fifty key thinkers in international relations second edition, (Routledge)
- Deutsch K W (2015) Political community and the North American area. (Princeton University Press)
- Diehl P F (1996) With the Best of Intentions: Lessons from UNOSOM I and II. Studies in Conflict & Terrorism 19(2): 153-177.
- Dolan M B (1975) The study of regional integration: A quantitative analysis of the neo-functional and systemic approaches. International Studies Quarterly 19(3): 285-315.

- Duchhardt H (2016) The Peace of Westphalia: A European Peace. In The Ashgate Research Companion to the Thirty Years' War (Routledge).
- Duffey T (2000) Cultural issues in contemporary peacekeeping. *International Peacekeeping* 7(1): 142-168.
- Duursma A (2017) Counting deaths while keeping peace: An assessment of the JMAC's field information and analysis capacity in Darfur. *International Peacekeeping* 24(5): 823-847.
- Edo V O ve Olanrewaju M A (2012) An Assessment of the transformation Of the Organization of African Unity (OAU) To The African Union (AU), 1963-2007. *Journal of the historical society of Nigeria* 41-69.
- Ehrhart H G ve Petretto K (2017) Stabilizing Somalia: Can the EU's comprehensive approach work?. In *Putting security governance to the test* (Routledge).
- El-Affendi A (2001) The impasse in the IGAD peace process for Sudan: The limits of regional peacemaking?. *African Affairs* 100(401):581-599.
- Elmi A A ve Barise A (2006) The Somali conflict: Root causes, obstacles, and peace-building strategies. *African Security Studies* 15(1):32-54.
- Elowson C ve de Albuquerque A L (2016) Challenges to peace and security in Eastern Africa: The role of IGAD, EAC and EASF. *Studies in African Security* 5634.
- Engel U (2018) The African Union's Peace and Security Architecture—from Aspiration to Operationalization. In *Africa in World Politics* (Routledge).
- Eno M A ve Eno M M (2007) Inclusive but Unequal: The Enigma of the 14th SNRC and the Four-Point-Five (4.5) Factor. *Somalia at the Crossroad: Challenges and Perspectives on Reconstituting a Failed State* (Adonis & Abbey Publishers Ltd, London).

- Eriksson M ve Wallensteen P (2004) Armed conflict, 1989–2003. *Journal of Peace Research* 41(5):625-636.
- Evatt H V (1948) *The United Nations* (Harvard university press).
- Fafchamps M (2003) *Market institutions in sub-Saharan Africa: Theory and evidence* (MIT press).
- Farah A O (2007) *Somalia* (Adonis & Abbey Publishers Ltd).
- Farah A O (2012) *Transnationalism and Civic Engagement* (Adonis & Abbey Publishers Ltd).
- Fawcett L (2004) Exploring regional domains: a comparative history of regionalism. *International Affairs* 80(3): 429-446.
- Fawcett L ve Sayigh Y (1999) *The Third World beyond the Cold War: Continuity and change* (OUP Oxford).
- Fayemi A K (2009) Towards an African theory of democracy. *Institute of African Studies Research Review* 25(1):1-21.
- Finnemore M (1996) Norms, culture, and world politics: insights from sociology's institutionalism. *International organization* 50(2):325-347
- Fischer M (2011) *Civil society in conflict transformation: Strengths and limitations* (Berghof Foundation).
- Focarelli C (2017) The responsibility to protect doctrine and humanitarian intervention: too many ambiguities for a working doctrine. In *The Use of Force in International Law* (Routledge).
- Follesdal A (2013) The principle of subsidiarity as a constitutional principle in international law. *Global Constitutionalism*, 2(1), 37-62.

- Francis D J (2017) *Uniting Africa: Building regional peace and security systems* (Routledge).
- Franke B (2016) *Africa's Regional Economic Communities and the Multi-level Logic of Security Cooperation on the Continent*. In *Towards an African Peace and Security Regime* (Routledge).
- Franke B F (2007) Competing regionalisms in Africa and the continent's emerging security architecture. *African Studies Quarterly* 9(3).
- Franke B F (2008) Africa's evolving security architecture and the concept of multilayered security communities. *Cooperation and Conflict* 43(3):313-340.
- Franke B ve Esmenjaud R (2008) Who owns African ownership? The Africanisation of security and its limits. *South African Journal of International Affairs* 15(2): 137-158.
- Freudenschuss H (1994) Between unilateralism and collective security: Authorizations of the use of force by the UN Security Council. *Eur. J. Int'l L.*, 5, 492.
- Frimpong Oppong R (2010) The African Union, the African Economic Community and Africa's regional economic communities: Untangling a complex web. *African Journal of International and Comparative Law* 18(1): 92-103.
- Froitzheim M, Söderbaum F ve Taylor I (2011) The limits of the EU as a peace and security actor in the Democratic Republic of the Congo. *Africa Spectrum* 46(3): 45-70.
- FTL Somalia (2024) IGAD's New Representative to Somalia Meets Swedish Ambassador, 7 February 2024 <https://www.ftlsomalia.com/IGADs-new-representative-to-somalia-meets-swedish-ambassador/>, (15 Mart 2024).
- Gang M L (2010) *Culture, conflict resolution and the legacy of colonialism*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, American University, USA.

- Gebremichael M, Kifle A A, Kidane A, Fitiwi M, Belay T, Shariff Z ve Mnguni M S (2018) SOUTH Sudan Conflict Insight. Report of Institute for Peace and Security Studies, 1.
- Gebru M K (2020) Seeking peace in South Sudan: The contributions and challenges of the Inter-Governmental Authority on Development (IGAD). *PanAfrican Journal of Governance and Development* 1(1): 61-79.
- Ghosh P (2020) *International relations* (PHI Learning Pvt. Ltd).
- Gibert M (2006) The European Union in the IGAD-subregion: Insights from Sudan & Somalia. *Review of African political economy* 142-150.
- Gilkes P (1999) Briefing: Somalia. *African Affairs* 98(393): 571-577.
- Glas A (2018) African Union security culture in practice: African problems and African solutions. *International Affairs* 94(5): 1121-1138.
- Gleditsch N P, Wallensteen P ve Strand H (2002) Armed Conflict 1946–2001: A New Dataset, *Journal of Peace Research* 39(5): 615–37
- Goertz G, Diehl P F ve Balas A (2016) The puzzle of peace: The evolution of peace in the international system (Oxford University Press).
- Gordon P H (1997) Europe's uncommon foreign policy. *International security* 22(3): 74-100
- Graham K ve Felicio T (2006) Regional security and global governance: A study of interaction between regional agencies and the UN security council with a proposal for a regional-global security mechanism, 5 (ASP/VUBPRESS/UPA).
- GTD (2016) Global Terrorism Database
<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=%28GTD%2C+2016%29.&sa.x=35&sa.y=23> (20. 01.2023).

- Guyo MA (2022) IGAD Special Envoy for the Red Sea, Gulf of Aden and Somalia (April 24, 2022) Multilateralism and Diplomacy for Peace in Somalia- Gains and Prospects, 24 April 2022 <https://IGAD.int/multilateralism-and-diplomacy-for-peace-in-somalia-gains-and-prospects/> (15 Ocak 2023).
- Haas E B (1976) Turbulent fields and the theory of regional integration. *International organization*, 30(2), 173-212.
- Habeeb W M (2014) *Civil wars in Africa* (Simon and Schuster).
- Hackenesch C (2009) China and the EU's engagement in Africa: Setting the stage for cooperation, competition or conflict? (No. 16/2009). Discussion Paper.
- Hansen P ve Jonsson S (2014) *Eurafrica: The untold history of European integration and colonialism* (Bloomsbury Academic).
- Hanson S (2008) *The African Union* (CFR).
- Hartzenberg T (2011) Regional integration in Africa (Available at SSRN 1941742).
- Healy S (2009) Peacemaking in the midst of war: an assessment of IGAD's contribution to regional security in the Horn of Africa (Google Scholar).
- Healy S (2010) *Reflections on the somali state: What went wrong and why it might not matter. peace and milk, drought and war: somali culture, society, and politics: Essays in honour of im lewis* (Columbia UP, New York).
- Healy S (2011) Seeking peace and security in the Horn of Africa: the contribution of the Inter-Governmental Authority on Development. *International Affairs* 87(1): 105-120.
- Healy S (2013) IGAD and regional security in the horn. in *routledge handbook of African security* (Routledge).
- Hellmann G ve Valbjørn M (2017) Problematising global challenges: Recalibrating the Inter in IR-Theory inter alia: on global orders, practices, and theory. *The inter as*

liminal spaces: prudence, transience, and affection dialoguing about dialogues: On the purpose, procedure and product of dialogues in Inter-National Relations Theory. Interpreting international relations the narrative of academic dominance: How to overcome performing the core-periphery divide. *International Studies Review* 19(2): 279-309.

Herbst J (1989) The creation and maintenance of national boundaries in Africa. *International Organization* 43(4): 673-692.

Herpolsheimer J (2023) AU–REC relations: The practices of inter-regionalism between ECOWAS and the African union. *Comparativ* 33(1):70-88.

Hersi M ve Akinola A O (2024) IGAD and Regional Conflicts. In *IGAD and Multilateral Security in the Horn of Africa: Through the Lens of the Somali Conflict* (Springer Nature Switzerland, Cham).

Hettne B ve Söderbaum F (1998) The new regionalism approach. *Politeia* 17(3):6-21.

Hettne B ve Söderbaum F (2006) Regional cooperation: a tool for addressing regional and global challenges. In *International Task Force on Global Public Goods, Meeting Global Challenges: International Cooperation in the National Interest, Final Report*, Stockholm 179-244.

Hogan J J (2020) What a difference a decade makes: Understanding security policy reversals between the Organisation of African Unity and the African Union. *Visions of African unity: New perspectives on the history of Pan-Africanism and African unification projects* 289-316.

Horn M (2006) S-Security Council-Resolution 1725 (2006). https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Horn%2C+M.+%282006%29.+SSecurity+CouncilResolution+1725+%282006%29.&btnG=#d=gs_cit&t=1718643873262&u=%2Fscholar%3Fq%3Dinfo%3AUiCZHhkZL3kJ%3Ascholar.google.com%2F%26output%3Dcite%26scirp%3D0%26hl%3Den (26 Mart 2023).

- Hosli M O ve Dörfler T (2020) The United Nations Security Council: History, Current Composition, and Reform Proposals, (Springer International Publishing).
- Hurrell A (1995) Explaining the resurgence of regionalism in world politics. *Review of international Studies* 21(4):331-358.
- Hyde-Price A (2015) Security communities. *Democracy, peace, and security* 25-40.
- Hyndman J (1997) BorderCrossings. *Antipode* 29(2): 149-176.
- Ibrahim M (2019) Governance lags behind youth expectations and needs, (Brookings Institute Foresight Africa).
- ICG (2004) Biting the Somali Bullet. Africa Report No 79. <https://www.crisisgroup.org/> (12 Mart 2023).
- ICG (2002) Salvaging Somalia's Chance for Peace. Africa Briefing No. 11. <https://www.crisisgroup.org/> (19 Mart 2023).
- ICG (2003) Negotiating a Blueprint for Peace in Somalia. Africa Report No 59. <https://www.crisisgroup.org/> (15 Mart 2023).
- ICG (2005) Somalia's Islamists. Africa Report No 100. <https://www.crisisgroup.org/> (10 Mart 2023).
- ICG (2006) Can the Somali Crisis Be Contained? Africa Report No 116. <https://www.crisisgroup.org/> (10 Mart 2023).
- ICG (2007a) Somalia: The Tough Part is Ahead. ICG Policy Briefing, No 45. Brussels: ICG. <https://www.crisisgroup.org/> (11 Mart 2023).
- ICG (2007b) Somalia: To Move Beyond the Failed State. Africa Report No.147. <https://www.crisisgroup.org/> (18 Mart 2023).
- ICG (2008) Somalia: To Move Beyond The Failed State. Africa Report No147. Brussels: ICG. <https://www.crisisgroup.org/> (19 Mart 2023).

- ICG (2010) Somalia's Divided Islamists. Africa Briefing No. 74. <https://www.crisisgroup.org/> (19 Mart 2023).
- ICISS (2001) The responsibility to protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. IDRC. <https://idrc-crddi.ca/en/book/responsibility-protect-report-international-commission-intervention-and-state-sovereignty> (19 Mart 2023).
- ICRD (2009) The Search for Peace: A history of mediation in Somalia since 1988. www.interpeace.org.au (25 Mart 2023).
- IGAD (1987) IGAD Secretariat Annual Report, 1987. <https://IGAD.int/> (27 Mart 2023).
- IGAD (1996) Agreement establishing the Inter-Governmental Authority on Development. Assembly of Heads of State and Government. Nairobi: IGAD/SUM-96/AGRE-DOC. <https://IGAD.int/> (27 Mart 2023).
- IGAD (1998) Sub-regional Action Programme (SRAP) for the Implementation of the United Nations Convention to Combat Desertification in the IGAD Sub-region. <https://IGAD.int/> (27 Mart 2023).
- IGAD (2003a) Strengthening the Role of IGAD in Regional Peace Initiatives and Post Conflict Reconstruction. <https://IGAD.int/> (20 Mart 2023).
- IGAD (2003b) Communiqué by the 10th Ordinary IGAD Summit, Uganda, Kampala, October 24–25, 2003. http://www.iss.co.za/index.php?link_id=32&slink_id=270&link_type=12&slink_type=12&tmpl_id=3 (20 Mart 2023).
- IGAD (2003c) IGAD Strategy, 2003. <https://IGAD.int/> (20 Mart 2023).
- IGAD (2004) IGAD Secretariat Annual Report 2004. <https://IGAD.int/> (27 Mart 2023).
- IGAD (2006) IGAD Secretariat Annual Report 2006. <https://IGAD.int/> (27 Mart 2023).

IGAD (2007a) Annual Report of IGAD Executive Secretariat for 2006 and Planned Activities for 2007. Djibouti: IGAD/CM-26/07/WP02. <https://IGAD.int/> (25 Mart 2023).

IGAD (2007b) Preparation of Peace and Security Strategy for IGAD. Nairobi: Ramco Printing Works. <https://IGAD.int/> (29 Mart 2023).

IGAD (2008) Peace and Security Architecture. Djibouti: IGAD Secretariat. Available from Trust Africa African Regional Organizations. [http://Aros.trustafrica.org/index.php/InterGovernmental_Authority_On_Development_\(IGAD\)_%E2%80%93_Peace_and_Security_Architecture](http://Aros.trustafrica.org/index.php/InterGovernmental_Authority_On_Development_(IGAD)_%E2%80%93_Peace_and_Security_Architecture) (21 Mart 2023).

IGAD (2010a) Communiqué of the 37th Extra-Ordinary Session of the IGAD Council of Ministers, New York September 22. <https://IGAD.int/devenv/communiques/> (22 Mart 2023).

IGAD (2016) IGAD commended by UNSG for role in regional peace and democratic governance, www.IGAD.int (22 Mart 2023).

IGAD (2020) Intergovernmental Authority on Development—IGAD. Organization (Routledge).

IGAD (2022) Multilateralism and Diplomacy for Peace in Somalia- Gains and Prospects. <https://IGAD.int/multilateralism-and-diplomacy-for-peace-in-somalia-gains-and-prospects/> (1 Mart 2023).

Ikuli B Y (2021) Afrocentrists and the revitalization of Africa's cultural heritage: A critical view. *Journal/International Journal of Current Research in the Humanities* 25(1)

Isbasaran V (2022) The domino theory and islamist terrorism. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Central European University, Vienna Australia.

Issa-Salwe A M (1996) The collapse of the Somali state: The impact of the colonial legacy, (Routledge).

- Jackson P (2014) African Union. In Handbook of Governance and Security, (Edward Elgar Publishing).
- Kalu K A (2021) Re-Building Peace after Conflicts in Africa. Peacebuilding in Africa: The Post-Conflict State Its Multidimensional Crises, 1, (Rowman & Littlefield)
- Kasaija A P (2013) The UN-led Djibouti peace process for Somalia 2008–2009: Results and problems. In Somalia: State Collapse, Terrorism and Piracy, (Routledge).
- Keck M E ve Sikkink K (1999) Transnational advocacy networks in international and regional politics. *International social science journal* 51(159):89-101.
- Kelly R E (2007) Security theory in the new regionalism. *International Studies Review* 9(2): 197-229.
- Khadiagala G M (2010) Boundaries in eastern Africa. *Journal of Eastern African Studies* 4(2):266-278.
- Khadiagala G M (2017) Pan-Africanism and regional integration. In *Routledge handbook of African politics* (Routledge).
- Khoo N (2004) Deconstructing the ASEAN security community: A review essay. *International Relations of the Asia-Pacific* 4(1):35-46.
- Kioko B (2003) The right of intervention under the African Union's Constitutive Act: From non-interference to non-intervention. *International Review of the Red Cross* 85(852): 807-826.
- Kirton J J ve Kokotsis E (2016) The G7/8 contribution at Kananaskis and beyond. In *Sustaining Global Growth and Development*, (Routledge).
- Koschut S (2014) Regional order and peaceful change: Security communities as a via media in international relations theory. *Cooperation and Conflict* 49(4):519-535.
- Kuwali D ve Viljoen F (2013) Africa and the responsibility to protect: Article 4 (h) of the African Union Constitutive Act, (Routledge).

- Lederach J P ve Appleby R S (2010) Strategic peacebuilding: An overview. *Strategies of peace: Transforming conflict in a violent world* 19-44.
- Legum C (1975) The Organisation of African Unity-success or failure?. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944) 51(2):208-219.
- Levitt J I (2003) Peace and security council of the African Union: The known unknowns, The. *Transnat'l L. & Contemp. Prob* 13:109.
- Lewis I (2004) Visible and invisible differences: The Somali paradox. *Africa* 74(4): 489-515.
- Lewis W H ve Marks E (1998) *Searching for Partners: Regional Organizations and Peace Operations*, 58, (Diane Publishing).
- Lindley A (2011) Between a protracted and a crisis situation: Policy responses to Somali refugees in Kenya. *Refugee Survey Quarterly* 30(4):14-49.
- Luling V (1976) Colonial and postcolonial influences on a South Somali community. *Journal of African Studies* 3(4):491.
- Lyons T (1996) The international context of internal war: Ethiopia/Eritrea. *Africa in the New International Order: Rethinking State Sovereignty and Regional Security* 85.
- Lyons T (2009) The Ethiopia–Eritrea conflict and the search for peace in the Horn of Africa. *Review of African Political Economy* 36(120): 167-180.
- Magliveras K D ve Naldi G J (2002) The African Union—A new dawn for Africa?. *International & Comparative Law Quarterly* 51(2): 415-425.
- Maimbo (2006) Remittances and economic development in Somalia. *Social Development Papers, Conflict Prevention and Reconstruction*, Paper, 38.
- Malcolmson J (2009) What is security culture? Does it differ in content from general organisational culture?. In 43rd Annual 2009 international Carnahan conference

on security technology, Zurich, Switzerland. IEEE, 361-366, doi: 10.1109/CCST.2009.5335511

Manwa F ve Wijeweera A (2016) Trade liberalisation and economic growth link: The case of Southern African Custom Union countries. *Economic Analysis and Policy*, 51, 12-21.

Markakis J (2021) *The Crisis of the State in the Horn of Africa*, (Published under Creative Commons Attribution-ShareAlike4.0 International) <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> (20 Ocak 2023).

Mbaku J M ve Ihonvbere J O (2018) Assessing the future of democracy in Africa: Internal and external challenges. In *Multiparty Democracy and Political Change*, (Routledge).

Mbembe A (2001) *On the postcolony*, 41, (Univ of California Press).

McDonald M (2023) *Constructivisms*. In *security studies*, (Routledge).

McGowan P J (2003) African military coups d'état, 1956–2001: Frequency, trends and distribution. *The Journal of Modern African Studies* 41(3):339-370.

Medani K M (2012) The Horn of Africa in the shadow of the cold war: Understanding the partition of Sudan from a regional perspective. *The Journal of North African Studies* 17(2): 275-294.

Menkhaus K (2007) The crisis in Somalia: Tragedy in five acts. *African Affairs* 106(424): 357-390.

Menkhaus K (2008) Somalia: a country in peril, a policy nightmare. *ENOUGH Strategy Paper*, (8).

Michalopoulos S ve Papaioannou E (2016) The long-run effects of the scramble for Africa. *American Economic Review* 106(7):1802-1848.

- Michalopoulos S ve Papaioannou E (2020) Historical legacies and African development. *Journal of Economic Literature* 58(1): 53-128.
- Miller B ve Saltzman I Z (2016) Beyond the three 'isms': Rethinking IR and the post-cold war order. *International Politics* 53:385-414.
- Mingst K ve Karns M P (2019) *The United Nations in the post-cold war era*, (Routledge).
- Møller B (2005) The pros and cons of subsidiarity: The role of African regional and subregional organisations in ensuring peace and security in Africa, 2005: 4. DIIS Working Paper.
- Møller B (2009) *The Somali conflict: The role of external actors*, 2009: 03. DIIS report.
- Mosley J (2014) *Eritrea and Ethiopia: Beyond the impasse*, (Royal Institute of International Affairs).
- Mubarak J A (1997) The hidden hand behind the resilience of the stateless economy of Somalia. *World Development* 25(12):2027-2041.
- Murithi T (2008) The African Union's evolving role in peace operations: The African Union Mission in Burundi, the African Union Mission in Sudan and the African Union Mission in Somalia: essays. *African Security Review* 17(1):70-82.
- Murithi T (2008) *Towards a union government for Africa: challenges and opportunities*. Institute for Security Studies Monographs (140):189.
- Mwaûra C ve Schmeidl S (2002) *Early warning and conflict management in the Horn of Africa*, (The Red Sea Press).
- Nathan L (2010) *The peacemaking effectiveness of regional organisations* (Crisis States Research Centre, London).
- Ngwa N R (2023) Rethinking the abuja treaty: The role of security in the theory and practice of african regional integration. *Le traité d'Abuja: Regards pluriels sur trois décennies de réformes institutionnelles et politiques*, 99.

- Niemann A (2021) Neofunctionalism. In: Riddervold M, Trondal J, Newsome A (eds) The Palgrave Handbook of EU Crises. Palgrave Studies in European Union Politics. (Palgrave Macmillan, Cham). https://doi.org/10.1007/978-3-030-51791-5_6 (24 Ocak 2023).
- Nkaisserry J K (1997) The ogaden war: an analysis of its causes and its impact on regional peace on the horn of africa, 0031 (US Army War College, Carlisle).
- Nkrumah K (1965) Neo-colonialism; the last stage of imperialism, (International publishers new york).
- Nyerere J K (1963) A united states of Africa. The Journal of Modern African Studies 1(1): 1-6.
- Ocheni S ve Nwankwo B C (2012) Analysis of colonialism and its impact in Africa. Cross-cultural communication 8(3): 46-54.
- Oelsner A (2015) Pluralistic security communities in Latin America. In Routledge handbook of Latin American security, (Routledge).
- Ohanyan A (2015) Networked regionalism as conflict management, (Stanford University Press)
- Okafor J ve Aniche E (2017) Deconstructing neo-functionalism in the quest for a paradigm shift in African integration: Post-neo-functionalism and the prognostication of the proposed continental free trade area in Africa. IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS) 22: 60-72.
- Okumu W (2009) The African Union: Pitfalls and prospects for uniting Africa. Journal of International Affairs 62(2):93-111.
- Olika T (2008) Conflicts and conflict resolution in the Horn of Africa: Toward the study of regional peace and security. Ethiopian Journal of the Social Sciences and Humanities 6(1-2): 1-24.

- Omorogbe E Y (2011) Can the African Union deliver peace and security? *Journal of conflict & security law* 16(1):35-62.
- Onditi F Ben-Nun G, Were E M ve Nyaburi Nyadera I (2021) Regional security community theory. in *reimagining security communities: Systems thinking approach for Africa*, (cham: springer international publishing).
- Onwumere O (2008) Pan-Africanism: The impact of the Nkrumah years, 1945–1966. *Trans-Atlantic Migration: The Paradoxes of Exile* 229-41.
- Paalo S A (2021) A systemic understanding of hybrid peace: An examination of hybrid political orders in African peace governance. *African Conflict & Peacebuilding Review* 11(1):1-31.
- Packer C A ve Rukare D (2002) The new African Union and its constitutive act. *American Journal of International Law* 96(2): 365-379.
- Paffenholz T (2014) International peacebuilding goes local: Analysing Lederach's conflict transformation theory and its ambivalent encounter with 20 years of practice. *Peacebuilding* 2(1):11-27.
- Phimister I R (1991) Secondary industrialisation in Southern Africa: The 1948 customs agreement between Southern Rhodesia and South Africa. *Journal of Southern African Studies* 17(3):430-442.
- Pirozzi N (2012) *Strengthening the africa-EU partnership on peace and security: How to engage African regional organizations and civil society*, (Edizioni Nuova Cultura).
- Pollock T (2008) *The Global War on Terrorism in the Horn of Africa*, Yüksek Lisans Tezi, National Defense University
- Pouliot V (2008) The logic of practicality: A theory of practice of security communities. *International organization* 62(2):257-288.

- Powell K (2005) African Union's emerging peace and security regime: Opportunities and challenges for delivering on the responsibility to protect (Institute for Security Studies, Pretoria, ZA).
- Pratt C (1999) Julius Nyerere: Reflections on the legacy of his socialism. *Canadian Journal of African Studies/La Revue canadienne des études africaines* 33(1): 136-152.
- Raffaelli M (2007) The EU in Somalia: Furthering peacemaking and reconciliation. *The International Spectator* 42(1): 121-127.
- Ramsbotham O, Miall H ve Woodhouse T (2011) *Contemporary conflict resolution*. Polity, (Amazon.com).
- Rechner J D (2006) From the OAU to the AU: A normative shift with implications for peacekeeping and conflict management, or just a name change. *Vand. J. Transnat'l L.*, 39:543.
- Rein C (2015) Enhancing peace and security in Africa through institutional cooperation. *Contemporary Security Policy* 36(2): 267-295.
- Renwick D (2015) Peace operations in Africa. Cfr backgrounders.
- Reus-Smit C (1992) Realist and resistance utopias: Community, security and political action in the new Europe. *Millennium* 21(1): 1-28.
- Ricigliano R (2015) *Making peace last: A toolbox for sustainable peacebuilding*, (Routledge).
- Roberts M J (2009) Conflict analysis of the 2007 post-election violence in Kenya. *Managing conflicts in Africa's democratic transitions* 141-155.
- Rondos A (2016) The Horn of Africa. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development* (6):150-161
- Rono J (2018) Kenyan foreign policy. In *African Foreign Policies*, (Routledge).

- RVI (2018) IGAD and Somalia. HORN OF AFRICA, 2018
<https://riftvalley.net/publication/IGAD-and-somalia/> (18 Ocak 2023).
- Rwengabo S (2016) Institutional design and the implementation of the African peace security architecture in eastern Africa. *Africa Development* 41(4): 107-138.
- Saalax W C ve Ibrahim‘Xildhiban A A (2010) Somali peace agreements. *Accord, An international review of peace initiatives* 21: 32-34.
- Sarjoh Bah A ve Aning K (2008) US peace operations policy in Africa: From ACRI to AFRICOM. *International Peacekeeping* 15(1): 118-132.
- Scherrer C (2002) *Structural prevention of ethnic violence*, (Springer).
- Schieder S ve Spindler M (2014) *Theories of international relations*, (Routledge).
- Schmidt E (2013) *Foreign intervention in Africa: From the cold war to the war on terror*, 7, (Cambridge University Press).
- Schmitter P C (1969) Three neo-functional hypotheses about international integration. *International organization*, 23(1), 161-166.
- Schmitter P C (2003) Making sense of the EU: Democracy in Europe and Europe’s democratization. *Journal of Democracy*, 14(4), 71-85.
- Schmitter P C (2004) *Neo-neofunctionalism*, 6; 0, (Oxford University Press).
- Schultheis M J (1989) Refugees in Africa: The geopolitics of forced displacement. *African Studies Review* 32(1): 3-30.
- Seeberg M B, Wahman M ve Skaaning S E (2020) Candidate nomination, intra-party democracy, and election violence in Africa. In *Violence and Candidate Nomination in Africa*, (Routledge).
- Shaw T M (2013) *The EU and World Regionalism: The Makability of Regions in the 21st Century*, (Ashgate Publishing, Ltd).

- Sheckels T F (2009) The Rhetorical Success of Thabo Mbeki's 1996 I Am an African Address. *Communication Quarterly* 57(3): 319-333.
- Sherwood M (2012) *Origins of Pan-Africanism: Henry Sylvester Williams, Africa, and the African Diaspora*, (Routledge).
- Shviji I G (2009) *Where is Uhuru?: Reflections on the struggle for democracy in Africa*. (Fahamu/Pambazuka).
- Sklar R (2023) *Postimperialism: A class analysis of multinational corporate expansion*. In *Imperialism*, (Routledge).
- Smythe L J (2013) *Non-traditional security in the post-Cold War era: implications of a broadened security agenda for the militaries of Canada and Australia* (Doctoral dissertation, University of British Columbia).
- Snidal D (1996) Political economy and international institutions. *International Review of Law and Economics* 16: 121-137.
- SOHA (2021) *Somalia and IGAD launch a research center to combat climate change*, 24 December 2021 <https://sooha.org/en/2021/12/24/somalia-and-IGAD-launch-a-research-center-to-combat-climate-change/Somalia> (10 Ocak 2023).
- Solomon H (2015) African solutions to Africa's problems? African approaches to peace, security and stability. *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies* 43(1): 45-76.
- Sørensen G (2009) Big and important things' in IR: Structural realism and the neglect of changes in statehood. *International Relations* 23(2): 223-239.
- Söderbaum F (2012) Theories of regionalism. In *Routledge handbook of Asian regionalism*, (Routledge).
- Söderbaum F ve Hettne B (2016) Regional security in a global perspective. In *Africa's New Peace and Security Architecture*, (Routledge).

- Söderbaum F ve Shaw T M (2003) Theories of new regionalism, (Palgrave Macmillan, London).
- Strakes E J (2015) A Political geographic analysis of developing state systems. *Geopolitics Quarterly* 11(40):61-84.
- Sturman K ve Hayatou A (2016) The peace and security council of the African union: From design to reality. In *africa's new peace and security architecture*, (Routledge).
- Sveen A W (2010) Interstate Management of Transnational Conflict: A study of the African Union's security politics in the Great Lakes region Yüksek Lisans Tezi, University of Oslo, Norway.
- Taarnby M ve Hallundbaek L (2010) Al-Shabaab: The internationalization of militant Islamism in Somalia and the implications for radicalisation processes in Europe. (Jusitsministeriet).
- Tadesse M (2020) IGAD and security sector reform: Between caution and complicity (African Security Network).
- Tareke G (2000) The Ethiopia-Somalia war of 1977 revisited. *The International Journal of African Historical Studies* 33(3): 635-667.
- Tavares R (2011) The participation of SADC and ECOWAS in military operations: the weight of national interests in decision-making. *African Studies Review* 54(2): 145-176.
- Telò M, Fawcett L ve Ponjaert F (2015) Interregionalism and the European Union: A post-revisionist approach to Europe's place in a changing world, (Ashgate Publishing, Ltd).
- Terlinden U (2004) IGAD—Paper tiger facing gigantic tasks. *Centre for Development Research (ZEF)* 8-11.

- Tettey W J (2012) Africa's leadership deficit: Exploring pathways to good governance and transformative politics. Rethinking development challenges for public policy: Insights from contemporary Africa 18-53.
- Tieku T K (2017) Governing Africa: 3D analysis of the African Union's performance. (Rowman & Littlefield).
- Tiruneh B T (2010) Establishing an early warning system in the African peace and security architecture: Challenges and prospects, KAIPTC Occasional Paper, 29.
- Tsamenyi E (2021) African Peace, Security and Conflict Management: An African international society approach, Masters Thesis, Dalhousie University
- Tusicisny A (2007) Security communities and their values: Taking masses seriously. International Political Science Review 28(4): 425-449.
- UCDP (2015) UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset version 24.1 (1946-2023). <https://ucdp.uu.se/downloads/index.html#dyadic> (15 Ocak 2023).
- Udombana N J (2002) The institutional structure of the African Union: A legal analysis. Cal. W. Int'l LJ 33: 69.
- Ulf E ve Porto J G (2013) The African union and African security. In Routledge handbook of African security, (Routledge).
- Ulusoy H (2003) Revisiting security communities after the Cold War: the constructivist perspective. Perceptions: Journal of International Affairs 8(3): 1-22.
- UNNS (2009) UN Rushing Relief Supplies for Somali Refugees in Ethiopia, 6 February 2009. <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49aff7b41e.html>, (15 Şubat 2023)
- Van den Boogaard V (2017) Modern post-colonial approaches to citizenship: Kwame Nkrumah's political thought on Pan-Africanism. Citizenship Studies 21(1):44-67. <https://doi.org/10.1080/13621025.2016.1213223> (15 Şubat 2023).

- Van Langenhove L (2016) *Building regions: The regionalization of the world order*, (Routledge).
- Van Nieuwkerk A (2011) The regional roots of the African peace and security architecture: Exploring centre–periphery relations. *South African Journal of International Affairs* 18(2): 169-189.
- Van Walraven K (2019) *Dreams of power: The role of the Organization of African Unity in the politics of Africa 1963-1993* (Routledge).
- Väyrynen R (2003) Regionalism: Old and new. *International Studies Review* 5(1):25-51.
- Vestal T M ve Ethiopia A (1999) *A Post-Cold War African State*, (Westport, Praeger).
- Vines A (2013) A decade of African peace and security architecture. *International affairs* 89(1): 89-109.
- Vreÿ F (2009) The African Union: From a security culture to an emergent strategic culture? *Strategic Review for Southern Africa* 31(1).
- Wallace L (2014) History, overview, trends and issues in major Somali refugee displacements in the near region (Djibouti, Ethiopia, Kenya, Uganda and Yemen). *Bildhaan: An international journal of Somali studies* 13(1): 7.
- Wallace W (1982) Europe as a Confederation: The Community and the Nation-State. *J. Common Mkt. Stud.*, 21, 57.
- Walters R W (1997) *Pan Africanism in the African Diaspora: An analysis of modern Afrocentric political movements*, (Wayne State University Press).
- Weber K (1997) Hierarchy amidst anarchy: A transaction costs approach to international security cooperation. *International Studies Quarterly* 41(2): 321-340.
- Webersik C (2014) Bargaining for the spoils of war: Somalia's failing path from war to peace. *African Security* 7(4):277-302.

- Weldesellassie K I (2011) IGAD as an international organization, its institutional development and shortcomings. *Journal of African Law* 55(1):1-29.
- Wendt A (1992) Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International organization* 46(2): 391-425.
- Wendt A, Campbell J C, Dalby S, Dessler D, Duvall B, Elshtain J ve Thomson J (1999) *Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. Theory and Structure in International Political Economy: An International Organization Reader*, 46(2), 75.
- Wicaksana I W ve Wahyu G (2009) The constructivist approach towards foreign policy analysis. *Indonesian Journal of Social Sciences* 1(1):01-17.
- Williams M C ve Neumann I B (2000) From alliance to security community: NATO, Russia, and the power of identity, *Millennium: Journal of International Studies* 29(2): 357–87. <https://doi.org/10.1177/03058298000290020801> (10 Ocak 2023).
- Williams P D (2007) From non-intervention to non-indifference: The origins and development of the African Union's security culture. *African affairs* 106(423): 253-279.
- Williams P D (2014) Stabilising Somalia: The African union mission and the next stage in the war against Al-Shabaab. *The RUSI Journal* 159(2): 52-60.
- Williams P D ve Haacke J (2008) Security culture, transnational challenges and the Economic Community of West African States. *Journal of Contemporary African Studies* 26(2):119-136.
- Wise R (2011) *Al Shabaab* (Center for Strategic and International Studies, Washington DC).
- Woldemariam M (2018) No war, no peace in a region in flux: Crisis, escalation, and possibility in the Eritrea-Ethiopia rivalry. *Journal of Eastern African Studies* 12(3): 407-427.

- Woodhouse T ve Ramsbotham O (2005) Cosmopolitan peacekeeping and the globalization of security. *International peacekeeping* 12(2):139-156.
- Woodward P (1996) *The Horn of Africa: Politics and international relations*, (Bloomsbury Publishing).
- Woodward P (2004) Somalia and Sudan: a tale of two peace processes. *The Round Table* 93(375): 469-481.
- Wulf H ve Debiel T (2009) Conflict early warning and response mechanisms: tools for enhancing the effectiveness of regional organisations? A comparative study of the AU, ECOWAS, IGAD, ASEAN/ARF and PIF. Crisis States Research Centre working papers series 2 (49). (Crisis States Research Centre, London School of Economics and Political Science, London, UK).
- Yordanov R A (2016) *The Soviet Union and the Horn of Africa during the Cold War: between ideology and pragmatism*, (Lexington Books).
- Young J (2007) Sudan IGAD peace process: An evaluation. *Sudan Tribune* 30(9).
- Yusuf A A ve Ouguergouz F (2012) *The African Union: Legal and institutional framework: A Manual on the Pan-African organization*. In *the African Union: Legal and institutional framework* (Brill Nijhoff).

ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİM:

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Makerere University	2019

YABANCI DİL:

İNGİLİZCE
TÜRKÇE